

opaskoiran joulu 2020

80 VUOTTA OPASKOIRIEN KOULUTUSTA SUOMESSA
KOIRATARINOITA OPASKOIRATYÖN JA SOKEIDEN
LASTEN JÄRJESTÖJEN HYVÄKSI

OPASKOIRAN JOULU 2020

Koiratarinoita opaskoiratyön ja sokeiden lasten hyväksi

Yhdeksäs vuosikerta

Julkaisija: Opaskoiran Joulu ry, www.opaskoiranjoulu.fi

Vastaava toimittaja: Juha Herttuainen, juha@opaskoiranjoulu.fi

Taitto/ulkoasu: Ali Kinnunen, ali@opaskoiranjoulu.fi

Ilmoitusmyynti: Printmix Oy, www.printmix.fi

Kirjapaino: ADverts, www.adverts.lv

Tilaukset: Juha Herttuainen, juha@opaskoiranjoulu.fi,

puh. 040 353 1979.

Kirjan hinta 15 euroa, (5 kirjaa tai enemmän 10 euroa/kpl), postikulut lisätään.

Kannen kuva: Pyhä Georgius Voittajan kirkko Joroisissa. Kuva: Juha Herttuainen

OPASKOIRAN JOULU RY

c/o Juha Herttuainen (puheenjohtaja/sihtööri)

Apinu iela 14, Carnikava

LV-2163 Latvia

Sähköposti / kotisivut: info@opaskoiranjoulu.fi / www.opaskoiranjoulu.fi

Puhelin: +358 40 353 1979

Rno 209.891 (11.4.2013)

Y-TUNNUS: 2561927-2

ISSN-L 2323-4024 / ISSN 2323-4024 (painettu)

- 4 Toimittajalta**
Juha Herttuainen
- 6 Kun opaskoirasta tuli peesari**
Janne Silas
- 14 Sheila auttaa itsenäistymään**
Kati Pohja
- 18 Tullaan tutuiksi - Ali Kinnunen**
Katarina Anhava
- 22 Opaskoirankäyttäjät Joroisista**
Marianne Tenhami
- 28 Suomen opaskoirien koulutus täytti 80 vuotta**
Juha Herttuainen
- 36 Kuumailmapallolento**
Janne Silas
- 40 Joulupukin sijaisena**
Riitta-Kaisa Voipio
- 42 Koirat lähellä toimitusjohtajan sydäntä**
Marianne Tenhami
- 46 Koiramiehen koko kuva ja kuuden ystävän**
Mikko Ojanen
- 50 Opaskoira ja tytär pelastivat epileptikon**
Janne Silas
- 52 Dooriksen uusi elämä**
Heini Saraste
- 56 Hei kaikki! Terapiakoiran elämää**
Merja Helander
- 60 Eräs viluinen saarnamatka**
Ari Suutarla
- 62 Ninnistä Onniin**
Marianne Tenhami
- 66 Ajankohtaista**
Juha Herttuainen
- 68 Opaskoiran Joulu ry - toimintakertomus vuodelta 2019**
Juha Herttuainen
- 69 Servisa sūņu bietriņa Teodors - tilikertomus 2019**
Latvian Palvelukoirayhdistys
- 70 Ilmoitukset**
- 72 Zaigan koirakoulun koiria**
Zaiga Kļaviņa
- 74 "Ottis"-sarjakuva**
Sari Hyvönen

TOIMITTAJALTA

Jo yhdeksäs vuosikerta Opaskoiran Joulu-kirjaa on valmistumassa. Hyvien yhteistyökumppaneiden kanssa on ollut mukava kirjaamme koostaa. Kirjoittajat ovat jaksaneet tehdä mainioita juttuja vuodesta toiseen, **Ali Kinnunen** on taiteillut kirjat hyvännäköisiksi, **Mika-Matti Trogen** hankkinut ilmoittajat ja **Aleksanteri Herttuainen** on hoitanut irtonumeromyynnin.

Yhdistyksemme toiminta on keskittynyt muiden näkövammaisjärjestöjen toiminnan tukemiseen. *Opaskoiran Joulu ry* on viime aikoina laajentanut avustus-, ym. toimintaansa opaskoiratahojen lisäksi avustaja- ja terapiakoiratyön tukemiseen. Yhdistys tukee edelleen myös Baltian sokkonuorisoa välittämällä heille hyväkuntoisia urheilu- ja ulkoiluvarusteita sekä yleisesti kaikille näkövammaisille käytettyjä apuvälineitä.

Latviaan perustettiin vuonna 2013 *Palvelukoirayhdistys TEODORS* (Servisa Sūņu Bietriņa TEODORS) opaskoira- ja myös muiden vammaiskoira-alan tahojen toimijaksi ja edunvalvojaksi. Niinpä on meilläkin sääntömuutoksen aika eli kirjaamme avustuskohteiksi kaikki vammaiskoiraajärjestöt. Olemme omaksuneet vammais-, hypo-, ym. ihmisten itsensä hyväksi toimivat koirat palvelukoiriksi erotukseksi palveluskoirista, jotka ovat virka- ja yhteiskunnan muita hyötykoiria.

Kirjoitan tätä Latvian Liepajassa, jonne toimitamme uuden opaskoiran. Vaimo **Zaiga** kurssittaa ensikertalaista koirankäyttäjää ja hyvin ovat harjoitukset tähän mennessä sujuneet. Muutama vuosi sitten koulutimme tänne jo yhden opaskoiran, joka on toiminut oppaana hyvin mm. käyttäjänsä kolmen kilometrin mittaisella työmatkalla.

Liepaja on hyvin kaunis ja siisti satamakaupunki Itämeren rannalla. Liepajassa tuulee paljon ja sitä todistavat seudun sadat tuulivoimalat. Yöymme Liepajan näkövammaisten talossa, eli "paikallisella Pengerkadulla", jossa sijaitsee kolme viisikerroksista neliportaista asuintaloa, joiden asunnot ovat pel-

kästään näkövammaisten käytössä. Samassa rakennusryppäessä sijaitsevat näkövammaisten järjestön toimisto-, opetus-, työ-, kuntoutus-, ym. tilat. Liepajan pohjoispuolella, kolmenkymmenen kilometrin päässä, sijaitsee *Laivunieki*-niminen palvelukeskus. Siellä näkövammaisille ja muillekin Liepajan alueen vammaisille on tarjolla työtiloja ja kaikenlaisia kuntoutus- ja harrastusmahdollisuuksia.

Latvialaiset ovat puheliasta väkeä ja siksi koiratkin viihtyvät heidän seurassaan. Koirat muokkaantuvat ennen pitkää sopiviksi ihan omalla painollaan, kunhan vaan saavat riittävästi toimintaa.

Zaigan pajan toinen opaskoira-alokas on lähdössä töihin lähelle Venäjän rajaa, Rēzekneen.

Vielä kolmaskin opaskoira ehdittäneen luovuttaa ennen joulua. Sen tulevasta osoitteesta ei vielä ole varmuutta, mutta kyllä sille on ottajia.

Kiitän kumppaneitamme hyvästä yhteistyöstä Opaskoiran Joulu 2020 -kirjan teossa ja markkinoinnissa. Toivotan lukijoille leppoisaa joulua!

Liepajassa 24. syyskuuta 2020
Juha Herttuainen

"Ei huolta huomisesta
– kuten ei nytkään!"

**UUSI LAAJENNETTU
NÄÖNTUTKIMUS
- SILMIESI HYVINVOINNIN
TAKAAMISEKSI**

OPTIKON
NÄÖNTARKASTUS

SILMÄNPOHJA-
KUVUUS

SILMÄNPAINEN
MITTAUS

TOIMINNALLISEN
NÄKEMISEN
TUTKIMUKSET

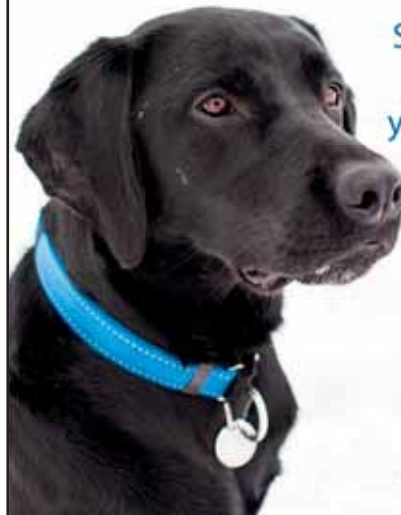
Varaa aika numerosta
09 4241 7000 tai
osoitteessa instru.fi.

instrumentarium

Suomen Palveluskoiraliitto ry

on suomalaisen
koiraharrastustoiminnan keskusjärjestö.

- Palveluskoirakoelajit ja pelastuskoirakokeet
- Opastuskokeet
- Koiratanssi, rally-toko ja tottelevaisuuskokeet
- Luonnetestit ja MH-luonnekuvaukset

SPKL:n keskeisinä
tavoitteina ovat
yhteiskunnallinen
hyödyllisyys,
jalostukselliset
kokeet, mielekäs
harrastus ja
koiraurheilu.

Satasairaala

Erikoistunut sinuun

www.satasairaala.fi

normet

www.normet.com

Opaskoiratoiminnassa vahvasti mukana

FIDOCA

ELÄIMELLISESTI SINUN.

KUN OPASKOIRASTA TULI PEESARI

*Teksti: Janne Silas
Kuvat: Valeriina Silas, Janne Silas,
satunnainen matkailija*

Kaksi vuotta sitten lokakuussa sain opaskoirakseni huippurauhallisen konjakin värisen Hugon. Alkumetreistä lähtien mukamme oli aina joku hidas. Milloin saatoin Hugon opastamana eka- ja tokaluokkalaisia **Arttua** ja **Alinaa** koulumatkoilla, milloin vein Hugon opastamana huonokuntoista eläkeopaskoiraani Uunoa läheisille jaloittelupaikoille tai milloin kävelin Hugon opastamana kyynärsauvoja käyttävän vaimoni **Valeriinan** perässä kauppareissuilla. Jopa koiran kouluttaja oli kulkenut hitaasti Hugoa kouluttaessaan.

Uusia esteitä, uusia mahdollisuuksia

Seuraavana kesänä tekemämme 10 viikon mittaisen asuntovaunureissun aikana Valeriinan nilkat olivat sidekudossairauden takia hyvin kipeät. Tekemämme päiväretket vaimoni käveli hyvin hitaasti joko yhden tai kahden kyynärsauvan avulla. Hugon hitaudesta oli hyötyä, kun se opasti minua vaimoni perässä ja minä kuuntelin keppien kolketta. Jopa tandemajeluilla kyynärsauvat kulkivat mukana Hugon peräkärryn kyljessä. Koko kesän mittaisen reissun loppupuolella vaimoni päätti, että kotiin päästyä oikeaan nilkkaan tehdään jäykistysleikkaus. Silloin kipujen pitäisi loppua.

Lokakuun ensimmäisenä päivänä, samana päivänä kun Hugon toinen työvuosi alkoi, Valeriinan oikea nilkka jäykistettiin 90 asteen kulmaan. Minulla ja

Tietty vammat on mahdollista piilottaa. Valeriina kulki nelisen vuotta yhdellä tai kahdella kyynärsauvalla, mutta tämä kuva on ainoa, johon apuvälineet ovat tallennettuina. Kuva: satunnainen matkailija

Kotimaisen matkailureitin varrelta löytyi jäätelökioski, jota rakennettaessa ei esteettömyydestä ollut tietoaakaan. Pyörätuolilla ei jäätelöä olisi päässyt ostamaan.

karvaisella oppaallani oli kädet ja tassut täynnä töitä vaimoni maatesa kahdeksan viikkoa jalka kipsissä. Kuljetuspalvelumatkani loppuivat kuukauden puolella välissä. Ystävperhe toi meille kotiin kauppa-kassipalvelun ostokset, mutta usein jouduin hakemaan Hugon kanssa täydennystä kävellen lähikauptasta. Kotona Hugo oppi nopeasti avustajakoiraaksi nostaan pyynnöstä Valeriinan tavaroita lattialta.

Jo ennen oikean nilkan jäykistysleikkausta Valeriinan vasemman nilkan nivelrikko oli pahentunut. Senkin jäykistäminen olisi vain ajan kysymys. Vaihdoin siksi ensimmäisen leikkauksen jälkeen automme automaattivaihteiseksi. Vähän aikaa pystyimme käymään itse ruokakaupassa, mutta silloinkin vaimoni lainasi kaupan pyörätuolia. Pyörätuolin käyttöönottaminen vaati häneltä samanlaista henkistä rohkeutta, kuin näkövammaiselta valkoisen kepin käyttöönotto.

Helmikuun alussa myös vasen nilkka jäykistettiin 90 asteen kulmaan. Kun Valeriina oli palaamassa leik-

kauksesta kelataksilla kotiin, minä tulin vastaan ambulanssilla. Olin saanut grand mal -epilepsia-kohtauksen. Vietin pari päivää sairaalassa Hugon viettäessä lomapäiviä ystävperheemme luona leikkien heidän kultaisen noutajansa kanssa. Artun oli aika kävellä kouluun yksin, Alina oli tehnyt sitä jo syksystä lähtien. Todellisuudessa kumpikin oli innoissaan, kun minä ja Hugo emme enää tunkeneet mukaan.

Nyt kun pystyin vihdoin kävelemään Hugon kanssa kaksistaan, alkoi koirakin saada pikku hiljaa vauhtia kinttuihinsa. Samoin selvisi se, miksi Hugon oli aina ollut vaikea pysyä syrjässä eli kulkea tien ja jalkakäytävän vasenta reunaa. Koira opasti nimittäin oivallisesti oikeassa reunassa. Aiemmin tämä olisikin ollut mahdotonta, sillä Arttu olisi tipahtanut ojaan. Halusin Hugon opastavan minua myös oikeassa kädessä, jolloin sen olisi pitänyt seurata tien oikeaa reunaa. Kävi kuitenkin niin, että Hugon opastaessa oikeassa kädessä, se seurasi tien tai jalkakäytävän vasenta reunaa. Latvialaisen Zaigan koirakoulun koirana se ymmärsi latviaa, suomea, venäjää ja saksaa ja kulki nyt brittiläisellä tavalla. Hienosti meni muuten, mutta vasemmanpuoleisen liikenteen takia minulla oli aivot solmussa.

Kun korona aloitti Suomessa poikkeustilan ja sulki kaikki koteihinsa, meille se ei ollut suurikaan muutos. Ruokaostokset oli hoidettu jo yli puoli vuotta

kauppakassipalvelulla eikä autottomuuden takia ol-
tu käyty juuri missään muutenkaan. Valeriina oli ni-
mittäin ollut edeltäneestä kuudesta kuukaudesta
neljä kuukautta jalka kipsissä sängyn pohjalla. Las-
ten etäkoulu sujui hienosti, sillä kumpikin meistä
vanhemmista pystyi toimimaan kotiopettajana.

Ruokakauppojen kauppakassipalvelut jumittuivat
koronan takia, sillä ihmiset hamstrasivat niiden avul-
la ruokaa. Emme olisi enää kehdanneet muuten-
kaan pyytää tuttavien kauppakassien kotiinkuljetta-
jiksi. Koska olimme tarpeeksi surkeita eikä koko per-
heen ostoksia oikein jaksanut kantaa lähikaupasta,
onnistuimme saamaan ikäihmisille tarkoitetun ruo-
kaostosten kotiinkuljetuksen. Valitettavasti sieltä tu-
li ihan muuta kuin olimme tilanneet. Paikkasin joka
kerta väärin tulkittuja ostoslistoja Hugon kanssa lä-
hikaupassa. Meille kelpaamattomille tuotteille, esi-
merkiksi laktoosia sisältäville, meillä ei ollut lainkaan
käyttöä.

Huhtikuun alusta Valeriina pystyi taas ajamaan au-
toa. Kummassakin nilkassa oli täyhystyksen ja leikka-
uksen aikana tulleet hermovauriot. Ehkä osittain sen
takia käveleminen kyynärsauvoilla oli niin hankalaa,
että hän valitsi kulkupeliksensä pyörätuolin. Apuvä-
linelainaamosta vasta toinen tuoli osoittautui sopi-
vaksi. Ruokaostoksilla puolisoni kelasi edessä pyörä-
tuolilla kori sylissä ja minä seurasin Hugon kans-
sa perässä isompaa vetokoria vetäen. Nyt Hugon
perässä opastamisen taito tuli arvoon arvaamatto-

Kyynärsauvojen vaihduttua pyörätuoliin pääsimme liikkumaan
monipuolisemmin luonnossa. Kunhan vain löysimme esteettömiä
reittejä.

Aluksi tavaratilan pitkittäinen tilanjakaja jakoi tilan väärässä suh-
teessa. Pyörätuolin käyttöönnoton jälkeen se oli sentilleen oikeas-
sa kohdassa.

maan. Onneksi olimme harjoitelleet Hugon kanssa myös reippaampaa liikkumista. Enää ei nimittäin kuulunut kyynärsauvojen kolketta vaan kumipyöräinen kulkuneuvo liikkui äänettömästi ja hurjaa vauhtia. Oikeassa paikassa kumipyörät pysähtyivät ja minä nostin tavarat koriin, jos ne olivat tuolissa istujalle liian korkealla.

Autoa vaihtaessamme olimme ostaneet auton tavaratilaan 250 euroa maksaneen pitkittäisen tilanjakan. Olimme heti harmitelleet huonoa ostostamme, sillä metalliverkko jakoi tavaratilan hyvin epäsuhtaisesti kahteen osaan. Nyt epäsuhtaisuus muuttui juuri oikeaksi, sillä kasaan taitettu pyörätuoli sopi napakasti pienempään koloon. Hugo sai isommasta puoliskosta ruhtinaallisen petipaikan. Kaoottiselta vaikeuttavasta elämäntilanteestamme huolimatta asiat tuntuivat lokahtelevan kohdalleen.

Pyörätuolin ansiosta Valeriina pääsi liikkumaan paljon kivuttomammin kuin kyynärsauvojen avulla. Hän oli kulkenut nelisen vuotta enemmän tai vähemmän kyynärsauvojen avulla, jolloin emme olleet juurikaan käyneet luonnossa. Nyt tilanne oli muuttunut, sillä kesän aikana tutustuimme pyörätuolin ja opaskoiran avulla 12 eri luontokohteeseen. Tällai-

Opettaessamme lapsillemme kaarnalaivojen tekoa, pyörätuolissa istuja jäi neuvonantajan rooliin. Sokeudesta huolimatta minä pystyin konttaamaan maassa rakennustarpeita etsimässä.

sia olivat esimerkiksi esteettömät nuotiopaikat, lintutornit tai luontopolut. Esteettömiä luontokohteita löytyi harmiksemme todella vähän. Mutta ne mitkä löysimme, olivat erinomaisia myös opaskoiran käyttäjälle. Ensimmäisillä minipatikoilla kertosimme lapsillemme mikä on sammalta, miten tunnistaa lintuja ja millainen on lakka tai suopursu.

Koska vaimoni ei saanut pyörätuolin käyttöön minikäänlaista opastusta, alkoivat hartiat, rintakehä ja olkapäät kipeytyä. Tämän vuoksi pidimme luontokohdeseikkailujen jälkeen palautumispäiviä. Minä olin sokeuduttuani saanut liikkumistaidonohjausta, pistekirjoituksen opetusta ja käynyt kolme sopeutumisvalmennuskurssia. Nyt osasin arvostaa saamaani kuntoutusta. Pyörätuolin käyttöönotto pitää nimittäin opetella itse.

Roolit vaihtuvat

Koronan vuoksi emme päässeet jokavuotiselle asunтоваunumatkallemme Keski- ja Etelä-Eurooppaan. Tänä kesänä teimmekin vain Koti-Suomessa kolme lyhyttä asunтоваunumatkaa. Esteettömyys ja saavutettavuus saivat nyt aivan erilaisen näkökulman, sillä etukäteen piti aina varmistaa se, onko kohde esteetön.

Pyörätuolin avulla pääsimme taas luontoon ja lapset oppivat miltä näyttää hilla. Sokean ottamiin kuviin sattuu joskus ylimääräisiäkin asioita.

Opaskoiran opastamana pystyy liikkumaan lähes mihin vain; kunhan vain löytää reitin. Lain ja asetuksen nojalla opaskoira apuvälineenä on myös lupa mennä lähes mihin vain. Pyörätuolin kohdalla ongelma ei ollut enää lupa mennä. Tuuli nimittäin esti liikkumisen ihan eri mittakaavassa. Portaat, jyrkät ylä- tai alamäet, korkeat kynnykset, pehmeä tai kuhumainen maasto, ahtaat vessat tai muut sisätilat sekä jyrkät luiskat estivät pyörätuolilla liikkumisen poluista tai muusta off roadista puhumattakaan. Jopa sivulle viettävä hiekkatie teki kelaamisen raskaaksi tai jopa mahdottomaksi. Kulkemista hankaloitti myös se, että Valeriinalla oli vieläkin suuri kynnyks lähteä kotipihasta pyörätuolilla. Lähes jokainen, joka näki hänet pyörätuolissa, meni lukkoon ja voivotteli. Todellisuudessa vaimoni pystyi seisomaan ja kävelemäänkin hitaasti, mutta oli itse valinnut pyörätuolin kivuttomammaksi tavaksi liikkua.

Minun ja Valeriinan oli vaikea sopeutua ja tottua siihen, että roolimme kääntyivät päinvastoin kuin ennen. Esimerkiksi erään kerran perheemme ryhmisteli luonnossa olevalle hormilliselle tiiligrillille. Pyörätuolilla pääsi kelaamaan hiekkatietä pitkin kohteeseen, mutta erilaisten esteiden takia grilli oli saavuttamaton. Aiemmin minä olisin näkövammaisena jäänyt seistä kököttämään paikoilleni ja teeskennellyt olevani tarpeellinen. Nyt minä tutkin kohteen opaskoiran, valkoisen kepin, käsieni ja lasten avustamana ja tein tulet grilliin. Lapset paistoivat makkarat, jotka tosin jäivät sisältä kylmiksi.

Koska Valeriina istui pyörätuolissaan, pystyimme viettämään aikaa kauemmin kohteissamme. Kynärsauvoihin ei nimittäin kukaan jaksa kauaa nojata, varsinkaan nivelrikkoisilla nilkoilla seisten. Makkarat syötyämme aloimme opettaa lapsille kaarnalaivojen tekoa. Minä pystyin konttaamaan maassa etsiäkseen sopivaa kaarnaa ja mastoainesta vaimoni istuessa pyörätuolissaan. Kun kaarnalaivat olivat valmiita, lapset ryntäsivät parinkymmenen metrin päässä olevalle järvelle. Minulla ei ollut aavistustakaan, millainen maasto meidän ja järven välissä oli, joten jäin tottumukseni mukaisesti seistä kököttämään paikoilleni. Niin jäi myös vaimoni, sillä pyörätuolilla ei ollut mitään asiaa kanervikkoon. Minuutin mittaisen reaktioajan jälkeen ryntäsin Hugon opastamana pusikon ja kanervikon läpi rantaan opettamaan lapsille oikeaa kaarnalaivojen vesillelaskutapaa.

Reilun viikon mittaisella kesäisellä asuntovaunureisullamme pysähdyimme Pieksämäelle kohteeseen, jossa pystyi kalastamaan. Kalastuspaikoille oli tehty hieno, yli kilometrin mittainen esteetön reitti. Kelaava vaimoni luki karttaa ja lapset pongailivat suolla lakkoja. Lähestyessämme kalapaikkaa huomasimme, että madot olivat jääneet asuntovaunulle. Valeriinan olkapäät eivät olisi kestäneet enää edes-

Pyörätuoli asettaa liikkumiselle yllättäviä esteitä. Esimerkiksi tälle rannalle ei pyörätuolin kanssa ollut jyrkän mäen takia mitään asiaa.

takaista hakumatkaa, joten pyysin Hugoa opastamaan minut takaisin vaunulle. Reilun Parinkymmenen minuutin päästä palasimme matopurkin kanssa. Kohta kaksi kohoa keikkui veden pinnalla kahden muun heittäessä virveleillä. Kukaan ei joutunut onneksi perkaamaan, sillä lohet jäivät uiskentelemaan omaan elementtiinsä.

Koronan hieman hellitettyä otettaan menimme vaimoni kanssa Pyynikin kesäteatteriin kuuntelemaan Club for Fiven konserttia. Meillä oli paikat pyörätuolinkäyttäjälle ja avustajalle. Näin minä sain itselleni ensimmäistä kertaa avustajalipun. Yrittäessäni kuulla meluisessa paikassa vaimoni puhetta, jouduin kumartumaan alemmas kuullakseni häntä. Puhuako siis alemmas vai kyykistyäkö? Samantapaista hämmennystä joillekin ihmisille tuottaa puhua näkövammaisen kanssa. Katsoako silmiin vaiko ei? Kulkiessamme istumapaikkojamme kohti, vaimoni huomasi, että nyt häntä tuijotettiin paljon enemmän kuin minua opaskoirani kanssa. Ennen opaskoirani

oli ollut ihailun ja minä voivottelun kohde. Viikko- ja myöhemmin eräs puolittutuni kertoi nähneensä meidät konsertissa, mutta ei oikein mitenkään ehtinyt tulla juttelemaan. Taidamme olla vaikeasti lähestyttävissä kunnossa.

Edelliskesän asuntovaunureissulla olimme käyneet opaskoira- kyynärsauvayhdistelmällä muutamassa matkailunähtävyydenkohteessa. Kerran saimme niin mukavasti säälipisteitä, että pääsimme ilmaiseksi sisään kohteeseen. Nyt tilanne oli vieläkin sääliävämpi. Eräänkin kerran vaimoni kelasi supermarketin käytävää edellä, Hugo peesasi kiskoan minua valjaillaan ja minä vedin takanani laidasta laitaan heiluvaa, täysinäistä ostoskärryä, jossa oli yhdeksän muovikassillista kauppakassi ostoksia. Ne jotka eivät jääneet suu auki toljottamaan letkaamme, huokailivat hiljaisella äänellä meidän surkeaa kohtaloamme.

Olemme olleet innokkaita vammaispysäköintipaikan käyttäjiä jo pitkään, sillä kyynärsauvojen avulla ei mielellään kävele pitkää matkaa. Nyt meillä kummallakin on liikuntarajoitteisten pysäköintilupa. Vaimoni liikkua autolla yksin ja pysäköidessään liikuntarajoitteisten pysäköintiruutuun, saa hän usein kiukkuista suhtautumista. Hän nimittäin nousee au-

Tampereen Teiskoon rakennettiin parivuotta sitten aivan uusi vaelusreitistö. Onneksi eräälle laavulle meni esteetön reitti.

tosta omille jaloilleen, kävelee auton takakontille ja nostaa pyörätuolin auton tavaratilasta. Mikä liikuntarajoitteinen se sellainen on? Eräänkin kerran vierailulla paikalla ollut mies tuijotti ihmeissään teeskentelevän vaimoni touhuja. Vasta kotiin päästyä vaimoni huomasi automme kuljettajan likaiseen ikkunaan piirretyn kysymysmerkin.

Meille tämä on opettanut sen, että tarvitsemme kaikki toisiamme. Perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Kunpa tuon toteuttaminen olisi helpompaa, ilman että joutuu kokeilemaan itse kaikkia noita.

Kirjoittaja on työkyvyttömyyseläkkeellä oleva sokea IT- ja paperikoneinsinööri, joka harrastaa perhettä, matkailua, joogaa ja saksofonin soittamista. Taustalla Jannen tekemä ryijy.

REHELLISTÄ KOIRANRUOKAA, JOKA ON JUURI
SITÄ MILTÄ NÄYTTÄÄ: SUOMALAISTA LIHAA,
LUUTA JA SISÄELIMIÄ.

WWW.MUSHBARF.FI

**NÄINÄKIN AIKONA
PIDÄMME HUOLTA.
-SINUSTA JA HÄNESTÄ.**

KARTANONTIE 17, 37800 AKAA | 050 3099733 | WWW.ORTOPET.NET

EVIDENSIA

**Olemme täällä,
kun tarvitset
meitä!**

Eläinlääkäriasemat
ja 24h-eläinsairaalat
ympäri maan:

evidensia.fi

*Musiikki on
muutakin kuin
ääntä – se näkyy,
tuntuu, hoitaa ja
koskettaa*

**Kiinnostaako sinua musiikin ja
vapaaehtoistoiminnan yhdistäminen?**

TunneMusiikki-toiminnan tavoitteena on lisätä aisteiltaan ja toimintakyvyltään heikentyneiden ikäihmisten hyvinvointia osallistavan musiikkisäilyttävän vapaaehtoistoiminnan kautta. Kurssilla saat tietoa musiikin hyvinvointivaikutuksista ja työkaluja musiikkiryhmän ohjaamiseen. Opit kohtaamaan myös iän myötä heikentyneet aistit ja muistin ongelmat. *Lähde mukaan ja virkisty itsekini!*

www.elakeliitto.fi

TunneMusiikin peruskurssit keväällä 2021

- 4 vrk kurseja Salossa, Lehmirannan lomakeskuksessa
- +50-vuotiaille vapaaehtoistoiminnasta ja musiikista kiinnostuneille
- Aiempaa musiikillista osaamista ei vaadita
- Kurssi on osallistujille maksuton

Yhteistyössä Näkövammaisten liitto ry ja Kuuloliitto ry.

Täytä hakulomake Eläkeliiton verkkosivuilla tai kysy lisätietoja:

Heidi Ollimo, musiikkisuunnittelija
p. 040 7257132 / heidi.ollimo@elakeliitto.fi

**OIKEAT *omegat*
PENNUSTA SENIORIKSI**

Suomalainen huippuluokan Nutrolin®-ravintolisä on pieni lisä mutta suuri apu koiralle. Lue miten varmistat pennun koulutettavuuden, suojaat sitä aikuisiän atopialta, loihdit sille upean turkin ja miksi Nutrolin® HIP & JOINT on ylivoimainen apu nivelvaivoissa.

WWW.NUTROLIN.FI

ESTD 2007

Nutrolin®

Pidan sinusta huolta ♥

SHEILA AUTTAA ITSENÄISTYMÄÄN

Teksti: Kati Pohja
Kuvat: Asta Vuorela

Helsinkiläinen **Aletta Vuorela** sai terapia- ja kaverikoiransa Sheilan puolitoista vuotta sitten. Koiran kanssa maailma on avautunut hänelle aivan uudella tavalla.

Ketunvärinen labradorinnoutaja Sheila makaa sohvalla Alettan vieressä rapsutettavana ja tarkkailee herkeämättä huoneen tapahtumia. Oven käydessä se hyppää alas ja juoksee tervehtimään tulijaa.

- Sheilalla ei ole virallista opaskoiran statusta, joten sillä on myös joitakin vapauksia, joita oppaalla ei ole, kuten esimerkiksi sohvalla ja sängyllä makaaminen, Alettan äiti **Asta Vuorela** naurahtaa.

- Nyt 13-vuotiaalla Alettalla todettiin aivokasvain seitsemänvuotiaana, jonka seurauksena hänen toinen silmänsä on lähes sokea ja toisellakin hän näkee vain vähän. Sairauden jälkiseurauksen myötä tyttö joutui totuttelemaan uuteen tilanteeseen ja käytännössä opettelemaan lähes kaiken uudestaan alusta. Normaali ikätasoinen toiminta oli haastavaa, sillä hän ei pystynyt kulkemaan itsenäisesti, vaan matkoihin tarvittiin aina taksi ja joko avustaja, tukihenkilö tai perheenjäsen mukaan. Myös iltapäivät koulun jälkeen olivat yksinäisiä ja niihin tarvittiin perheeltä paljon järjestelyitä sekä isoäidin apua, jotta ne saatiin sujumaan.

Ajatus koirasta

Vuorelan nelihenkkinen perhe osallistui reilu pari vuotta sitten näkövammaisille lapsille tarkoitettulle leirille, jolla **Juha Herttuainen** ja **Zaiga Kljaviņa** olivat kertomassa opaskoiratoiminnasta. Leirin aikana syntyi ajatus, että Vuorelan perheeseen ja Alettan käyttöön voisi sopia koira, jolla ei ole virallista opaskoirastatusta, vaan se tulisi terapiakoiraksi ja tytön kaveriksi. Jonkin aikaa leirin jälkeen Juha otti yhteyttä, että heillä saattaisi olla Alettalle sopiva koira ja

eri käänteiden kautta koira saapui perheeseen vapuna 2019.

- Hiukan yllätyimme, kuinka nopeasti koira lopulta löytyi, sillä olimme ajatelleet, että siihen voi mennä vuosia. Täytyy kuitenkin sanoa, että hienosti ovat Zaiga ja Juha osanneet Sheilan meille valita, sillä alusta asti on tuntunut kuin se olisi ollut aina osa perhettämme.

Sheilalla on taustallaan opaskoirien hoitoperheessä vietetty ensimmäinen vuosi ja se on saanut myös opaskoirakoulutusta. Alettan käytössä tästä on ollut valtavasti iloa, sillä Sheilan kanssa Aletta on voinut alkaa itsenäisesti kulkea lähiympäristössä. Aiemmin esimerkiksi lähikaupassa käyminen yksin ei ollut mahdollista, mutta nyt Aletta ja Sheila käyvät siellä jo tottuneesti. He kulkevat myös bussilla mummoaan ja metrolla kauppakeskus Itikseen. Näitä matkoja ei ennen koiraan tuloa voitu edes ajatella Alettan tekevän yksin. Aluksi Juha Herttuainen oli tiiviisti apuna koiran kanssa kulkemisessa ja reittien opettelemisessa, ja tarvittaessa tukea saa edelleen.

Koronasta uusia haasteita

Aletta on harrastanut teatteria ShedHelsinki -musiikkiteatterihankkeessa neljä vuotta, ja Sheilan tu-

losta lähtien he ovat kulkeneet itsenäisesti Kaupunginteatterille. Koronan aiheuttaman uuden tilanteen myötä teatteriharrastuskin siirtyi etätoiminnaksi tietokoneelle, joten koronasta johtuvan töiden vähenemisen on saanut kokea myös Sheila. Kevään poikkeustilanteen aikana myöskään kauppa- ja mummo-lareissut eivät olleet mahdollisia, eikä kavereita voinut tavata.

- Vaikka Sheila on kotiloissa rauhallinen, niin sillä on suuri energia työn tekemiseen. Kun se ei poikkeusajan vuoksi juurikaan päässyt töihin, niin turhautuminen näkyi uudenaikaisena käyttäytymisenä. Se saattoi esimerkiksi laittaa kesken lenkin maahan ja kieltäytyä kulkemasta. Nämä saatiin kuitenkin nopeasti korjattua ja onneksi nyt jälleen Aletta ja Seila voivat tehdä itsenäisiä matkoja niin kuin ennen korona-aikaakin, kertoo Asta Vuorela.

Koira auttaa itsenäistymään

Vaikka Sheila otettiin Vuorelan perheeseen terapia-koiraksi Aletalle, on se myös koko perheen lemmikki. Kaikesta kuitenkin näkee, että Aletta on Sheilalle se tärkein ihminen, saahan se tehdä hänen kanssaan töitä.

Sheilan kaltaisen terapiakoiran, jolla ei ole virallista opaskoirastatusta, omistajuus on perheellä, joka ottaa kokonaisvaltaisen vastuun koirasta sekä sen ku-

luista ja velvoitteista. Tukea koiran kanssa toimimiseen he saavat kuitenkin aina tarvitessaan.

- Sheilan saapuminen on tuonut Alettan ja koko perheemme elämään paljon helpotusta. Vaikka koirasta on myös vastuuta, niin en voi kylliksi korostaa, miten paljon asioita se on Alettalle ja meille koko perheenä mahdollistanut. Itsenäinen liikkuminen ja ikätasoinen toimiminen esimerkiksi ystävien kanssa on aivan eri tasolla nyt kuin se oli ennen koiran tuloa, Alettan äiti Asta kertoo ja jatkaa:

- Enää vanhempien työt eivät alituisesti keskeydy iltapäivien facetime-puheluihin, eikä isoäitiä tarvita jatkuvasti iltapäiväkahveriksi, kun rakas Sheila on kotona vastassa koulusta palaavaa Alettaa. Koiran terapeuttinen vaikutus on sen merkityksellisyydessä ja siinä, että koiran kanssa nuori pääsee elämään ja toimimaan itsenäisemmin, ilman jatkuvaa riippuvuutta muista ihmisistä.

Kati Pohja on helsinkiläinen freelancer ruokatuottaja ja -toimittaja, jonka perheestä on aikoinaan pentuvuoden jälkeen lähtenyt kaksi opaspentua koulutukseen. Katin töitä voit nähdä elintarvikepakkausten ja -mainosten lisäksi ainakin Maa-seudun Tulevaisuus ja Maku-lehdissä. Vapaa-ajallaan hän harrastaa metsästystä yhdessä miehensä Mikon ja labradorinnoutajansa Mustin kanssa. Vuonna 2018 Katilta ilmestyi riistaruokakirja Riistaa lautasella (WSOY). Voit seurata Katiä Instagramissa @katipohja

Hoitamisen ammattilaiset

PERUSTOIMENPITEET:
rokotukset • hammaskiven poisto
iho- ja korvatulehdukset • kastraatit
sterilaatiot, myös tähytyksellä

VAATIVAMMAT TOIMENPITEET:
sisätaudit • ortopedia myös urheilukoiria
neurologia • kasvainsairauksien hoito
käytösongelmat • akupunktio

puh. 010 423 2142 • www.aisti.info
Virtatie 9, Myyrmäki, 01600 VANTAA

Ajanvarauksella klo 9–20
PÄIVYSTYS 24 h

Kuopion Yksityinen Eläinlääkäri- asema

Ajanvaraus: Ma-To 8-17, Pe 8-16

puh. 017 28 21 268
Kiekkotie 2 70200 Kuopio

www.kyea.com

TILITOIMISTO TILIMER

Laadukasta palvelua ja ketterää kumppanuutta.

Alhotie 14, 04430 Järvenpää

Puh: 09-2797 280

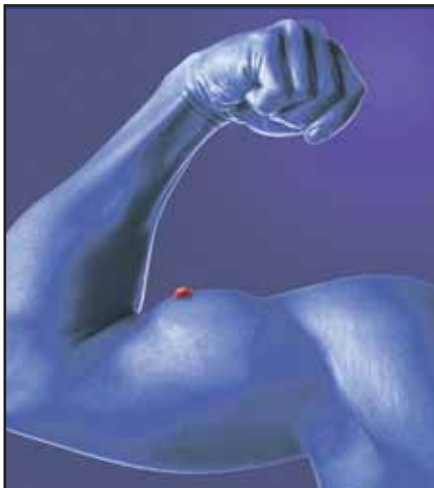
Fax: 09-2712 465 Sähköposti: info@mer-yhtiot.fi

www.mer-yhtiot.fi

Koivunen Oy

Valmet

Vahva
kumppani
sähköasioissa

PKS
www.pks.fi

DELTAMARIN®

Postikatu 2, 20250 Turku
www.deltamarin.fi

TULLAAN TUTUIKSI – ALI KINNUNEN

Teksti: Katarina Anhava

Ken on mitään näkövammaisjärjestöjen julkaisua lukenut, on varmaan törmännyt **Alin** nimeen, sillä hän on ollut mukana melkein kaikkien lehtien teossa; milloin toimittajan, valokuvaajan tai taittajan roolissa. Mikä tämä Ali oikein on miehiään?

Maalta kaupunkiin ja toimittajaksi

Alkujaan maalaistalon poika Keski-Suomesta päätti kaksikymppisenä lähteä tyttöstävänsä kanssa suureen Helsinkiin. Elettiin vuotta 1970 ja siinä oli maalaispojalla ihmettelemistä **Mannerheimin** patsaan juurella seistessään, että missä lienee tämän kylän keskusta? Helsinki oli ja on edelleen aika pieni kaupunki.

Kesätoimittajan paikka löytyi Anna-lehdestä. Ali oli hämmästyttänyt päätoimittajan kirjoittamalla tälle kirjeen, joka alkoi: ”Hyvä Päätoimittaja, mitä sinulle kuuluu? Minulle kuuluu hyvää.” Päätoimittaja **Kirsti Lyytikäisen** mielestä tämä oli jotain niin hauskaa ja ennennäkemätöntä, että täytyyhän kaverille antaa mahdollisuus. Ali on aina tykännyt kirjoittamisesta ja uskonut kirjoitetun sanan voimaan. Mitään toimittajakursseja hän ei ole käynyt, kaikki lehtialan oppi on tullut kantapään kautta. Joskus Ali mieli agronomiksi ja opiskelikin alaa, mutta sanat veivät mennessään. Anna-lehdestä matka jatkui useisiin muihin aikakauslehtiin, lähinnä A-lehtiryhmän sisällä.

Ali kertoo, että jotkut ovat epäilleet onko hän toimittaja ensinkään, kun hän ei ole yhtään utelias, sosiaalinen eikä kuulemma juuri edes kysele. metodi oli pyytää haastateltavaa kertomaan kaikki. Sitten ruvettiin puhumaan ja Ali kirjoitti siitä jutun. Aikakauslehtijutut olivat siitä mukavia, että ne eivät olleet mitään kuulusteluja. Ali oli hyvä puhuttamaan

Hevosmies.

ihmisiä, suurin osa kertoo itsestään mielellään. Jotkut päivittelivät jälkikäteen mitä olivatkaan sanoneet, mutta Ali oli lohduttanut, ettei se haittaa, he saivat jutun tarkistettavaksi. Kaikenlaista Ali on saanut nähdä ja monessa olla mukana, mutta kyllä kai se kirjoittaminen on ollut hauskinda – kun tuntee onnistuvansa, saa siitä tyydytystä.

Ali ei osaa nostaa mitään haastattelua muita kummemmaksi, hän tapasi paljon mielenkiintoisia ja karismaattisia ihmisiä, mutta se tärkein oli kulloinkin työn alla ollut juttu. Joskus journalistin etiikka sanoi ”Ei”, kuten silloin, kun Ali lähetettiin sairaalaan tekemään juttua miehestä, joka oli niellyt suuren määrän veitsiä ja haarukoita. Ali kävi kyllä tapaamassa poti-

Täällä ne ihmeet tapahtuvat, Ali työpisteessään.

lasta, mutta totesi, ettei toisen mielenterveysongelmasta voi tehdä viihdettä. Joistain haastateltavista tuli ihan ystäviä, kuten Rauli ”Badding” Somerjoesta ja Sammy Babitzinista. Hectorin haastattelu Ali muistelee huvittuneena; hänellä oli haastattelu nauhalla ja teksti meni Hectorille tarkistettavaksi. ”En minä tuommoista ole sanonut”, väitti Hector, johon Ali, että kyllä olet, se on nauhalla. Hector intti vastaan, minkä jälkeen Ali ei ole viitsinyt nauhuria käyttää. Vähän on jäänyt kaivelemaan haastattelu, jota ei koskaan tehty. Ali ehdotti useammalle lehdelle jutun tekoa filosofi Georg Henrik von Wrightistä, mutta aihe ei kelvannut ja sitten v. Wright jo kuoli. Sekatyömies Kinnunen

Ali on tehnyt etupäässä toimittajan ja toimituspäällikön hommia, mutta toimenkuvaan mahtui myös valokuvausta, taittoa, tiedottajan, toimitussihteerin ja -päällikön töitä sekä lehden suunnittelua. Pariin kertaan tarjottiin päätoimittajankin pestiä, mutta siinä vaiheessa Ali keksi kaikkea muuta. Hän naurahtaa, että kuten Timo T.A. Mikkosella, on hänelläkin takanaan loistava tulevaisuus; Ali oli A-lehtien kultapoika. Mutta kun muutaman kerran kieltäytyy päätoimittajan vakanssista, niin sitä ei enää tarjota.

Kajastuksesta se alkoi

On silkkaa sattumaa, että Ali ajautui tekemään lehtiä näkövammaisjärjestöille. Vaimon sukulaistyttö on

töissä Näkövammaisten Kulttuuripalvelussa ja kertoi, että Kajastus-lehdeltä puuttui tekijä. Siitä se alkoi vuonna 2005. Yksi lehti johti toiseen ja siitä kevyesti kolmanteen, ja mielellään Ali onkin niitä tehnyt. Parhaimmillaan hän on työstänyt erilaisia pienlehtiä neljäkymmentä numeroa vuodessa, välillä useampaa samaan aikaan.

Nyt kun ikää on yli 70 vuotta, Ali keskittyy lehtien suunnitteluun, valokuvaukseen ja taittoon. Pari vuotta sitten sattuneen käsivamman jälkeen kirjoittaminen oli alkuun hankalaa ja Ali päätti, että lehtijuttujen aika on ohi. Vain poikkeustapauksissa, jos jostain hänen tekemästään lehdestä puuttuu artikkeli, jota ei muualta saada, hän saattaa vielä kirjoittaa, mutta häneltä ei voi enää tilata lehtijuttuja. Näkövammaisten julkaisuista Ali tekee Kajastusta, Valjaissa-lehteä, Opaskoira-vuosikirjaa ja Opaskoiran Joulua.

Ali ja nelijalkaiset

Opaskoiraväkeä ilahduttaa varmaan kuulla, että Ali on eläinihminen. Hänet ovat kissat kasvattaneet ja hän on hevosten jaloissa kasvanut. Hän on yhtä lailla kissa- kuin koiraihminen. Tällä hetkellä perheessä ei ole nelijalkaisia. Hänellä oli aikoinaan maailman paras saksanpaimenkoira ja muutamia ns. kummikoiria Ali on kouluttanut – ei kuitenkaan opaskoiria, se on eri ihmisten hommaa ja vaatii ihan toisenlaisia lahjoja.

Tuttu näky Saunalahden teillä.

Työn merkeissä Ali on päässyt eturivipaikalta seuraamaan oppaita, hatunnosto niille ja niiden kouluttajille. Kerrostalo Espoon Saunalahdessa ei ole koiran paikka, vaikka välillä vieläkin tekisi mieli saksanpaimenkoiraa. Koiran pitää saada olla irti, mutta se ei ole kaupungissa ihan sallittua. Ali muistelee koiransa, joka oli Ruotsista tuotu poliisikoiran jälkeläinen, eräästä ihan tunnetusta ruotsalaiskennelistä. Se sai olla irti ja viettää vapaata elämää, koska oli hyvin tottelevainen. Niinhän se on, että mitä paremmin koira on koulutettu, sitä enemmän sille voi suoda vapauksia. Eräs koiria pelännyt ihminen kuitenkin pani alulle kansalaisadressin, johon sai kerättyä kokonaista kaksitoista nimeä sen puolesta, että koira tulee pitää kiinni, kun maassa oli raivotautiakin. Ali tunsu kyseisen henkilön työkaverin, sakemanni-ihmisiä hänkin, joka kertoi Alille naisen työvuorot, niin että koira pidettiin poissa näkyvistä silloin kun koirapelkoinen daami kulki Alin talon ohi.

Murha mielessä

Kun yksi ovi sulkeutuu, niin toinen aukeaa. Vaikka Ali lakkasi kirjoittamasta lehtijuttuja, niin kirjoittaminen ei ole jäänyt, on kirjojen aika. Eikä vähän mitään, tänä keväänä oli tarkoitus julkaista kerralla kolme ensimmäistä kirjaa, mutta korona muutti suunnitelmia. Autioihin kirjakauppoihin on turha esikoiskirjoja viedä, täytyy odottaa parempaa ajankohtaa. Muutama vuosi sitten Ali kirjoitti fantasiakirjan käsikirjoituksen, jota seurasi romaani. Romanissa oli jopa hieman dekkarin aineksia, joten Ali päätti kirjoittaa vielä ihan oikean dekkarin. Sen tapahtumapaikka on Karjaalla, Fiskarsin pienessä kylässä, ja pääosassa on naispoliisi ja tämän saksanpaimenkoira. Ali on priorisoinut aikataulunsa kirjojen kirjoittamiselle ja tahti eikun kiihtyy, tänä kesänä hän kirjoitti pöytälaatikkoon kaksi kässäriä lisää. Kun korona aikanaan laantuu, voi Ali-Baban luolasta löytyä neljäkymmentä käsikirjoitusta...

Kurkistus perhe-elämään

Kun hyvin valitsee, ei tarvitse vaihtaa. Muistatte varmaan tyttöystävän, jonka kanssa Ali tuli parikymppisenä maalta kaupunkiin? Ali teki merkonomityöstä kunniallisen naisen ja yhä edelleen he **Malla**-rouvan kanssa ovat mitä suurimmassa määrin puheväleissä. Molemmat ovat kiinnostuneita kuvataiteesta, mutta Malla heistä myös maalaa. Aikuinen poika on lentänyt pesästä ja tekee tietokonepelejä.

Ikä on tuonut kiloja ja kremppoja tullessaan, mutta niitä Ali ei vaikerra eikä ole niiden vanki. Polvi kiukuttelee, ja Ali on löytänyt sen vetreyttämiseen apua sähköpyörällä ajosta, mitä lämpimästi suosittelee muillekin polvivammaisille. Vanha lukuharrastus on jäänyt useamman päävamman ja aivotärähdyksen seurauksena, lukeminen ei vaan suju niin

Jutun "Malla-rouva" taulujensa parissa.

kuin ennen, ja se toki harmittaa. Äänikirjat puolestaan eivät ole Alin juttu ollenkaan. Sen verran hän lukee mitä lehdeenteossa vaaditaan. Elämä kuitenkin tuntuu olevan aika lailla mallillaan, varsinkin jos vertaa ystäviin, jotka melkein kaikki viina on vienyt mullan alle. "Jonain päivänä kuolen, mutta siihen asti elän. Nyt juuri tuntuu siltä, että olen aika onnellinen mies."

Kirjoittaja Katarina Anhava on pötköterrierin omistaja ja pieneläinhoitaja Sipoon Eläinlääkäriasemalla.

OPASKOIRANKÄYTTÄJÄT JOROISISTA

*Teksti: Marianne Tenhami
Kuvat: Juha Herttuainen*

Tiina Ihalainen ja **Jorma Kuronen** ovat joroislaisia opaskoirankäyttäjiä. Jorma opaskoiransa kanssa on tuttu näky kirkonkylällä, kun taas Tiina viihtyy opaskoirineen maaseutuopastuksessa kyläteillä ja traktorinurilla.

Jorma Kuronen, 75, on syntynyt Tohmajärveltä. Hän on toiminut opettajana Ilo-mantsissa ja Joroisissa ala- ja yläasteilla. Työuransa 21 viimeistä vuotta hän toimi koulutoimenjohtajana Joroisissa. Jorma sairastaa retinitis pigmentosaa. Näköongelmat alkoivat jo teini-iässä, mutta sitkeästi hän kävi armeijan ja pärjäsi muiden mukana näkevää näyttellen.

- Nuorena opettajana pudotin liidun. En löytänyt sitä heti näön avulla, vaikka se oli ihan lähellä. Auttavaisista oppilaista joku etupulpetista riensi heti nostamaan pudonneen liidun ja antoi sen minulle käteen, hän muistelee. Entiset oppilaat muistavat opettajansa vieläkin tavatessaan hänet.

- Kaikilla on opettajastaan vain hyvää sanottavaa. Kai me sitten pärjäsimme, mies myhäilee. Nykyisen eläkeläisen harrastuksiin kuuluvat opaskoiran kanssa lenkkeily ohella ahkera äänikirjojen kuunteleminen ja ystävien tapailu. Keilaustakin mies on harrastanut ja hänellä on ollut useita luottamustoimia eri yhdistyksissä ja seuroissa. Savo-Karjalan opaskoirayhteyshenkilönä hän toimi vuosina 2006-2015. Tuolloin hän järjesti viikonloppukursseja Joroisissa, Varkaudessa ja Kuopiossa. Tärkeimmän harrastuksensa hän sanoo olevan perhe. Vaimo **Elina** ja poika **Pekka** ovat menehtyneet syöpään ja Jorman äänessä on vieläkin kuultavissa suru hänen kertoessaan hei-

Tiinan ja Kimmon viimeaikaiset kasvatit Panda ja Džera.

dän poismenostaan. Kolmen poikansa ja heidän perheidensä kanssa mies pitää tiiviisti yhteyttä.

- Minulla on yhdeksän lastenlasta, jotka eivät onneksi ole saaneet perinnöllistä silmänsairauttani. Vietämme kesällä paljon aikaa mökillä ja jouluaattona olemme kaikki täällä minun luonani, hän iloitsee.

Tiina Ihalainen, 53, asuu miehensä **Kimmon** kanssa maaseudulla, Huutokosken kylällä. Hän on maatalon

Latvian palvelukoirayhdistys lähetti Tiinalle seinäkellon muistoksi hänen tähänastisista yhdistyksen pentukasvatuksesta. Vasemmalla Tiina ja oikealla naapurin Raija auttamassa etäämmällä asuvaa naapuria marjankeruussa. Kuva: Juha Herttuainen

tyttö Kaitaisten kylältä.

- Meillä kotona oli lypsykarjaa ja parina kesänä kukko, kana ja niiden jälkikasvu. Kissa ja koira kuuluivat tietysti huusholliin, hän kertoo. Tiina kävi peruskoulun jälkeen maamieskoulun, minkä jälkeen kouluttautui 4H-neuvojaksi.

- Pidin 4H-kerhoja eri muodoissa, kuten apulanta-keräyksiä ja palstaviljelyä. Nuorten kanssa työskentely oli mukavaa, nainen toteaa.

Pentu matkii opaskoiraa

Diabeteksen vuoksi näkönsä menettäneen Tiinan aika kuluu kotia pyörittäessä, äänikirjoja kuunnellussa, kuntojumpassa käydessä ja erilaisiin opaskoira- ja näkövammaistapahtumiin osallistuessa. Suuren osan ajasta vievät opaspennut, joita Tiina on kasvatanut viisi. Lisäksi hän kasvatti neljä nykyisen opaskoiransa Foxyyn vuonna 2015 syntyntä pentua luovutusikäisiksi.

- Yksin en olisi pikkupentujen kanssa pärjännyt. Olen todella kiitollinen miehelleni Kimmolle, naapurin **Ritvalle** ja ystävälleni **Helille** heidän avustaan, hän sanoo rehellisesti. Foxyyn pennuista yksikään ei jäänyt Tiinalle ja Kimmolle, mutta sen siskon Fioran pentu Lilo tuli taloon.

- Se oli totuttelua ja uuden opettelua puolin ja toisin. Jännitin osaanko hoitaa pentua kunnolla, mutta ihan hyvä opaskoira siitä on tullut, hän toteaa tyytyväisenä.

Lilon jälkeen taloon tuli Lili, josta tuli siitosnarttu. Seuraavaksi tullut Lulu läpäisi hienosti testit ja se koulutettiin oppaaksi. Ennen luovutusta Lulu lähti kuitenkin Sateenkaarisillalle syövän vuoksi. Neljäs opaspentu Panda oli todella arka ja sitä oli kannustettava menemään opaskoira Foxyyn perässä. Arkuudesta huolimatta Pandasta tuli opaskoira. Haastateltua tehdessämme Tiinan ja Kimmon kotona oli kasvamassa Džera, joka oli lähdössä opaskoirakoulutukseen.

- Kuulo on äärimmäisen tärkeä sokeana hoitopentujen kanssa puuhatessani. Pennun kaulapannassa on kello. Näin kuulen missä se on, kun se tuolla ulkona vapaana juoksee. Lenkillä minulla ovat sekä Foxy että pentu vapaina. Kaulassani minulla on koirien remmit ja kädessä valkoinen keppi, jonka avulla kävelen koirien perässä. Kiinni ollessaan Foxy kävelee pitkässä remmissä, pentu lyhyessä. Opaskoira menee aina ensimmäisenä. Sen mitä Foxy tekee, pentu tekee perässä, hän havainnollistaa.

Autoilua rakastava Fiona, reittitietoinen Martta

Jorma Kurosella on ollut käytössään opaskoira vuodesta 2004 lähtien. Ensin valjaissa oli Fiona, nyt Martta opastelee isäntäänsä. Ennen virallisia opaskoiria Jorman lenkkioppaana oli perheen vaalea labradorinnoutaja Peni.

- Nuorimmaisemme **Jaakko** oli silloin vielä koulu-

Ryhmä opaskoirakoita ja peesareita retkellä Kerimäen Hytermän museosaarella vuonna 2017. Keskellä punainen Foxy-koira Tiinan kanssa ja heidän vasemmalla puolella musta Martta-koira ja Jorma. Kuva: Taina Anselä

poika ja halusi kovasti perheeseemme koiraa. Sainoin että minulle sopii, jos minä saan päättää rodun. Halusin koiraksemme labradorinnoutajan, koska tiesin opaskoirien yleensä olevan labradorinnoutajia ja ajattelin sen olevan helppo rotu, Jorma selittää. Kaksikko juoksi Penin opastaessa Jormaa pitkässä hihnassa. Reitteihin kuului muun muassa 17 kilometrin pituinen matka kotoa mökille. Jorma on totunut juoksija. Onhan hän osallistunut maratoneille ja puolimaratoneille Joensuussa, Helsingissä ja Tukholmassa.

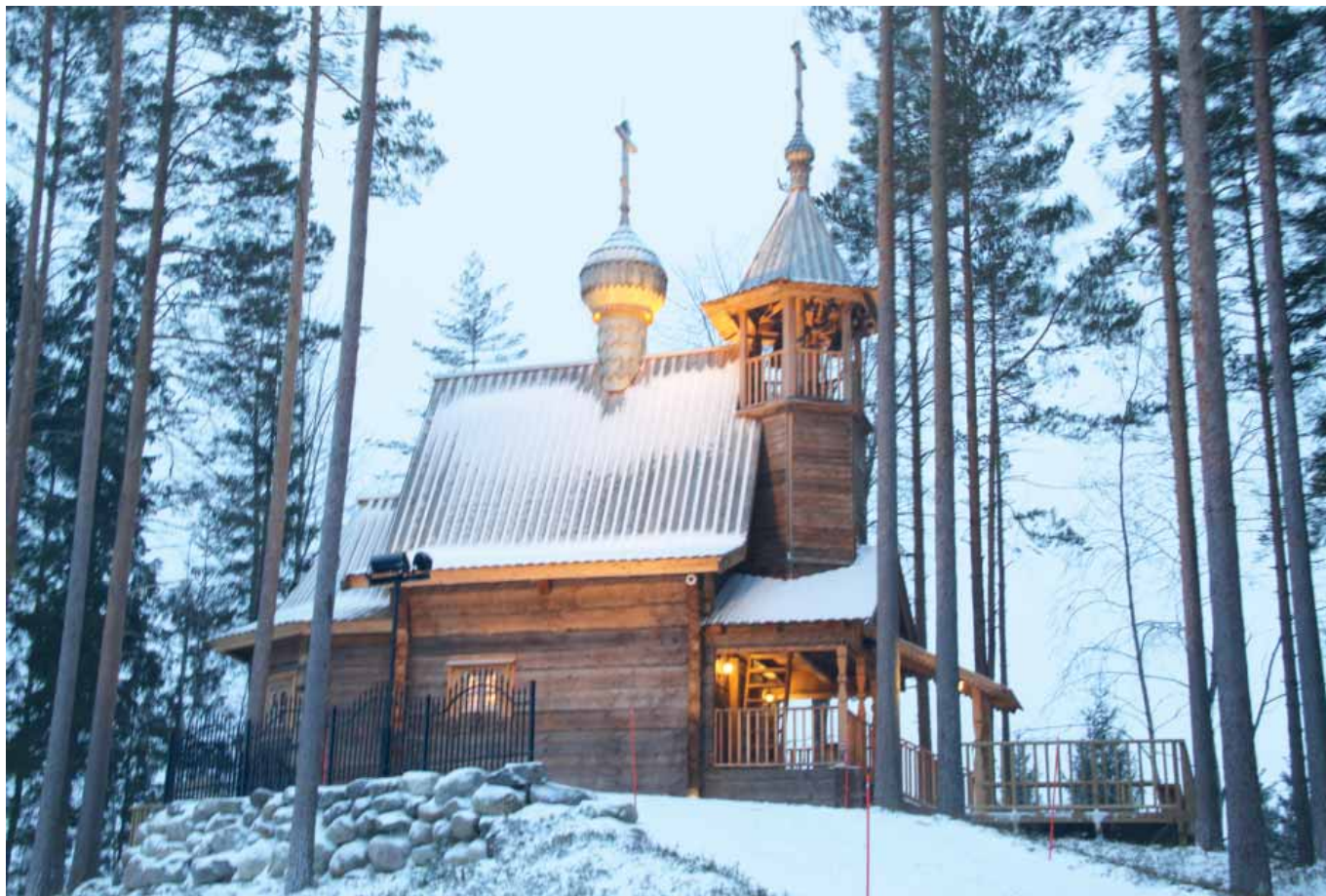
- Peni piti hyvin tarkasti syrjän eli tien vasemman reunan. Kerran kokeilin Penin oppaan taitoja muuttamalla reittiä hiukan lopussa niin, että oikaisimme järvenlahden jään yli. Sainoin Penille, että mennään mökille. Koira lähti juoksemaan. Minä juoksin sen mukana peläten koko ajan minne me oikein päädymme. Äkkiä koira pysähtyi ja totesin olevamme mökkilaiturimme päässä, mies muistelee.

Jorman näkö oli tuolloin heikentynyt niin, ettei hän enää tuntenut ihmisiä ulkonäöltä. Liikkumisenhalu eri paikkoihin oli kuitenkin kova, eikä Jorma halunnut aina olla riippuvainen näkevästä ihmissilmistä. Niinpä Fiona tuli taloon. Peni ehti opettaa sen talon tavoille, mutta juoksemaan Fiona ei koskaan suostunut. Se rakasti autoja.

- Oli se opaskoirana ihan hyvä, mutta semmoinen laiskansutjakka. Muutaman kerran eksyimme. Ei se isäntäänsä kiintynyt, mutta kun se näki, että vaimoni Elina otti auton avaimet, sillä oli kova halu lähteä

Jääkiekkoilija Jukka Hentunen on joroislaisten ikioma Härkäpoika. Hän muodosti yhdessä Niko Kapasen ja Timo Pärssisen kanssa Teletappi-ketjun, jota nimitettiin kolmikun muodostamasta Suomen jääkiekkomaajoukkueen hyökkäysketjusta vuodesta 2000 lähtien. Härkäpoika-patsaan on muotoillut taiteilija Taru Mäntynen. Kuva: Juha Herttuainen

Kirjamme toimituksella oli tilaisuus tähän juttuun liittyen poiketa Joroisissa. Meille esiteltiin siellä Pyhän Georgius Voittajan kirkko-tsasouna, joka on todella hieno rakennus. Kirkko ja samassa pihapiirissä sijaitseva kahvila-myymälä on rakennettu paikallisten kirvesmiesten toimesta 350 vuotta vanhasta siperianlehtikuusesta, joka on tuotu Venäjältä. Lisätietoja osoitteesta: www.stgeorge.fi.

hänen mukaansa, vaikka minä en olisi ollut mukana. Nykyinen opaskoirani Martta taas ei ole eksyttänyt kertaakaan. Oppaana se on edeltäjäänsä paljon parempi, koirankäyttäjää luonnehtii. Kaksikko on käynyt koulussa kertomassa oppilaille näkövammaisuudesta ja opaskoirista. Muita heidän kohteitaan ovat kirjasto, kauppa, kunnanvirasto, pankki, apteekki ja parturi.

- Lähtiessä vain sanon Martalle, minne mennään ja se vie perille, Jorma kiittelee.

Kiiwi varoitti hirvestä

Tiina on aina pitänyt paljon koirista. Liikunta on hänen terveytensä kannalta hyvin tärkeää, mutta aviomies Kimmo ei aina ehdi lähtemään lenkille. Niinpä naisen sokeuduttua sopeutusvalmennuskurssilla laitettiin paperit opaskoirasta vetämään.

- Ensimmäisen opaskoirani vaalean labradorinnoutajatyttö Kiiwin sain vuonna 1990. Se oli todella suloinen. Monet kilometrit maaseutuopastuksessa Kiiwin kanssa kävelimme, muun muassa isäni tekemillä traktorinurilla, hän kertoo. Asuinalueella on susia, karhuja ja ilveksiä ja onpa Tiinan kodin pihapiirissä ollut kaksi ilveksenpentua ja kauritakin. Nainen ei

ole koskaan pelännyt petoeläimiä.

- Yhtenä pakkaspäivänä lähdimme Kiiwin kanssa lenkille. Päästin koiran vapaaksi pitkin traktorinuraa juoksemaan ja kävelin sen perässä. Yhtäkkiä Kiiwi istui jalkani eteen ja kielsi minua kävelemästä eteenpäin metsäpolulle. Kannustin koiraa menemään eteenpäin ja jatkoimme matkaa. Seuraavana päivänä isäni meni metsätöihin ja sanoi minulle: "Se näki siellä hirven.", Tiina muistelee. Kiiwi opasti 14-vuotiaaksi asti. Se ehti asua Tiinan kanssa Kaitaisissa sekä kahdessa kodissa Huutokoskella.

- Hyvin se oppi reitit, mutta olisin tarvinnut reitti-ohjausta Huutokoskelle muutettuani. Naapurin lasten ja heidän äitinsä kanssa opettelimme reittejä, hän kertoo.

Kiiwin jälkeen valjaisiin tuli iso musta labradoriurossa Faro, joka opasti Tiinaa kymmenen vuotta.

- Faro oli laiminlyöty koira. Jouduin aloittamaan kaiken alusta koiran kanssa sen tullessa minulle. Se meni parvekkeelle tarpeilleen, koska sen oli entisellä käyttäjällään pitänyt tehdä tarpeensa sinne. Koiran niskakarvat nousivat pystyyn aina sen nähdessä humalaisia tai turkkiin pukeutuneita ihmisiä. Opetin Faroa ja maaseudulla kahdestaan pärjäsimme hyvin. Maaseudun rauha paransi sen hermot. Siitä tuli todella hyvä opas ja teimme sen kanssa pitkiä lenkkejä, koirankäyttäjää kuvailee. Hänen nykyinen oppaansa punaruskea labradorinarttu Foxy on ollut töissä seitsemän vuotta.

- Foxy on kuin Kiiwi. Se on rauhallinen ja todella na-

pakka. Vie niin kuin pitää, kun laittaa valjaat päälle. Vapaalla se osaa olla myös villi, hän selittää. Kaikki Tiinan opaskoirat ovat opastaneet häntä pääsääntöisesti maaseudulla. Asioille kirkonkylälle lähtiesään hänellä on näkevä autonkuljettaja, joka opastaa häntä eri paikkoihin.

Joroinen on kunta, jolla on 15 kylää. Jorman ja Tiinan mukaan joroislaiset ovat hyvin sosiaalisia ja tulevat juttelemaan niin maalla kuin kirkonkylälläkin. Apuakin saa tarvittaessa. Opaskoira käyttäjinä on tervetullut joka paikkaan.

- Täällä kirkonkylällä on helppoa liikkua opaskoiran kanssa. Kadut ovat selkeitä. Tai eihän meillä katuja ole, vaan teitä ja kujia. Kahdella isommalla maantielä on kevyenliikenteenväylät, joita pitkin on helppoa ja turvallista liikkua. Kadunylityksiäkin on hyvin vähän, Jorma kiittelee.

- Kaduillamme on selkeät keskikorokkeet ja jalkakäytävät. Meille jalankulkijoille tämä on hyvä, mutta traktorinkäyttäjät eivät siitä pidä, Tiina lisää. Vaikka Jorma ja Tiina ovat ainoat joroislaiset opaskoirankäyttäjät, he tapaavat harvoin.

- Jorman kanssa tapaamme ja juttelemme aina Savon opaskoiratapahtumissa, mutta vaikka molemmat tuolla kirkonmäellä käymme, aika harvoin me siellä toisiamme näemme, Tiina toteaa.

Molemmat joroislaiset opaskoirankäyttäjät haluavat toivottaa Opaskoiran joulun lukioille Hyvää Joulua ja Rauhallista Uutta Vuotta 2021.

Pyhän Georgios Voittajan kirkkoa esittelivät kirkon verannan penkillä istuvat joroislaiset miehet, paikallisen kauppiassuvun edustaja Seppo Viljakainen ja eläkkeellä oleva koulutoimenjohtaja Jorma Kuronen. Seppo Viljakaisen poika, Pekka, rakennutti kirkon lahjaksi vaimolleen, pianotaiteilija Anastasia Iljushinalle. Jorma ja Martta ovat Sepon oikealla puolella. Kuva: Juha Herttuainen

Joroisten kuuluisa hotelli Joronjärvi. Siellä on opaskoiraväikkin monesti kokoontunut. Kuva: Juha Herttuainen

Kirjoittaja on toimittaja ja näkövammaisuuskouluttaja, tulkkaa, kääntäjä ja opettaa saksaa ja englantia sekä hieroo ihmisiä, koiria ja hevosia. Näytteleminen, laulamminen, lukeminen, uiminen, ystävien tapaaminen ja tietysti opaskoiran kanssa lenkkeily kuuluvat harrastuksiin.

Seepee

SOL

www.sol.fi

SILMÄSAIRAUKSIEN SPESIALISTI

Coronaria Silmäsaaraala
Mannerheimintie 164, 1.krs. 00300 Helsinki

Coronaria
SILMÄSAIRAALA

Onnella on osoite.

 asuntosäätiö

Hymyile,
olet Turvassa.

Keskinäinen Vakuutusyhtiö Turva
turva.fi • 01019 5110

 turva

Halton

www.halton.com

 ELÄINKLINIKKA
TASSULA

Kotkasta kattavat
kotimaiset palvelut
eläinystävällesi

p. 0400 322 686, Karhulantie 21 Kotka, elainklinikkatassula.fi

icare
VISIONARY IN VISION

www.icaretonometer.com

SUOMEN OPASKOIRIEN KOULUTUS TÄYTTI 80 VUOTTA

Teksti: Juha Herttuainen

Kuvat: Juha Herttuaisen arkisto

Sanotaan koiran olevan vuohen ohella ihmisen vanhin kaveri. Niin on opaskoirakin kehittynyt kesyksi oppaaksi sokeaa ihmistä taluttaessaan. Sokeat ovat ammoisista ajoista kulkeneet koiran avulla pitkiäkin matkoja hankkimassa ruokaa haltijalleen ja itselleen sekä viihdyttämässä musiikki-, laulu-, ym. esityksillä ihmisiä. Kunniallinen sokean työ oli myös kerjääminen, kuten vanhoista piirroksista olemme voineet todeta. Puiset puukupit toimivat kerjuuastioina.

Opaskoiratoiminta käynnistyi aluksi Manner-Euroopassa

Tarinoita koiran kanssa eri Euroopan maissa kulkeneista sokeista on julkaistu 1700-luvulta lähtien. Piirroksia, jotka on tulkittu esittävän opaskoiraa, on vieläkin varhaisemmalta ajalta. Vanhin tunnettu fossiili tai piirros lienee Pompejista, jonka raunioista se on löytynyt. Pompeji tuhoutui Vesuviuksen purkauksessa vuonna 79 jKr.

Pariisin alueella oli 1700-luvulla sairaala, *des Quinze Vings*, jossa hoidettiin sokeita potilaita. Siellä kerrottiin pidetyn mm. koiria sokeiden seurana ja opastajina. Vuonna 1797 ilmestyneessä koirien historiaa käsittelevässä kirjassaan **A. F. Fréville** kirjoitti seuraavaa: "Tapa, jolla koira opastaa sokean epävarmoja

Sokea kerjäläinen ja koira, edessään puinen kerjuuastia.

askeleita, on ihailtava ja ansaitsee meidän arvostuksemme. Millainen älykkyys, kärsivällisyys ja huolellisuus onkaan tässä hyvää tekevässä eläimessä. Se ei koskaan unohda odottaa sen oven edessä, mistä sen isäntä on saanut almun. Huolellisesti se kiertää käretyä, vetojuhdat ja muut esteet turvallisen kaukaa."

Opaskoiratietous levisi pikkuhiljaa muihin Etelä-Euroopan maihin, Brittein saarille ja aikanaan myös pohjoisempana Euroopassa aina Pietariin saakka.

Sokea huilisti esiintymässä koiransa kanssa.

Opaskoiratietouden vanavedessä seurasi maailmalle sokeiden lukemisen ja kirjoittamisen kannalta mullistava keksintö, nimittäin pistekirjoitus. Sen kehitti 1800-luvun alkupuolella lapsena sokeutunut **Louis Braille**, joka opiskeli Pariisiin sokeainkoulussa. Sokea saattoi sormin tunnustelemalla lukea tekstiä

Maailman ensimmäinen koulutettu opaskoira Asta isäntänsä Paul Feyen'in kanssa v. 1916.

Ensimmäisen maailmansodan ajan opaskoiraharjoituksia Saksassa. paperista koholla olevista pisteistä ja myöskin kirjoitustaulun ja naskalin avulla kirjoittaa pistekirjoitusta paperille.

Ensimmäisen maailmansodan aikana alettiin Saksassa tutkia, voitaisiinko sodassa näkönsä menettäneille kouluttaa opaskoiria. Erialaisten vaiheiden jälkeen perustettiin maailman ensimmäinen opaskoirakoulu Oldenburgiin. Myöhemmin 1930-luvulla kouluja perustettiin myös Sveitsiin, Ranskaan, Italiaan ja aikanaan lähes kaikkiin Manner-Euroopan maihin.

Dorothy Eustis.

Tunnettu sveitsiläinen kynologi **Dorothy Eustis** vei opaskoira-aatteen Amerikkaan perustaen sinne nykyään maailman kuuluisimman opaskoirakoulun, nimeltään Seeing Eye. Toinen tunnettu henkilö opaskoiratyössä oli rouva Eustis'n oppilas **Nikolai Liakhoff**. Hän oli venäläinen emigrantti, jonka rouva Eustis lähetti Englantiin järjestämään opaskoiratyötä siellä. Liakhoffista kehittyi erittäin hyvä ja sokei-

Nikolai Liakhoff kouluttamassa opaskoira.

den keskuudessa suosittu kouluttaja ja häntä pidetäänkin Englannin opaskoiratyön tärkeimpänä ura-uurtajana.

Sokeat toimivat aloitteen tekijöinä Suomessa

Sokeat urheilijat olivat kohdanneet 1920-luvulta lähtien opaskoirankäyttäjiä kilpailumatkoillaan Euroopassa. Lisäksi Seura-lehdessä oli julkaistu kirjoitus opaskoiratyöstä. Muutamat sokeat uskaltautuivat hankkimaan koiran ja kouluttamaan sen oppaakseen.

Suomen ensimmäinen opaskoira oli kyminlinnalaisen viulutaiteilijan **Aarne Koposen** saksanpaimenkoira Outa. Koulutuksessa Koposta avustivat armeijakoirien kouluttajat. Koposella ehti myöhemmin-

Saksanpaimenkoira Outa oli tiettävästi Suomen ensimmäinen opaskoira.

kin 1930-luvulla olla oppaanaan itse kouluttamansa rottweilinkoira Pekka, joka oli myöhemmin Opaskoirayhdistyksen kouluttajana toimineen **Pentti Luotolan** kasvatti.

Muita opaskoiransa itse kouluttaneita sokeita olivat **Leopold Öller**, **A. Itkonen**, **Einari Juvonen**, **Pekka Mäkelä** ja **Erkki Vakkala**. Vakkalalla oli oppaina bokseri ja myöhemmin saksanseisoja, jonka kanssa hän menestyi myös opaskoirakokeissa. Vakkalalla oli tapana käydä bokserinsa kanssa uimassa Helsingin Hietalahden uimarannalla. Kun Vakkala meni uimaan, koira sai jäädä rannalle. Uituaan kylläkseen Vakkala kutsui koiraansa. Koira juoksi laiturille, hypäsi veteen, ui isäntänsä luokse ja ohjasi tämän takaisin rantaan. Vakkalan koira niitti tällä tempullaan kuuluisuutta. Pikku pojatkin sen nähdessään puhuivat kaupungilla: "Kato, tos on huntti, joka dyykkaa Hietiksellä!"

Opaskoirakouluhanke ajankohtaiseksi

Opaskoirakoulun perustaminen Suomeen oli esillä Suomen Palveluskoiraliitossa kaiketi jo vuonna 1938. Tarkoitus oli tutustua Ruotsin juuri aloitettuun opaskoiratoimintaan seuraavana vuonna, mutta sodan pelko esti matkan toteuttamisen. Talvisota sitten alkoi ja sen taisteluissa sokeutui noin 40 sotilasta.

Aloitettiin neuvottelut opaskoirien koulutuksen aloittamiseksi Talvisodassa näkönsä menettäneille. Neuvotteluosapuolia olivat Suomen Palveluskoiraliitto, Suomen Punainen Risti ja Suomen Filmitoimii-

Kuvassa Suomen ensimmäiset virallisesti koulutetut opaskoirat käyttäjiensä kanssa.

suus Oy. Sopimus rahoituksesta saatiin em. osapuolten kesken viiden kouluttajan ja viiden koiran kouluttamisesta vuoden 1940 syyskuun loppuun mennessä. Kouluttajaksi saatiin Ruotsista **Lars Svartengren**, joka oli suomalaisia kouluttajia opettamassa useita kuukausia parin vuoden aikana. Kouluttajoppilaita olivat **Birger Brüning**, **Niilo Toivonen**, **K.**

Tarponen ja **Reino Vaile**. Koulutus tapahtui Sotakoirakoululla Hämeenlinnassa, josta se siirtyi Helsinkiin Kaivopuiston invalidikotiin, missä pidettiin myös luovutuskurssi ensimmäisille viidelle sotasokealle. Koiran saivat **Tauno Keto/Turre**, **Paavo Simola/lina**, **Urho Haimila/Pipa**, **Väinö Lannaeus/Kim** ja **Kauko Hatinen/Poika**.

Yhteistyökurssi Mäkkylässä 1950-luvulla. Taustalla kouluttajat Reino Vaile, Lasse Haarala ja Hannes Aarikka.

Birger Brüning Saksassa oppimassa opaskoirien koulutusta.

Luovutustilaisuutta, joka pidettiin 2. elokuuta 80 vuotta sitten, kunniotti läsnäolollaan sotamarsalkka **Mannerheim**, joka oli myös Punaisen ristin puheenjohtaja. Punaiselle Ristille lahjoitetut koirat luovutettiin juhlan päätteeksi uusille käyttäjilleen. Marsalkka Mannerheim kiitti koirien lahjoittajia ja piti Punaisen Ristin puolesta kunnioittavan puheen sotasokeille. Luovutustilaisuuden lopuksi Mannerheim luovutti koirien isännille erikoiset ruostumattomasta teräksestä valmistetut, kohokirjaimin varustetut sokeainkellot. Lisäksi jokainen sokea sai erikoisen 'sotamarsalkan kepin', joka oli väriltään valkoinen ja sen kahvan sisäpinnassa oli M-kirjain merkinä lahjoittajasta.

Opaskoirien koulutusta jatkoivat kodeistaan käsin Brüning, Toivonen ja Vaile. Heistä Brüning ja Vai-

Nikolai Koskikukka ja hänen opaskoiransa saamat pennut.

Kuva Opaskoirakoulun kurssihuoneesta. Seppo Lakka, Lasse Haarala ja Eila Hakala.

Leena Arjatsalo (nyk. Väyrynen) ja Martti Lukkala yhteistyökurssilla Mäkkylässä.

le toimivat myöhemmin Opaskoirakoulun johtajina. Brüning kävi myös muutaman kuukauden opiskele-
massa koulutusta Saksassa *Biesendahlin opaskoirakoululla*.

Koulutusta suoritettiin myös Käpylän koiratarhalta käsin Vailen ja Korsosta käsin **Emil Soikkelin** toimesta. Soikkeli oli sokeiden keskuudessa erittäin arvostettu kouluttaja. Hän kuitenkin menehtyi liikenneonnettomuudessa jo nuorena.

Sotasokeat ry perustettiin *Sotainvalidien Veljesliiton* alaisuuteen vuonna 1945. Molemmissa sodissa sokeutui yhteensä yli 200 sotilasta. Melkein jokainen heistä halusi ja suurin osa heistä myöskin sai opaskoiran. Presidentti Urho Kekkosen sotasokean veljen, **Jussi Kekkosen**, johdolla alettiin suunnitella rakennettavaksi opaskoirakoulua sotasokeiden opaskoiratarpeen tyydyttämiseksi. Mahdollinen koulun

Arvo Salminen, Mäkkylässä opaskoiraa noutamassa.

sijituspaikka olisi ollut Kajaani. Vielä eivät rahkeet riittäneet hankkeen toteuttamiseen, vaan jatkettiin työtä entiseen malliin.

Vuonna 1946 Mäkkylän opaskoirakoulun rakentaminen tuli mahdolliseksi Ruotsista sotavammaisten hyväksi kerättyjen varojen turvin. Ruotsalainen *Kronprinsessan Margaretas Arbetsnämnd för de Blinde* (Kruununprinsessa Margarethan työlautakunta) oli alusta saakka tukenut Suomen opaskoirahanketta rahallisesti ja lahjoittamalla kymmeniä koiria, joista osa oli koulutettu Ruotsissa. Myös muut ruotsalaiset koira- ja avustusrjestöt tukivat taloudellisesti Suomen opaskoiratyötä.

Mäkkylän opaskoirakoulua ylläpiti Sotainvalidien Veljesliitto ja se toimi myöhemmin myös siviilisokeiden opaskoirien koulutuspaikkana aina vuoteen 1987, jolloin Opaskoirakoulu muutti Vantaan Itä-

Kurssi Mäkkylässä 1970-luvulla, Lasse Haarala, Oiva Passoja, Reino Sinisalo ja Arvo Aalto.

Hakkilaan rakennettuihin uusiin tiloihin. Siviilisokeiden vuonna 1948 edunvalvojaksi perustettu *Opaskoirayhdistys ry* hankki jäsenilleen opaskoiria jonkin verran myös **Günter Grothen** koirakoululta Helsingin Oulunkylästä ja yksityisiltä opaskoiratyöhön perehtyneiltä kouluttajilta.

Mäkkylän opaskoirakoulun tilat rapistuivat ja kävivät ajan mittaan ahtaiksi. Opaskoirien luovutuskurssit oli pakko lopettaa Mäkkylässä ja ne siirrettiin Tuusulaan, *Lomakoti Onnelaan*, vuonna 1976. Koulun omistus siirtyi vuonna 1977 *Opaskoirasäätiölle* ja vuonna 1985 Opaskoirakoulun omistajaksi tuli *Näkövammaisten Keskusliitto*. Myös opaskoirien luovutuskurssit siirrettiin vuosituhannen vaihteen jälkeen pidettäväksi Näkövammaisten liiton *Palvelu- ja toimintakeskus* liriksessä, jossa niitä edelleen pidetään.

Näkövammaisten liiton opaskoirakoulun lisäksi opaskoirapalveluja tarjoavat tätä kirjoitettaessa *NouHaun opaskoirapalvelu* Ilmajoella ja *Suomen Opaskoirakoulu Oy* Kuopiossa.

Kokemuksiani Mäkkylästä, I osa

Oli vuosi 1972, kesäkuun 18. päivä. Olin tullut höyryjunalla Savonlinnasta Pieksämäelle ja sieltä edelleen Helsinkiin. Kävelin pitkin Mannerheimin tietä Pitäjämäkeä kohti löytäkseni Opaskoirakoulun. Sää oli aurinkoinen ja perille löysin helposti.

Opaskoirakoulun johtaja **Lasse Haarala** otti minut lämpimästi vastaan ja majoitti toimistonsa nurkkaan, koska minulle varatussa kämpässä asui vielä poismuuttava henkilö. Sijoitin vähäiset matkatavarani sängyn alle ja aloin ihmetellä ”uutta normaalia”, kuten nykyään sanotaan. Yhteistyö Lassen kanssa sujui hyvin alusta alkaen. Olimmehan molemmat eläneet lapsuutemme maalla, Lasse Pyhäjoen Yppärisissä ja minä Kerimäen Hälvänsaarella. Suuren maailman tuulahduksia olin aiemmin saanut helsinkiläisiltä kesävierailta, joilla oli mökit kotikylässäni sekä hotelli *Marskista*, jossa olin kesätöissä *piccolona* pari vuotta aikaisemmin.

Varsinaisen varusmiespalvelun suoritin Mikkelissä ja Lahdessa vuosina 1971-72. Olin juuri päässyt armeijasta lääkintäalikersanttina ja haaveilin ambulanssikuskin ammatista. Se ei kuitenkaan voinut toteutua, sillä siihen vaadittiin lääkintävahtimestarin koulutus. Varuskuntalääkäri tunsu Punaisesta Rististä henkilön, joka oli jäsen Opaskoirakoulun johtokunnassa. Sain tietää häneltä, että Opaskoirakoululla olisi syksyllä 1972 kouluttajaharjoittelijan paikka auki. Tuumasta toimeen, soitin Opaskoirakoulun johtokunnan puheenjohtaja **Markus Palokankaalle**. ”Herra everstiluutnantti...”, esittelin itseni sotilaallisesti (vaikka en sitä ollut) ja esitin asiani. Palokangas mietti hetken ja sanoi olevan hyvinkin mahdollista, että saisin paikan. Annoin Palokankaalle naapurin puhelinnumeron, johon hän voisi jättää soittopyyntönsä tarvittaessa.

Pääsin siviiliin toukokuussa ja nukuin komeasti viimeisen inttiyön varuskuntasairaalan lakanoissa. Minulla oli autokoulun insissajo Mikkelissä ensimmäisenä siviilipäivänä ja sen jälkeen matkustin kotiin. Ehdin olla pari viikkoa puiden uittohommissa Puruvedellä vanhan nuottakaverin kanssa, kun naapuriin oli tullut Palokankaalta soittopyyntö. Soitin heti ja hän pyysi minua tulemaan hommiin jo ennen juhannusta, koska edellinen työntekijä oli lopettanut työt ennen aikojaan. Palokangas pyysi minua matkustamaan Opaskoirakoululle mahdollisimman pian ja siellä sitten tapaisin koulun johtaja Lasse Haaralan.

Seuraava päivä oli ensimmäinen työpäiväni Opaskoirakoululla. Herätys oli aamulla kello neljä ja aamukahvin jälkeen alettiin lastata koiria Opaskoirakoulun autoon. Opaskoirakoulu oli tehnyt kaupat kuudesta koulutusikäisestä labradorin noutajasta, joita ruotsalainen kouluttaja **Ernst Salomonson** (tuttavallisesti: Slalom) oli tullut Ruotsiin noutamaan. Suuntasimme Porin satamaan, missä koirat ja Slalom siirtyivät Ruotsiin menevään autolauttaan.

Koirat olivat autossa samassa tilassa, erillisiä koppeja ei ollut. Ne pamahtivat matkalla tappelemaan. Pienen ikäni eläimiä käsitelleenä sain ne kuitenkin rauhoittumaan.

Siihen aikaan oli keskiolut ”uutta normaalia” ja tien varressa oli iso MUSTA HEVONEN-mainos. *Musta Hevonen* oli myös, ja taitaa olla vieläkin, ravintola Etelä-Haagassa. Koirakauppojen tekijät olivat istuneet edellisen illan Mustassa Hevosessa ja Lasse näytti mainosta sormellaan Slalomille. Lasse ei osannut paljon ruotsia ja minä en sitäkään vertaa, joten keskustelut Slalomin kanssa jäivät vähäisiksi. Poriin päästiin ja koirat sijoitettiin laivan matkustajahyttiin. Vähän arveluttavalta tuntui, miten matka mahtaisi sujua. Mutta kaiketi hyvin, kun ei perästä mitään kuulunut. Illaksi palasimme kotiin ja olin taas paljon kokemuksia rikkaampi.

Sellainen oli ensimmäinen työpäiväni Opaskoirakoululla.

KOKEMUKSIA MÄKKYLÄSTÄ jatkuu seuraavassa numerossa...

A. F. Frévilien sanat tämän jutun alussa sopivat minunkin pirtaani – kuten myös Mikko Ojasen kirjoituksessaan mainitsema ”Vanhanliiton tyyli”.

Maatalousyrittäjien eläkelaitos
www.mela.fi

LÄÄKÄRISEURA
DUODECIM

A-KONSULTIT | arkkitehtitoimisto

Ratakatu 19, 00120 Helsinki
Puh. 09 684 4510 | www.a-konsultit.fi

Turun Värите

Sorvarinkatu 7, 20360 Turku
puh: 02 0794 0860
www.turunvarite.fi

ARNON.
Art of Automation.

KABE

Kabe-Adria Oy
Meiramitie 3, 01510 Vantaa
www.kabe.se

ANDRITZ

www.andritz.com

KEKKILÄ
GARDEN

ASIANAJOTOIMISTO
BERGHOLM OY

Nihtisillankuja 3B, 02630 Espoo
Puh. 09 6898 8760 | www.bergholm.fi

MEDISEAM

www.mediseam.fi

VerovL
Verovirkailijain
Liitto ry
www.verovl.fi

JOENSUUN
LAAKERI

Kuurnankatu 29
80130 Joensuu
Puh. 010 396 9200
www.joensuunlaakeri.fi

KIRKKO PORISSA
Keski-Porin seurakunta

Lemmikkisi hyvinvointi
-hoidossamme!

Koira-
Kissaklinikka
Hundi-Katuklinik

ma-to 8-20 • pe 8-19
Ajoneuvonvaurioiden palvellus Arkkiin 8-18
Ajoneuvonvaurioiden palvellus lauantaiin 9-17
02-37811999 • www.koirakissaklinikka.fi
Ravintie 45, Miettämäki, 20180 Turku

Tikkurilantie 136
01510 Vantaa
puh. 020 775 6921

www.sokeva.fi

**Satakunnan
Eläinlääkäriasema**

Satakunnan Eläinlääkäriasema Oy
Kalevanpuisto 54, 28120 Pori
MA-TO 9-17, PE 9-16

Ajanvaraus 02 633 1811
info@skelas.fi

Kuumailmapallolento

Teksti: Janne Silas

Tänään sunnuntaina olisi taas kuukausittainen opaskoirakerho. Ystäväni **Jan** oli kuitenkin soittanut jo aamuvarkaisella ja kysynyt lähtisikö perheemme talviselle kuumailmapallolenolle. Pakkasimme nopeasti vaimoni **Valeriinan** kanssa lapsemme **Alinan** ja **Artun** autossa oleviin turvaistuimiinsa ja päästimme opaskoirani Uunon hyppäämään peräkonttiin.

Saavuttuamme Helsingin keskustaan minulle kerrottiin, että aamun hämäryys oli juuri kaikkoamassa. Kuumailmapallon ympärillä oli jo täysi hyörinä päällä. Kori oli kiinnitetty köydellä maahan. Pallo lojui litteänä maassa. Irrotimme autosta lasten turvaistuimet ja sidoimme ne kuormansidontalenkeillä kuumailmapallon korin sisälaitaan. Pallo piti ensin täyttää kylmällä ilmalla maassa olevalla puhaltimella.

Minun käskettiin pitää toisen puolen vaijereita ylhäällä, jotta puhallettava ilma menisi pallon sisään. Pallon alkaessa täyttyä myös minun jalkani alkoi nousta maasta irti. Jalkani oli nimittäin kietoutunut muihin vaijereihin enkä saanut sitä irti. Toisessa kädessäni oleva Uuno piti tätä hauskana leikkinä ja heilutti vinhasti häntäänsä. Olisin roikkunut komeana koristeena kuumailmapallon vaijereissa, ellei joku olisi rynnännyt paikalle ja irrottanut vaijereiden ympärille kietoutunutta jalkaani.

Pallo oli nyt tarpeeksi pullea ja korissa kiinni oleva poltin alkoi tohottaa sinne kuumaa ilmaa. Kori oli vielä hiukan kyljellään, kun pyysin Uunoa hyppäämään kyytiin. Onhan opaskoiralla oikeus päästä mihin vain. Kiinnitimme lapsemme turvaistuimiinsa. Korin raahautuessa maata pitkin pallon perässä pi-

dimme vaimoni kanssa tiukasti kiinni kaasupullon kahvasta. Kuumailmapallon noustua lopulta ilmaan Uuno sai kierrellä korin lattialla. Se oli luvannut, että ei hyppää yli laidan.

Aurinko oli ehtinyt lähtövalmistelujen aikana jo melko korkealle ja lämmitti mukavasti. Tunsin poskellani lännestä tulevan tuulen henkäyksen, mutta tuulen tunne loppui heti, kun pallo oli noussut ilmaan. Jan kertoi minulle, että ylittäisimme ensimmäiseksi jäisen meren lahden. Lahden yli kulki matalalla paksu vaijeri. Mahtuakseen vaijerin alitse kuumailmapalloa pitäisi kallistaa.

Olin kaatua korin osuessa jäähän, sillä kori oli kallistunut minulle täysin ennalta arvaamattomaan suuntaan. Tästä eteenpäin pitäisin tiukasti kiinni korin reunasta. Korin alareunan pompotellessa meren jäätä pitkin ja pallon tullessa perässämme alitimme lahden yli kulkevan vaijerin. Kippari jutteli rauhallisesti, että poltin oli pitänyt laittaa päälle jo paljon ennen korin osumista jäähän, jotta ilma-aluksen nousu alkaisi oikeaan aikaan. Niinpä kuumailmapallo alkoi nousta täsmälleen vaijerin alituksen jälkeen. Vasta tässä vaiheessa hän sanoi, että tämä manööveri ei ollut ollut aivan ilmailusääntöjen mukainen. Eipä tosin ollut matkustajaluettelokaan.

Pallo nousi kaupungin yläpuolelle. Näkymät olivat varmasti upeat kuulaassa aamupäivän auringossa. Nestekaasupoltin kohautteli aina välillä kuumaa ilmaa lisää palloon. Tämä olikin ainoa ääni, jonka kuulin. Maasta ei kuulunut mitään eikä tuuli tuntunut; kuljimmehan tuulen mukana. Jan kertoi, että hän pystyi kuitenkin ohjaamaan palloa jonkin verran, sillä alempana tuuli puhalsi yleensä hieman eri suuntaan kuin korkeammalla. Lento oli tässä vaiheessa minun kannaltani tylsää, sillä en pystynyt tietämään mihin suuntaan olimme menossa, mutta tylsyyks lop-pui pian.

Polttimen kohahduksia ei ollut kuulunut vähään aikaan. Päättelin siitä, että olimme laskeutumassa alemmas. Muutaman sekunnin mittaiset kohahduk-

Kuva: Zander Janzen van Rensburg / Unsplash

set alkoivat taas, mutta pallo jatkoi vielä laskeutumistaan. Kipparimme sanoi, että laittakaapa kädet korin reunan yli, kohta menemme keräämään käpyjä. Pian kori tärähteli kevyesti sen etsiessä reittiä kuusten lumisten latvusten lomassa. Lumen pölytyessä ympärillämme lapset yrittivät kahmia lyhyillä käsillään käpyjä. Uuno innostui yrittäen nousta korin reunaa vasten. Minä yritin hakea tasapainoa, sillä olin taas kuvitellut meidän kulkevan eri suuntaan. Ensimmäinen latvuksen osuma olikin tullut yllättävästä suunnasta. Ja kävytkin jäivät nappaamatta.

Ylitimme Keravan ja Järvenpään. Tuulen oli ennustettu loppuvan reilusti ennen puolta päivää. Sopiva laskeutumisaika pitäisi löytyä pikapuoliin. Olimme kuitenkin laajan metsän yläpuolella, jonne ei missään tapauksessa voisi laskeutua. Jan oli jälleen valmistautunut ajoissa ja lisännyt polttimen tehoa. Niinpä pallo nousi ylemmäs tuulisemmalle korkeudelle, jotta pääsisimme metsän ohi ennen kuin tuuli loppuisi kokonaan. Olimme jo melkein pellon yläpuolella, kun tuuli alkoi nopeasti heiketä.

Jan pyrki laskeutumaan pellolle mahdollisimman lähelle autotietä. Koska kaasupoltin ei ollut kohisnut pitkään aikaan, arvelin meidän olevan jo lähellä maata. Jan kertoikin pikatyhjentäneensä pallon yläpuolella olevan venttiilin, jotta laskeutuminen tapahtuisi mahdollisimman suoraan alaspäin. Pidin tiukasti kiinni korin laidasta, sillä en voinut arvata mihin suuntaan kori kallistuisi. Toinen käsi oli Uunon valjaissa, ettei oppaani lentäisi lumihankeen.

Kuljetusvälineemme tupsahti keskelle koskemat-

tomia hankia. Kori kallistui vain hiukan ja upposi pehmeästi syvään lumeen. Sen verran meillä oli onneksi ollut vauhtia, että lässähtänyt pallo levisi korin viereen eikä tullut peitoksi päällemme.

Jan oli ottanut jo aiemmin yhteyden maaseuranta-autoon, joka odotti meitä pellon reunassa. Lumen pölytyessä moottorikelkka lähestyi koriamme. Siirsimme lastenistuimet ja lapset kelkan rekeen, jossa Valeriina jo odotti heitä. Itse hyppäsin kelkkamiehen taakse satulaan ja Uuno hyppäsi minun ja kuskin väliin. Jan jäi pellolle valmistelemaan palloa ja koria, jotta ne voitaisiin siirtää kelkalla auton peräkärreyn.

Kello oli jo varttia vaille kaksitoista, kun olimme päässeet lähtöpaikalle ja autollemme. Ajoimme nopeasti, sillä minun piti ehtiä Uunon kanssa opaskoirakerhon kokoontumiseen. Kun sitten istuin opaskoirakerhon pöydässä juoruavien koirakoiden keskellä, peesari **Ritva** kysyi otanko tummaa vai vaaleaa leipää.

*Unta, unta koko valtakunta...
Mutta voisi olla toisinkin!*

EUROPEAN
CONSTRUCTION
COMPANY

JOUTSEN

www.joutsen.com

KIRKKO HELSINGISSÄ

www.helsinginseurakunnat.fi

Alasinkatu 1-3, 40320 Jyväskylä
puh. 020 720 9292
www.suomenallaslaite.fi

TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

LATAA HILL'S-MOBIILIKORTTI
JA KERÄÄ LEIMOJA
OSTOKSISTASI!

Lähetä tekstiviesti "HILLS Etunimi Sukunimi"
(esim. HILLS Maija Meikäläinen)
numeroon 044 7447008

Vetman
www.vetman.fi

Maorlantie 1
24800 Halikko
Asiakaspalvelu:
Puh. 02 722 1222
MA-PE klo 8:00 - 17:00
LA-SU suljettu

INSINÖÖRITOIMISTO
J. MARKKANEN OY

www.jmoy.net

**Päijät-Hämeen
ELÄINLÄÄKÄRIASEMA**

P. 03 751 0980
Saimaankatu 18, Lahti

www.vet112.fi

FCR

Vesonmetsäntie 28, 21270 Nousiainen, Turku
Puh. 020 787 1010 | www.fcr-finland.fi

HISKINMÄEN ELÄINSAIRAALA

Akselinkatu 1, 44100 Äänekoski
Puh. 040 356 6150 | www.hiskinmaki.fi

Veteraanipolku 3, 13600 Hämeenlinna
www.ilveskoti.fi

Varattu

Uutta elämää
Mikkelin Toimintakeskus ry

Asiakaspalvelu p. 010 327 2940
www.toimintakeskus.fi

- ✓ Uusiotuotteet
- ✓ Tilaustuotteet
- ✓ Kierrätystuotteet
- ✓ Kierrätyspalvelut
- ✓ Nouto- ja vientipalvelut
- ✓ Kiinteistö- ja ympäristöpalvelut

JOULUPUKIN SIJAINAISENA

Teksti: Riitta-Kaisa Voipio

Pete aivasti niin, että seinät raikuivat. Sitten hän niisti, ja korvia vihlova melu riipi Hannan olemusta. Oli jo aatonaattoamu, eikä miehen flunssa ottanut hellittääkseen.

- Ei taida joulupukkikeikoista tulla mitään, vaimo totesi. - Mitäs nyt tehdään, ilmoitetaan-ko tilanneille, että ehtivät hankkia uuden?

- Katsotaan vielä, kyllä tämä tästä saattaa toetakin, puoliso kuulosti toivottoman toiveikkaalta.

Aamiaispöydän kulmalla radio tuuttasi jouluiskelmiä jatkuvana vyörynä, ja Pete läppäsi toosan kiinni.

- Ei jaksa tuota siirappia viikkotolkulla, hän puuskah- ti ja aivasti kuudesti peräkkäin.

- Et sinä voi lähteä. Ensinnäkin tauti pahenee ja toiseksi tartutat muut pärskimisellä, Hanna aloitti. - Et- hän pysty edes laulamaan.

- No kuka sitten menee? Pete ihmetteli.

- Minä, Hanna sanoi ja hämmensi maidon kahviin. Hän olisi mieluusti nähnyt ukkelin ilmeen.

Tuokion mykkyuden jälkeen Pete sai puhekykynsä takaisin: - Miten?

- Otan Tuffen ja menen joko taksilla tai sitten kävelen, vaimo lateli hetken mielijohdettaan.

Aattoaamuna Petellä oli vielä kuumetta. - Asia on selvä kuin pläkki. Et lähde minnekään, me mennään, Hanna sanoi, komensi äijän peiton alle ja keitti kuumaa mehua.

- Okei. Paikkoja on neljä, kaikki tässä aika lähellä, pääsette varmaan ihan jalkaisin, mies sai yskittyä pielusten uumenista.

Hanna kirjoitti osoitteet puhelimen muistiin, tarkisti, että navigointiohjelma toimi ja alkoi haalia pukinkamppeita. Hyräillen hän sovitti pitkää punaista takkia, asetteli naamaria kasvoille ja pukkasi kippurakärkiset nutukkaat jalkaan.

Peten mielestä rouva oli komea ja uskottava ilmes- tys. - Vielä se karvareunuslakki, niin olet täydellinen pukki.

Kuin taiottuna oli satanut lunta juuri muutama päi- vä ennen joulua. Pakkanen alkoi kiristyä, ja ilmas- sa leijui auvoisa joulun tunnelma. Hanna käveli Tuf-

fe valjaissa, kuunteli puhelimen ohjeita Kellonsoit- tajankadulle ja asteli rivakasti jalkakäytävää eteen- päin.

- Tässä. Etsi portaat, hän sanoi koiralle, kun laite oli ilmoittanut määränpään. Ylimmälle rappuselle päästyään hän kolkutti ryhmysauvalla oveen.

- Hyvää joulua! Hanna toivotti, kun ovi aukeni. Ku- kaan ei vastannut, mutta Hanna tiesi jonkun seiso- van eteisessä. - Onko täällä kilttejä aikuisia? pukin si- jainen arvuutti.

Mies tuulikaapissa sai suunsa auki ja toivotti sitä sa- maa. Hanna kertoi nopeasti, että nyt pukki tarvitsi tämmöistä koiratonttua kaveriksi ja varmistui siitä, että oli oikeassa paikassa ja tervetullut.

- Tuffe varmaan vie pukin sopivan tuolin luo, Han- na sanoi määritäten hiukan ääntään. Lapset hiljeni- vät peremmällä talossa, ja mies kulki edellä pysäh- tyen nojatuolin viereen. Kolme kulkusta helähti Tuf- fen kaulapannassa, kun se osoitti Hannalle istuimen.

- Jahah, laulettaisiinkos ensin pari laulua? Hanna ehdotti. Sinivuorten yö alkoi vaimeana, voimistui sitten ja pian koko porukka lauloi täysin palkein.

- Kun nyt laulun makuun päästiin, niin vedetään vielä Kilisee kulkunen ja vaikka Joulumaa, Hanna sa- noi ja oli tyytyväinen, kun oli harjoitellut kappaleet kuoron kanssa perin juurin.

Kahvin ja piparin ja suklaan tuoksu leijui talossa. Hanna päätteli perheen valinnee muovikuusen, koska metsän hajua ei tuntunut lainkaan. Tuffe istui tuolin vieressä, ja kun joku lapsista tuli sitä silittä- mään, Hanna ei kieltänyt.

- Anna tassua, poika sanoi, ja Tuffe ojensi oikean etukäpäälän. - Osaako se lukea meidän nimet paket- tien päältä? pikkumies virnisti.

Jälleen kerran lasten mutkattomuus hyräytti Han- naa. - Se osaa vasta puolet aakkosista, joten sinähän voit lukea nimet ja jokainen hakee paketin vuorol- laan, hän suunnitteli.

- Ei kun tuo koira voi viedä, poika ehdotti, ja tuu- maan suostuttiin.

Tontulle noudettiin pajukori, johon mahtui melkein kaikki lahjat yksi kerrallaan. Korin kahva suussa se jäi odottamaan.

Kuva: Svetlana Kolpakova / Schutterstock

- Tänne päin! perheen Äiti hihkasi ja taputti reittä, kun poika luki "Heidille". Tuffe kipitti äidin eteen, tämä poimi paketin korista ja koira palasi taas paikalleen. Puolessa tunnissa ruljanssi oli ohi.

- Jääkö pukki kahville? isä tiedusteli, mutta Hanna sanoi kiiruhtavansa seuraavien lasten luo.

- Odota! poika sanoi ja kipaisi jonnekin. Kohta hän palasi ojentaen Hannalle pahvipakkauksen: - Mitä tässä lukee?

Hanna otti paketin, kiepautti sen ympäri ja tunsi alareunassa pistekirjoitusta. - Suodatinpussi rusk. 102, 100 kappaletta, hän luki.

- Meillä ei ole aikaisemmin käynyt pukkia, joka osaa nypyläkirjoitusta, poika intoili.

- Eikä lahjoja jakavaa opaskoiratonttua, toinen poika ja tyttö säestivät. - Tulkaa ensi joulunakin! pienempi poika pyysi.

Kolme muuta paikkaa löytyi helposti. Ystävällinen vastaanotto lämmitti Hannan mieltä, ja Tuffe kulki pontevasti hänen vierellään. - Minulla on sinulle herkkuja kontissa, odota vain, kun päästään kotiin, hän kiitteli koira vuolaasti.

Tapaninpäivän aamu toi uutta lunta pakkasen helitettynä. Pete katseli välillä ulos selatessaan tabletilla tuoreita tapahtumia ja äkkiä hän huudahti: - Täällä

on sinun kuva ja Tuffen! Tässä lukee, että sokea pukki opaskoira tonttuna jakoi lahjat. Ja yhdessä paikassa koiralle annettiin kinkunviipaleita ja pukille viinipullo, Pete selosti.

- Ai niin, puteli on vielä kontissa, Hanna muisti.

Pete loi pitkän, ymmyrkäisen katseen vaimoon. - Kontissa?

- Tästä se urkenee uusi ura, Hanna sanoi vain, venytteli makeasti ja hörppäsi reilun kulauksen karde-mummaista jouluteetä.

*Riitta-Kaisa Voipio on suonenjo-
kelainen pihatöitä rakastava
vapaa kirjoittaja.*

KOIRAT LÄHELLÄ TOIMITUSJOHTAJAN SYDÄNTÄ

*Teksti: Marianne Tenhami
Kuvat: Mika Trogenin arkisto*

Opaskoiran Joulun ilmoitusmyynnistä vastaa PrintMix Oy. Sen toimitusjohtajan, autourheilua harrastaneen **Mika-Matti Trogenin** henkireikä ovat kävelyt metsässä koiriensa Ekin ja Epun kanssa.

Mika-Matti Trogen, 48, vietti lapsuutensa ja nuoruutensa Kauniaisissa.
- Kauniainen oli mukava ympäristö keskellä Espoota, missä kuitenkin oli oma rauha. Vaikka Kauniainen on kaksikielinen kaupunki, en puhu yhtään ruotsia, hän kertoo.

Rentoa rokkirallia

Nykyään Salossa asuvan Trogenin tytär on sairaanhoitaja ja poika autourheilija. Autourheilu on lähellä isänkin sydäntä. Vuosina 2004-2012 hän ajoi Jokamies-luokan kilpailuja ja Rokkirallia voittaen siinä Suomenmestaruuden vuonna 2006.

- Rokkiralli on laji, joka nimensä mukaisesti on rento. Homma ei ole niin tiukkaipoista. Ihmiset olivat mukavia ja se oli kivaa harrastamista. Tykkäsin tosi

paljon kiertää Rokkirallikisoja, joita on 13 vuodessa, mies muistelee. Hän on ollut mukana poikansa kilpailuissa ja tehnyt tämän uran eteen paljon töitä. Nyt, kun pojasta on tullut ammattilainen ja isää ei enää tarvita, on aikaa haaveilla.

- Haaveenani on joskus tulevaisuudessa olla toimitusijana autourheilun puolella, mies paljastaa.

Metsässä mieli lepää

Trogenilla on ollut koiria aina. Hänen lapsuudenkodissaan ja nykyisessä perheessään on ollut monenlaisia ja -rotuisia hännänheiluttajia. Tällä hetkellä perheessä on kaksi kääpiövillakoiraa, kymmenen-vuotias Eki ja kolmevuotias Eppu.

- Pidän kääpiövillakoirista, koska ne haluavat paljon huomiota ja läheisyyttä. Kääpiövillakoirat ovat erittäin fiksuja ja kovia touhuamaan. Tämä sopii minulle hyvin. Tykkään antaa koirilleni paljon huomiota, joskus enemmän kuin vaimolleni, hän nauraa pilke silmäkulmassa.

Trogen on parhaillaan kuntouttamassa nilkkaansa tapaturman jälkeen. Metsässä epätasaisessa, pehmeässä maastossa kävely Ekin ja Epun kanssa on mitä parhaita fysioterapiaa nilkalle.

- Kävelemme koirien kanssa joka aamu viiden kilometrin lenkin ja illalla kilometrejä kertyy viidestä kymmeneen. Päivässä tähän kuluu kahdesta tunnista kahteen ja puoleen tuntiin, hän selittää. Koirien kanssa metsässä käveleminen on myös tervetullutta vastapainoa hektiseen, raskaaseen PrintMixin pyörittämiseen. Metsässä mielikin lepää.

Mika-Matti Trogen on toiminut PrintMix Oy:n myyntimiehenä ja johtotehtävissä vuodesta 1994. Vannoutunut puudelimies!

- Siitä on tullut minulle henkireikä. On hienoa kävellä metsässä kaksi iloista koiraa mukana. Harvoimpa sieltä suu nurinpäin tulen pois, mies myhäilee.

Yrittäminen ja myynti kiehtovat

Peruskoulun jälkeen Trogen kävi kolme kuukautta ammattikoulua metallilinjalla, mutta se ei ollut hänen juttunsa. Sen sijaan yrittäminen ja erilaisten tuotteiden myynti on aina kiinnostanut häntä. Niinpä hän ammattikoulun lopetettuaan perusti oman yrityksen, missä korjattiin NMT-puhelimien akkuja. Se kun oli halvempaa kuin uusien, kalliiden akkujen ostaminen. Matkapuhelimiakin yrityksessä myytiin. Ne eivät vielä olleet kuitenkaan tuohon aikaan kovin suosittuja ja yritys jäi laman jalkoihin. Trogen kullutti lamavuodet myyden autoja ja pölynimureita ja työskennellen linssinhioajana Instrumentariumilla. Miehen silloinen tyttöystävä sekä tämän isä ja veli tekivät ilmoitusmyyntiä. Tyttöystävän isä houkutteli vävyehdokkaan mukaan tekemään ilmoitusmyyntiä

sanoen tästä tulevan hyvä myyjä.

- Myin ilmoituksia vuodesta 1994 lähtien vuosikymmenen loppuun palo- ja pelastusalan julkaisuihin. Matkan varrella kävin monia kursseja lehden tekemistä opetellen. Huomasin graafisen työn olevan oma juttuni. Painotekniikkaakin tuli opeteltua, hän muistelee.

Firma vaihtui toiseen, jolla oli myynnissä palo- ja pelastusalan julkaisujen lisäksi vammaisurheiluun liittyviä julkaisuja. Trogen toimi firman myyntipäällikkönä vuoteen 2007. Sieltä miehen tie vei julkaisuja painavaan yritykseen asiakaspäälliköksi. Yrityksen silloinen toimitusjohtaja perusti PrintMixin vuonna 2008. Nykyään PrintMixissä toimitusjohtajana on Mika-Matti Trogen ja siellä tuotetaan kokonaisvaltaista painopalvelua yksityishenkilöille, yhdistyksille ja yrityksille sivuntaitosta postitukseen ilmoitusmyyntiä ja laskutusta unohtamatta.

Kunniakin on miehelle kasaantunut...

Mitä on kiva myydä?

Trogen saa nyt tehdä kaikkea mistä pitää: graafista työtä, mainossuunnittelua, mainosten ja lehtien valmistamista sekä ilmoitusmyyntiä. Koirat kuuluvat hänen työympäristöönsä työstettävien julkaisujen muodossa. Muiden painotuotteiden ohella PrintMixissä vastataan Opaskoiran joulun ilmoitusmyynnistä sekä Opaskoirayhdistys ry:n Valjaissa-lehden ulkoasusta, ilmoitusmyynnistä ja painatuksesta. Opaskoirien lisäksi PrintMixissä ovat tuttuja poliisikoirat Keski-Uudenmaan Koirapoliisiyhdistyksen julkaisujen myötä sekä avustajakoirat Avustajakoirayhdistyksen Aputassun ansiosta.

- Toimitusjohtajana minun on mietittävä, mitä on kiva myydä ja mihin on kiva myydä mainoksia. Olemme pitäneet koira-aiheisten julkaisujen myynnistä paljon, hän kiteyttää ja muistuttaa samaan hengenvetoon pahoitellen, miten haasteellista ilmoitusmyynti nykyään on. Hänen mukaansa se on vaikeutunut vuosi vuodelta. Syyksi tähän hän arvelee ihmisten vähentyneen kiinnostuksen järjestötyöhön. Trogenin työssä on hyviäkin puolia, kuten työskentely mukavien ihmisten kanssa. Hän kiittelee yhteistyötä PrintMixin ja Opaskoiran joulun välillä.

- Opaskoiran joulu on laadukas julkaisu ja sisällöltään hyvä. Iso arvostus ja tunnustus **Juha Herttuaiselle**, opaskoirien suurimmalle kouluttajalle.

Marianne on jo monitaituri!

Siltasaarenkatu 11
00530 HELSINKI
puh. 09 7268 5450
www.kallionapteekki.fi

Petäikönkatu 4 - 6
78200 Varkaus
Puh. 010 3212880
www.keskisavonelainklinikka.fi

Suomen
Eläintuhaus Oy
Eläinystäväsi kauniille muistolle
Pukkilantie 265, 07600 MYRSKYLÄ
puh. 020 33 1234
Soittajahinta 0,84 snt/min.
www.suomenelaintuhaus.fi

Tietäjantie 14
02130 Espoo
www.indmeas.com

Hiihtäjätie 2
00810 Helsinki
Puh. 09 755 2420

www.muikku.fi

Vedeneristystyöt sekä katto- ja
siltaeristykset ammattitaidolla!
Posanlenkki 12, 90620 Oulu
puh. 0207 291 400
www.katterla.fi

Neste Joensuu
Sortavalankatu
Puh. 013 223 363
www.nestesortavalankatu.com

Metsolantie 6,
04630 Sääksjärvi
Mäntsälä
puh. 0400 837 979

KIINTEISTÖHUOLTO- JA
SIIVOUSRATKAISUJA
LAHTI & HOLLOLA

Vuorikatu 3, 15110 LAHTI
puh. 0400 493 873 www.manser.fi

Skrapängsvägen 9
AX-221 40 Mariehamn
Phone (+358) 18-527 350

www.scantube.com

VAASAN VANHA APTEEKKI
GAMLA APOTEKET I VASA

Vaasanpuistikko 13, 65100 Vaasa
www.vanha-apteekki.fi
aukioloajat: ark. 8-20, la 10-18, su 12-18
puh. 06 357 5300
Palvelemme myös etänä

Karhulan teollisuuspuisto
www.takomokotka.fi

Vasavägen 674
66710 Kaisior
Puh. 010 320 6080
www.heikius.com

www.venax.fi
puh. 040 0409244

Hämeenlinnan Hoito Oy

Uudenmaankatu 6 a 1
20500 Turku
Puh. 02 511 8500

www.isannointi-saarto.fi

Oma asunto Helsingissä?

Varmas tarjoaa opiskeleville sammasiirteille nuorille
esteettöitä asumista ja asumispalveluja
Helsingin Lauffasanesa.

Lue lisää ja hae: varmas.fi/asuminen

Vammaisten lasten ja nuorten tukisäätiö

Asentajankatu 3
00880 Helsinki
www.temet.com

Calcurium
PALVELEVA TILITOIMISTO

Karjalankatu 18, 26100 Rauma
puh. 045 356 5800 www.calcurium.fi

Kaarantie 7, 60510 Seinäjoki
Puh. 050 349 0067

www.fms-service.fi

Vanajantie 13-15 C 9,
00510 Helsinki

puh. 0400 305 414

Vannekuja 7, 01450 Vantaa

puh. 0400 531 708

Kivikonlaita 24, Helsinki
Puh. 020 741 2770
www.peltitarvike.fi

Hallituskatu 17, 33200 TAMPERE
puh. 020 741 3295

www.avoasunnot.fi

Oy Köppinen Ab
- luotettava kumppani

Ruukinkuja 6, 02330 Espoo
Puh. 09 4132 3639
www.koppinen.fi

Hämeenkatu 9 A, 4.krs.
15110 Lahti

puh. (03) 782 8680
www.isannointiduo.fi

Sinimäentie 8b, Espoo
Puh. 020 7659 360
www.ariki.fi

EQUA Simulation
Finland Oy
Kivenlahdenkatu 1 B
02320 Espoo
www.equa.se/fi

KOIRAMIEHEN KOKO KUVA JA KUUDEN YSTÄVÄN

Teksti Mikko Ojanen

Manu, Mörrä, Sissi, Grafu, Ropo ja kesäkuusta lähtien Ippu – siinä edesmenneet eläinystäväni Ippua lukuun ottamatta. Hän on vielä kovinkin virkeä kaksivuotias.

Marraskuussa 1974 ensimmäisen kokonaiskurssipäivän aamuna valmistaudun Mäkkylän koulun pihalla valmistamaan upouuden oppaani. Valjaat meinaavat mennä kuolaimiksi suuhun, kun perin vilkas koiranuorukainen on täpöissään lähtemään liikkeelle.

Sitten ei kun menoksi! Vauhti on kova; kuin pitelisi kiinni polkupyörän tarakasta. Tulemme tien reunaan ja Manu, se opas pysähtyy siihen kuin seinään. Sama meno jatkuu, kunnes **Haaralan Lasse**, veteraanikouluttaja, varmaankin hyväntahtoisesti hymyillen sanoo, että koirakon vauhtia voi säädellä.

Loppumatka mennään kaksikymppisen nuoren isännän askelten mukaan. Siinä kulkiessa kuulen tarinaa sotasokeista, jotka koiran myötä olivat saaneet vapauden liikkua ja sen myötä itselleen uuden ystävä.

Ensimmäisestä koirakurssista muistan erityisesti hajut ja tuoksut Koirat söivät kerran päivässä aamuisin ja niille tarjotun minkinrehun katku on jäänyt inhimilliseen hajumuistiini.

Mutta vielä enemmän nostalgiset muistot heräävät, kun satun kulkemaan Vallilassa Meiran tehtaiden ohi. Sieltä nouseva tuoksu tuo mieleeni sen marraskuun, uuden raisun koirani ja tunteen ihan ennenkokemattoman elämän vaiheen alkamisesta.

Mikko ja Ropo. Kuva: Pirkko-Liisa Ojanen.

Manu oli loistokoiraa. Sen tekemät virheet olivat jälkikäteen arvioiden nuoren käyttäjän virheitä. Manu oli koulutettu Vanhanliiton tyyliin. Koiran kanssa ei neuvoteltu.

Myöhemmin olen katunut omia, joskus tiukkojakin otteitani, vaikka silloin toiminkin tarkasti annettujen ohjeiden mukaisesti. Manu ei kuitenkaan kantanut kaunaa. Se opasti työuransa loppuun saakka reippaasti ja toimeliaasti ja eläköityi vanhempieni luo Etelä-Haagaan.

Mäkkylässä vuonna 1974 Manua noutamassa. Vasemmalta Mikko Ojanen ja Manu, eläintenhoitaja Helena Grönqvist, Soini Rautiainen ja Zeus, johtaja/kouluttaja Lasse Haarala sekä Vilho Häyrynen ja Maisa. Kuva: Juha Herttuainen

Suuren osan elämästään se eli täällä Lappeenrannassa ja asui pitkään aivan Lappeenrannan punatiilikirkon naapurissa.

Kun se vietti viimeisiä aikojaan vanhempieni luona; se rakas ystävä pääsi dementoitumaan. Askel hidastui ja elämä muuttui verkkaisemmaksi, mutta kun Munkkivuoren kirkonkellot eräänä sunnuntaiaamuna kantautuivat Kangaspellontielle vanhempieni kotipihalle, lähti Manu viivana kohti ulko-ovea, jonnekin oli mentävä, kun kerran kellot soivat.

Mörri oli kuulemma tanskalaista aatelissukua. Se oli opiskeluaikanaan päässyt suuren vakuutusyhtiön mainokseen.

Raa'at perunat olivat jostain syystä sen herkkua ja vakaata tasatahtista liikkumista häiritsivät vain ulkoportaiden rallit.

Mörri opasti hyvin, mutta ensimmäinen reissu iltatilaisuuteen seurakuntakeskukseemme oli saada nolon lopun. Mörri nimittäin pysähtyi kirkon edustalle ja heittäytyi vatsalleen. Tuollaista en ennen ollut kokenut, mutta erilaisin konstein ja keinoin sain pojan liikkeelle.

Mörri oli Manuun verraten hyvin erilainen koira. Se tuotti alkuun sopeutumisvaikeuksia. Kun totuin raisuun ja riehakkaaseenkin oppaaseen, oli nyt totuttava paljon rauhallisempaan kaveriin. Kovinkin monenlaiset koirat voivat olla ja ovat hyviä oppaita. Näitäkin töitä tehdään erilaisella temperamentilla!

Rippikoululeireillä Mörri oli rippikoululaisten tavoin innostunut pingiksen peluusta. Aina tilaisuuden tullen se nappasi pingispallon ja olisi kauniisti pyytämällä luovuttanut sen, mutta kun koiramaailmaan perehtymättömät pelaajat yrittivät ottaa pallon väkisin pois, rusahti peliväline rikki sen hampaissa.

Mörri menehtyi maksakasvaimeen. Olin itse hake-massa uutta opastani, kun vaimon tehtäväksi jäi, itse asiassa minulle suureksi helpotukseksi, koiran vieminen nukutettavaksi. Rauhallisesti se oli lähtenyt tästä maailmasta.

Sissi oli ensimmäinen tyttökoirani. Sissi oli aivan tavattoman kiltti. Kun joku peesasi tai muuten kulki perässämme, se opasti ilmiömäisen tarkasti. Mutta kun opastusvastuu siirtyi sille, koki se työnsä ras-kaaksi. Vauhti pikkuhiljaa hidastui ja nuorena sairastetun penikkataudin seuraukset alkoivat näkyä pidätyspulmina kävellessä.

Mutta kiltti se oli; piti riisipiirakoista ja jäätelöstä. Rippileireillä se viihtyi mainiosti kuten muutkin oppaani.

Sydämen vajaatoiminnan vuoksi sissi sitten eläköi-tyi ja vietti onnellisen oloneuvoksettaren päiviä si-sareni perheessä.

Grafu tuli minulle sijoituskoirana ehdittyään si-tä ennen opastaa muutaman kuukauden aikaisempaa isäntäänsä. Se, "Pikku G", oli hyvin pehmeä uros. Grafu oli minun mielestäni todellinen taiteilija ja ko-ki myös taiteilijan kohtalon.

Se oli kuin Lapin miehen koira – vain puhetta puut-tui. Sen saattoi laskea vapaaksi missä vain ja sen ky-ky suunnistaa vieraisissa paikoissa, kun piti turvautua sanakarttaan, oli ilmiömäinen muutenkin kuin isän-tänsä muistoissa.

Vaellusriparilla Lapissa se selvitti rakkakiviset polut ja muut maaston haasteet ammattilaisen ottein. Ur-heilijapoikien vauhdissa emme sentään pärjänneet, mutta mitalin pikku G olisi ansainnut kahdenkym-meninen kilometrin öisestä vaelluksesta.

Kun se perille Vuontispiritille päästyä kunnolla kuu-

Mikko ja Manu, Kuva Juha Herttuainen.

rattuna pääsi isäntänsä viereen ei minulla ilon itku ollut kaukana.

Grafu menehtyi nopeasti edenneeseen syöpään. Niin pahaksi ja niin nopeasti sen tila heikkeni, että meidän piti odotella päivystävälle eläinlääkärille pääsyä. Odotus venyi pitkälle sunnuntai-iltaan. Grafu tapasi ennen nukuttamistaan kaikki läheisensä ja lopulta siitä näki, että se ei enää jaksanut elää; se halusi jo päästää irti.

Ropo tuli meille joulun alla. Iso mies oli toisaalta tyynen rauhallinen mutta toisaalta myös aito luonnonlapsi. Joulusiivouksen aikaan postinkantaja toi minulle pistekirjalähetyksen ja kun ovi oli sopivasti auki, ryntäsi Ropo suorinta tietä kadulle. Kaikki perheenjäsenet, vaimoni ja kolme aikuista lastamme säntäsivät sen perään.

Ropon ei ollut ihan helppo sopeutua oppaan töihin. Se kyllä osasi hommat, mutta niin kovin muikin asia sitä kiinnosti. Peesarini, **Anne Karhun** kanssa teimme monen monta harjoitusreissua saadaksemme nuo piilossa pysyneet taidot käyttöön.

Ropon nenä veti vertoja parhaimmille hajujen tunnistajille. Kenties ura huumekoirana olisi ollut sen omin ammatti. Mutta kyllä siitäkin tuli aikanaan varma opas. Monen monien katutöiden ja rakennusremonttien vuoksi vakioreittejä piti vaihtaa. Taisi noita reittimuutoksia olla peräti kahdeksan Ropon uran aikana. Hyvin se uusista tilanteista selvisi.

Aivan viime aikoinaan se omaksui kuitenkin oma-peräisen tavan. Kun töihin mennessä oli pitänyt yhtä risteystä taas kerran vaihtaa, ei se sopinut Ropon pirtaan, vaan kotiin päin mentiin vaikka väkisin sen sijaan, että sinne töihin.

Leukailin tutuille, että siitä olisi vanhemmiten tullut hyvä alkoholistin koira, aina kotiinpäin, eikä ties minne.

Ropokin menehtyi koronakeväänä toukokuussa pernasta keuhkoihin levinneeseen kasvaimen. Tänne, Ristikankaan pappilan pihaan, se on haudattu Mörrin, Sissin ja Grafun kanssa.

Uusin ystäväni on poikatyttö Ippu. Elohopea, elosalama tai miten vain, täynnä virtaa ja energiaa. Heti alkuun siitä on tullut perheen lemmikki. Vaimoni **Pirkko-Liisa** ja täällä etänä opintojaan koronakeväänä suorittanut **Elias**-poikani ovat sille yhtä tärkeitä kuin isäntäkin.

Ippu on intohimoinen opas, Se ulvoo, kun lähdetään töihin, millään ei pysyisi nahoissaan. Koulutus on ollut tiukkaa, mutta paljon on sitten sen myötä opittukin.

Se astui virkaansa 12.6. nyt koronakesänä ja tutut reitit ovat hallussa, itsetietoisena se isäntäänsä johdattelee.

Paljon on opaskoirien koulutuksessa muuttunut. Nyt puhutaan positiivisesta vahvistamisesta ja pidetään tehostetusti huolta koiran hyvinvoinnista.

Mutta perimmäiset asiat eivät ole muuttuneet. Koiran kykyyn toimia vilkkaassa liikenteessä tai vaikeakulkuisessakin maastossa on voitava luottaa. Se vaatii aikaa ja kärsivällisyyttä kummaltakin osapuolelta. Varsinaisen koulutuksen jälkeen on vuorossa työssäoppimisjakso, mikä on hyvä termi kuvaamaan nuoren oppaan ammattitaidon kehittymistä.

Kerran juttelin nyt jo edesmenneen hyvin arvostetun eläinlääkäri **Kaarlo Hanskin** kanssa täällä Lappeenrannassa ja puheeksi tuli sotasokea koiramies Eero Suomalainen.

Kun Suomalainen asui täällä, oli eläinlääkäri Hanski saattamassa hänen väsyneitä oppaitaan viimeiseen lepoon.

”Yhes myö itkettii”, hän kertoi noista tilanteista. Minä puolestani luulen, että yhes hyö nauroitkii, kun oli sen aika! Ovathan nämä nelijalkaiset semmoisia veijareita!

Kirjoittaja on 66-vuotias syntymäsokea rovasti, joka työskentelee edelleen kappalaisena Lappeenrannan seurakunnassa. Mikko on nyt myös kahden pienen tytön ikionnellinen pappa!

 Jyväskylän SÄHKÖ & TELE OY
www.jstoy.com

Laukaantie 4
40320 Jyväskylä
Puh. 050 587 5321

Korja-Kumi Oy

Rekkakatu 5, 33840 Tampere
Puh. 03 275 0400

www.korjakumi.fi

 NEU -koiranruuat
www.neufrau.fi

Neufrau Oy
Virtasentie 12, 28760 Pori
puh. 040 583 8788

 Länsi-Porin UUSI APTEEKKI

Länsi-Porin Prisman
kauppakäytävä
Eteläväylä 2, Pori
Puh. 02 637 7763
lansiporinuusiapteekki.fi

 Viitaniemen Eläinlääkäriasema

Eeronkatu 10, 40720 Jyväskylä
Puh. 010 271 5010

www.viitaellit.fi

WOODI

Kuopion Woodi Oy
Ankkuritie 3,, 70460 Kuopio
(017) 4652 061
(017) 4652 831
www.woodi.fi

 Tornio

 LUMON

Parveke- ja terassilasit
Auringonsuojaverhot
Huolto

www.lumon.fi

 VERMAN
SUOMALAINEN PERHEYRITYS

www.verman.fi

 B Siven Yhtiöt Oy

Kuorontie 6, 05400 Jokela
www.siven.fi

 JALKI

Pohjolankatu 4-6, 96100 Rovaniemi
Puh. 040 127 2423 | www.jalki.net

 Eläinlääkäriasema EuroMediVet Oy

Kemintie 25, 95420 Tornio
Puh. (016) 445 891
www.euromedivet.fi

24h avoinna
020 7811 888

 ESPOONNISSI Hotellit • Hotellit • Hotellit

Oy Aqua Botnica Ab

Rosenbacksvägen 3,
64200 Närpiö
Puh. 06 3475500

 Kaikenkarvaiset Oy

Ruusilankuja 3 E, 00390 Helsinki
Puh. 09 877 0210
www.kaikenkarvaiset.com

 Ikäinstituutti

Innostaa ja rakentaa ratkaisuja
hyvään vanhuuteen.

www.ikainstituutti.fi

SAT **koulutuspalvelut**

STEN
teräksellä tulokseen

www.sten.fi

RAUMACATA
YOUR RELIABLE PARTNER AT SEA

www.raumacata.fi

HAU HAU
CHAMPION
Premium

 Ruovesi

Ruoveden kunta
www.ruovesi.fi

 Musti ja Mirri
Valkeakoski

Salomaantie 9, 37630 Valkeakoski
p. 044 769 0009 www.facebook.com/mustijamirri
mustijamirri/valkeakoski

KIPA
Imatran Kiinteistö- ja Aluepalvelu Oy

Vaihde p. 05 235 2800
Kertakaari 5 55120 Imatra

Pentti Tapio

Kokkolan Eläinlääkintä
Siiriläntanhuu 9, Kälviä
Puh. 06 835 0403
kokkolanelainlaakinta.fi

 TARMO

Kelankyläntie 10, Rytinki
Puh. 044 082 7131

 LIEKSAN UUSI APTEEKKI

www.lieksanuusiapteekki.fi

Pielisentie 23-25, Lieksa.

Metsänomistajat Siikalakeus

Siikasavontie 4
92400 Ruukki
puh. 040 736 0681

 KESKUSTAN ELÄINKAUPPA

Kalevankatu 14, 00100 Helsinki
Puh. 09 602 413
www.keskustanelainkauppa.com

Haltia Kiinteistöt Oy

Vanha Kaarelantie 5
01610 Vantaa

puh. 0500 404 520

DIGI-SOUND

Marjaniementie 74, Helsinki
www.digi-sound.fi

PORVOON ERUNA
PAIKKAKUNNAN ELINTARVIKETUKKU

Höylänlastu 4 06150 Porvoo
puh. 019 5219 900
www.porvoonperuna.fi

OPASKOIRA JA TYTÄR PELASTAVAT EPILEPTIKON

Teksti: Janne Silas

Epilepsia on useille melko outo ja pelottavakin asia. Eräänä aamuna juttelin yövieraani **Juhan** ja lasteni, kahdeksanvuotiaan **Artun** ja yhdeksänvuotiaan **Alinan** kanssa tästä sairaudesta. Vaimoni **Valeriina** oli lääkäriasemalla kotiutumassa jalkaleikkauksesta. Lapseni muistelivat, kuinka minun epilepsiakohtaukseni oli alkanut noin vuosi sitten tässä samassa pöydässä poissaoloahtauksena. Juha tiesi, että epilepsiakohtauksen tullessa piti huolehtia siitä, että kohtauksen saanut ei loukkaisi itseään.

Aamupalan jälkeen yövieraamme jatkoi matkaansa kahden opaskoiraoppilaansa kanssa. Alina valitteli kurkkukipua. Onneksi hänen koulupäivänsä alkaisi vasta kymmeneltä. Matikankokeen jälkeen hän voisi ehkä palata kotiin sairastamaan. Minä lähdin opaskoirani Hugon kanssa saattamaan Arttua kouluun. Kello oli varttia vaille kahdeksan, joten oli vielä pimeää ja puimme heijastinliivit päällemme.

Saatoin Artun melkein perille. Vähän yli kahdeksan lähdin palaamaan Hugon kanssa kotia kohti. Lähetäisin kotoa tekstiviestin Alinan opettajalle ja kertoisin kurkkukivusta. Puolentoista kilometrin kotimatalla oli seitsemän kadun ylitystä, joista kaksi piti ylittää ilman suojatietä. En muista matkasta mitään. Seuraavaksi tajusin seisovani omassa eteisessä. Pyörittelin hansikkaita ja pipoa käsissäni enkä keksinyt mihin ne pitäisi laittaa. Jälkeenpäin sain kuulla Alinalta, että olimme kuluttaneet Hugon kanssa kotimatkaan ainakin 15 minuuttia tavallista kauemmin aikaa. Hugo oli siis tuonut meidät kotiin automaatiohjauksella. Seistessäni eteisessämme alusvaatteisillani pipo ja hanskat käsissäni, tajusin Alinan seisovan vieressäni ja kysyvän kummissaan:

- Isi, isi, mikä sinulla on?

En pystynyt enää vastaamaan. Hymyilin vain vinosti ja jatkoin käsineideni ihmettelyä.

Olin kaatunut vaatenaulakkoon. Alina oli soittanut äidilleen kaksi kertaa, mutta äiti ei ollut pystynyt vastaamaan, sillä hän oli ollut leikkauksen jälkeen fysioterapeutilla. Alina soitti kännykän sovelluksella hätäkeskukseen, mutta appi ei toiminut. Onneksi Alina hoksasi soittaa 112-hätänumeroon. Ambulanssia odotellessa Alina toi pääni alle tyynyn ja yritti kysellä mikä minulla oli. Hugo kantoi minulle kaikki lelunsa ja nuoli lohduttavasti naamaani.

Pihaan ajoi ambulanssi. Naapurin rouva tuli apuun ja vei Alinan ja Hugon toiseen huoneeseen. Ensihoitajat eivät nimittäin halua koiraa lähelleen. Lääkäriauto tuli paikalle ja minut nukutettiin ja laitettiin hengityskoneeseen, sillä olin niellyt liikaa limaa. Pihaan ajoi paloauto, joka auttoi minun siirtämisessäni ambulanssiin.

Tullessani monen tunnin päästä tolkkuihini Taysin teho-osastolla, minulla oli kämmenselissä ja kaulassa kanyylit. Heräillessäni arvelin saaneeni epilepsiakohtauksen. Kurkkuni tuntui karhealta, sillä hengityskoneen putki oli vedetty juuri hiljattain pois. Nenässäni oli vielä ravintoliuosta varten nenäletku, mutta sekin vedettiin parin tunnin päästä pois. Epilepsiakohtaus oli saatu hallintaan antamalla kahta epilepsialäkettä kaulakanyylin kautta, mutta oloni oli vielä sekava. Olemistani häiritse enää katetri ja kaikki ympärillä olevat letkut.

Kun vaimoni tuli kotia kohti, minä tulin ambulanssilla vastaan. Parin tunnin päästä hän soitti sairaalaan. Teho-osaston hoitaja sanoi hänelle, että Alina oli pelastanut henkeni. Toinen naapuri oli soittanut joogaryhmälleni ja kertonut, että en tule tänään ohjaamaan joogaharjoitusta. Alina ei mennyt sinä päivänä lainkaan kouluun. Seuraavana päivänä hän kävi koulun psykologin juttusilla.

Teho-osaston hoitajat olivat todella ammattitaitoisia ja luotettavan tuntuisia. Iltapäivällä tunsin olo-

ni jo varsin hyväksi. Kyselin kovasti, koska pääsisin kotiin. Neurologi kertoi, että teho-osastolta ei koskaan kotiuteta ketään suoraan. Seuraavana päivänä minut siirrettiin aivoverenkiertoyksikköön. Lopulta olin sairaalassa kaksi vuorokautta. Minulle aloitettiin aiemman epilepsialääkkeen rinnalle toinen. Sain vihdoin myös kohtauslääkkeen, mutta sen pystyy antamaan todennäköisesti vain vaimoni jos hänkään.

Muutaman päivän jälkeen Juha kertoi huomanneensa, että puheeni oli hieman hidastunut aamupalamme aikana ennen epilepsia-kohtausta. Ulkopuolisen on kuitenkin lähes mahdoton tehdä sillä hetkellä varmoja havaintoja tai antaa kohtauslääkettä. Jälkeenpäin testasin myös miten opaskoiran automaattiohjaus toimii. Kävelin Hugon kanssa ikään kuin minulla olisi poissaolokohtaus päällä. Hugo pysähtyi tietysti risteykseen, mutta en antanut ylityskomentoa. Rauhallisena koirana Hugo istahti. Odotin koska koira lähtisi ylittämään katua ilman, että antaisin ylityskomentoa. Parin minuutin päästä joku tuli kysymään, tarvitsenko apua. Minulla oli teeskennelty poissaolokohtaus, joten en voinut puhua. Avun tarjoaja luuli minua hölmöksi ja jatkoi matkaansa. Seuraavaksi auto pysähtyi antamaan minulle tietä, mut-

ta kun en lähtenyt ylittämään, auto lähti hitaasti ajamaan suojatien yli. Ilmeisesti Hugo istui siellä vieläkin, ellen olisi lopettanut poissaolokohtaustani ja sanonut oppaalleni, että yli mars.

Epilepsiani on traumaperäinen. Olen saanut sen noin 24 vuotta sitten samassa työtapaturmassa, jossa menetin näköni. Saan kohtauksia vuoden parin välein, mutta kerta kerralta ne ovat pahempia. Epilepsialääkityksen tarkoitus olisi poistaa kohtaukset kokonaan.

"Tahattomassa poissaolokohtauksessa tuli testattua, miten Hugon automaattiohjaus toimii. Vaatii lisäharjoittelua..."

DOORIKSEN. UUSI ELÄMÄ

Teksti ja kuvat: Heini Saraste

Kalle Könkkölä testamenttasi Dooriksen meille. Millaista on Dooriksen elämä nyt?

"Se tullut nyt, se on tullut!" soittaa Kalle minulle mökiltään Mäntyharjulta. Se on nyt mun sylissä!"

Pieni Toy-villakoiran pentu on saapunut Riikasta Latviasta Kallen mökille suoraan Mäntyharjulle. Avustaja **Daniel** on kantanut sen sylissään junassa Helsingistä maalle.

Kallen ääni on liikutuksesta käheä.

Huolimatta lähipiirin ja työtovereiden vastustuksesta Kalle on saanut taas pidettyä päänsä.

"Et voi hankkia koiraa, matkustat liian paljon, kuka sitä sitten hoitaisi, et voi ottaa sitä vain hylätäksesi sen lähtiessäsi matkoillesi."

Koiraa vastustavien kuoro on kovaääninen.

Kun menen seuraavan kerran Kallen mökille, tapaam koiranpennun, joka pelkää perhosiä. Koira on häkellyttävän hento ja häkellyttävän liikuttava. Se on niin pieni, että sydäntä puristaa...

Kun Kalle menee kauppaan Dooris vapisee sylissäni. En tiedä koirista juuri mitään. Luu-

Dooris ja Heini työhuoneella.

len, että sen kuuluukin vapista. Totta puhuakseni en edes erityisesti pidä koirista tai olen niitä kohtaan lähes välinpitämätön.

Dooriksesta muodostuu nyt Kallen elämän keskipiste. Venäjältä tai Ukrainasta tai Kosovosta tullessa syöksymme invataksilla suoraan hoitajien, **Yoditin** tai **Romanin** luokse, vaikka keskellä yötä. Ei puhettakaan, että koira jätettäisiin hoitoon yhtään pitemmäksi kuin mitä on välttämätöntä.

Dooris loikkaa invataksiin ja saa räjähtävän riemu-kohtauksen, ulisee, vingahtelee, syöksyy sylistä syliin ja sitten käpertyy Kallen viereen tuoliin litta-naksi, huokaisee syvään ja nukahtaa.

Ulkomailla Kalle odottaa viestejä Dooriksesta ja painottaa aina hoitajalle, ettei sitä saa jättää hetkeksikään yksinään. Kalle on ottanut etukäteisva-raitukset liiankin kirjaimellisesti.

Kalle ei myöskään lakannut toistamasta, että *muista Heini, sinä olet sitten Dooriksen, sinä otat sitten Dooriksen jos minulle tapahtuu jotain.*

Sikäli se on kummallista, sillä itse en kovin innostunut. Toki Dooris on ollut meillä hoidossa, mutta en ole edelleenkään koiraihmissä. Mieheni **Hannu** on koiria kohtaan täysin välinpitämätön.

Runsaat kaksi vuotta sitten Kalle sairastuu äkillisesti. Olen paikalla, Kalle lähtee **Pertun** kanssa ambulanssilla sairaalaan, minä jään Dooriksen kanssa

perään vilkuttamaan Kallen kodin viereen.

Vuosi ennen tätä Kalle oli myös sairaalassa keuhko-kuumeen vuoksi. Silloin Kalle toipui nopeasti ja jo puolentoista kuukauden päästä lähdimme Ugandan pakolaisleirille.

Silloin muuten yritin salakuljettaa Doorista sairaalaan kassiin piilotettuna sairaalaan. Nyt en ehdi tehdä sitä, sillä Kalle kuolee seuraavana yönä sairaalassa. Kaikki käy silmänräpäyksessä.

Dooriksesta on tuossa vaiheessa aivan Kallen kuoleman jälkeen se hyöty, että sitä katsoessani minun on tajuttava, että Kalle on kuollut. Koira ei olisi muuten tuossa.

Koira on meillä ja Kalle on kuollut. Se toimii näin.

Dooris seuraa minua joka paikkaan, puolen metrin säteellä, vessaan, parvekkeelle, kylpyammeen viereen, se nukkuu vieressäni, ihan kyljessä.

Dooriksella on kova ääni, se halkaisee lasin, mutta sillä ei ole iso ego niin kuin väitetään. Kallen sanoin, se on hienotunteinen ja viisas koira...

Monet ovat kysyneet sureeko Dooris Kallea. En todellakaan tiedä. Entä onko Dooris onnellinen? Aina-kin se on leikkisä, alati seuranhaluinen ja hyvin hellä.

Se on myös kehittynyt koko ajan. Se ei hauku enää juuri koskaan, jossain vaiheessa se inhosi lenkkeilijöitä ja näitten pohkeita. Voisi sanoa, että se ei pitänyt juoksijoita, nyt se antaa juoksijoiden juosta rau-

Dooriksesta tehtiin myös kirja.

hassa, skeittaritkin on päästy ohittamaan toisinaan ilman haukkukohtausta.

Mökillämme Mertainsaarella se ole tippaakaan kiinnostunut metsästä tai eläimistä. Illalla se tekee pienen iltalenkin itsekseen kuin aristokraattinainen, pieni kävely varvikossa, päivänvarjo vain puuttuu, ja sitten äkkiä meidän viereen. Tulta Dooris pelkää ja tuulta ja oven pauketta. Dooris tykkää avonaisista ovista, hellyydestä, läheisyydestä ja leikistä.

Kalle vietti myös Dooriksen synttäreitä paikalla oli kymmenkunta lasta ja poskettomasti herkkuja. Tätä perinnettä jatkamme edelleen. Myös lapsenlapseni **Leila** ja **Selma** hoitavat Doorista toisinaan.

Olemme pohtineet missä Dooris antaa meille iloa... Olen puhelias ihminen ja halutessani jo ennen työhuoneelle menoa saan puhua noin kolmen tai neljä koiranomistajan kanssa. Aamulenkiltä tullessa Dooris kipaisee kotiin pyly vinossa ja alati hyvän tuulisena, se saa elämänhaluni palaamaan.

Kahden vuoden aikana Dooris on mullistanut elämämme. Meitä on kolme, Kallen ohjeet siitä, että Dooris ei juurikaan ole yksinään ovat jääneet voimaan pelkästään laiskuuttamme.

Mieheni on eläkkeellä ja yläkerran **Aulikki** on aina valmis hoitamaan. Dooris on sylikoira, kun kirjoitan, se vahtii työhuoneen sohvalla, kotona se nukkuu katse-etäisyydellä noja- tuolissa.

Sen mielipaikka on kuitenkin Hannun jalan vieressä tv-tuolissa, johon se painautuu littanaksi samoin kuin Kallen aikana Kallen tuolissa...

Nyt juuri kuulen olohuoneesta lepertelyä. Kello on puoli kuusi aamulla. "Hei Dooris kakkasi keittiön lattialla. (se tekee sitä äärimäisen harvoin) Mutta Heini, kylläpä on siisti kakka!"

Kirjailija ja toimittaja Heini Saraste on tehnyt elämäntyönsä vähemmistöihin liittyvien teemojen parissa. Hän on kirjoittanut kirjoja mm. pakolaisista ja vammaisaktivisteista. Ensimmäinen kirja oli vammaiskativist ja vaikuttajavammaisen Kalle Könkkölän elämäkerta Huoneekseni tuli maailma. Kalle testamenttasi Heinille koiransa Dooriksen joten Heini on myös Dooriksen emäntä.

Monipuoliset eläinlääkärin palvelut
Tampereen Hakametsässä

ELÄINKLINIKKA HAKAMETSÄ
Sammon valtatie 7
33530 TAMPERE
Ajanvaraus: 03-3143 6600
MA-PE 8.00-19.30
LA 9.00-14.00
www.helppu.fi

Huolella lemmikkiäsi hoitaen - jo 30 vuotta

PRINTMIX

ME TEEMME LEHDEN.

Lautex®

**Ylälohjan
PUTKITYÖ**

puh. 040 933 1270

www.ylalohjanputkityo.fi

**RASEBORGS ENERGI
RAASEPORIN ENERGIA**

Ovi- ja porttiautomaattikkaa

www.sicutec.fi

JTK®
JUJO THERMAL KAUTTUA

www.jujothermal.fi

FINN-POWER

Lillbacka Powerco Oy
FI-62301 Härmä Finland
phone: +358 10 347 7400

NESCO
Tuotteet kestää, toimitus ei.

Lemmikkiruuat TESSU Oy

Suhmurantie 143, Suhmura
Puh. 013 749 152 | www.tessu.fi

JH-NOSTOT

Lietokatu 9
53500 Lappeenranta
Puh. 050 566 8671

www.jhnostot.fi

Tuotantotie 8, 93100 Pudasjärvi
Puh. 0400 131 540
www.pudasjarvenvesi.fi

Kauppakeskus Itis, Bulevardi, 1. kerros
Puh. (09) 4152 2200 (pvm/mpm)
Faksi (09) 4152 2230

www.apteekkimedena.fi

Kannuksen kaupunki

www.kannus.fi

RAUMAN SEURAKUNTA

www.raumanseurakunta.fi

Lempilelu!

HEI KAIKKI!

Teksti ja kuvat: Merja Helander

Siitä on miltei kohta vuosi vierähtänyt, kun kerroin suloisesta tyttärestäni **Oli-via-Ompusta** ja hänen uskollisesta ystävästään Terapiakoira Tatu-Taatelista ja heidän ensimmäisistä yhteisistä kuukausista.

Ompu on siis 11-vuotias sokea liikuntavammainen tyttö. Kommunikointi tapahtuu käyttäen kehon viittomia ja yksittäisiä sanoja, Ompu on perheemme silmäterä.

Taateli on mukana kaikissa arkisissa toiminnoissa, auttaen tavaroiden nostamisessa ja kantamisessa, jakaa ilot ja surut sekä parantaa koko perheen psyykkistä hyvinvointia.

Parasta Ompusta on se, kun Taateli saattaa Ompun koulupäivänä taksiin ja kotiin tullessa on aina vastaanottamassa. Uskollinen ystävä, joka luo turvallisuutta.

Taateli on myös mukana kaikilla. Ihanaa on ollut huomata kuinka helposti ihmiset lähestyvät nyt meitä ja alkavat juttelemaan niitä näitä. Pyörätuoli ei ole ollenkaan niin pelottava, kun Tatu-Taateli on vieressä. Ihastelua ja kysymyksiä ja me innoissamme vastailemme ja välillä jumitumme pitkiksikin ajoiksi jakamaan tietoa ja Taateli saa paljon haleja ja rapsutuksia.

Tapanani onkin sanoa, että tulimme tänne kylille

Pieni perhe Porvoossa, kuvassa Olivia-Ompu Totti ja Tatu-Taateli.

Hands

Hands

terapiomaan.

Näin kuuluu kaksi kysytyintä kysymystä:

“Minkä rotuinen koira on?” ja “Mitä kuuluu terapiakoiran tehtäviin?”

Näitä ihastellaan eniten, Taatelin väriä ja nimeä Taateli.

Taateliin on helppo ihastua, on hän niin hassukin. Taatelista on tullut myös minun työkaveri ja paras ystäväni. Kun Omppu on koulussa alkaa meillä kuvaustyöt.

Pakkaamme tarvittavat tavarat reppuun ja suuntaamme pellolle, metsään, kalliolle, rannalle minne milloinkin ottamaan mainosvalokuvia. Huonolla säällä jääme studiohommiin.

Taateli esiintyy välillä itsekkin kuvissa ja mainostaa.

Hän on oppinut paljon kärsivällisyyttä näissä kuvaustöissä, kun pitää paljon vain odottaa, olla tekemättä mitään. Joka on ollut hyvä, sillä Taatelissa on ruutia ja hänen on joskus hyvin vaikea hillitä itseään. Paljon on vielä opittavaa, mutta hän on uskomattoman viisas neiti ja oppii asiat nopeasti. Toki myös kyllästyykin nopeasti, että samaa asiaa ei pidä jankata liian montaa kertaa, tai neiti pistää silmät kiinni kesken kaiken ja nukkuu ohi tilanteen. Sellainen on meidän Omppukin, kumpi lie opettanut kummalle tuon tempun.

Iloa ja terveyttä jokaiseen kotiin!

Kuvatekstit: vasemmalla pyykkimuija, oikealla kuva Uimaan!

Olen Merja Helander, sydän täynnä rakkautta, Omppun ja Taatelin äiti, vaimo, omaishoitaja ja valokuvaaja, taivaanrannan maalari. Kuva: Solveig Wallenius.

ERÄS VILUINEN SAARNAMATKA

Teksti: Ari Suutarla

Kuljin opaskoiran kanssa parikymmentä vuotta valtakunnallisena sokeiden papina pitkin seurakuntia ja ympäri maata. Tehtävänä oli järjestää kirkkopäiviä ja muita tilaisuuksia vammaisille henkilöille ja heidän läheisilleen.

Maan eri kolkat tulivat tutuiksi, ja jossakin vaiheessa laskin olevan vain pari hassua seurakuntaa, joissa en ollut käynyt. Yksi oli Haapasaari Kotkan edustalla ja toinen Vaasan saariston Björköby.

Sittemmin kuntaliitokset ovat hoitaneet minun kannaltani asiaa niin, että nykyisellään käymättömiä seurakuntia ei enää taida olla.

Tämän jutun tarinan seurakuntia olivat Äänekoski ja Kristiinankaupunki, molemmat Lapuan hiippakunnassa. Vuodenaika oli adventti, eli tulossa oli jouluku.

Vammaisten henkilöiden kokoontumiset oli järjestetty perättäisinä päivinä, lauantaina ja sunnuntaina, niin, että kummassakin saatoin olla mukana samalla matkalla. Hiippakunnan tuomiokapituli Lapualla oli kehotuksestani lähettänyt seurakunnille pyynnön järjestää kuljetukset joko Äänekoskelle tai Kristiinankaupunkiin, kumpi nyt paremmin sopi.

Idea näissä vuosittain järjestettävissä kokouksissa oli taata vuodessa kyseisen alueen vammaisille henkilöille edes yksi kirkollinen tilaisuus, johon kuljetukset ja saattaja-apu olivat seurakunnan toimesta turvallisesti kunnossa. Minä Suomen ev.lut. kirkon vammaisasioista vastaavana viranhaltijana olin kirkkohallituksessa ”kokoava voima”, koollekutsuja ja pääpuhujana, Helsingin herra!

Näillä matkoilla oli väliin aika työlästä löytää toimivat ja kohtuulliset yhteydet siirtyä paikasta toiseen. Nyt puheena olevan kiertomatkan kohdalla olin ajatellut etukäteen, että kun liikkuminen tapahtuu valtakunnallisilla päätteillä, aina löytyy sopivia yhteyk-

Suomen Kennelliitto myönsi Koiramme 1981 -arvonimen Ari Suutarlan opaskoiralle Betty of Nortonset. Kuva: Juha Herttuainen

siä joko bussilla tai junalla. Usein sain myös kyydin hiippakunnan työntekijältä, joka tapasi liikkua omalla autolla.

Pulmana tahtoi olla, että viikonloppuisin julkiset yhteydet olivat minimissään tai ne puuttuivat kokonaan. Tämmöisenä niukkojen yhteyksien lauantai-iltana olin sommittelemassa itseäni Äänekoskelta Suomen poikki kohti länsirannikkoa ja Kristiinankaupunkia. Alustavasti olin ajatellut yöpyväni hotel-

Betty ja Ari, kuva: NKL.

lissa Lapualla, mistä pyhäamuna saisin autokyydin hiippakuntasihteerin autossa.

Äänekosken tilaisuus oli päättynyt. Alkutaipaleen kyyti järjestyi jossakussa autossa, joka oli tuonut Saarijärven väkeä Äänekoskelle. Tiesin, että jatkoyhteyksiä ei ole, mutta turvaudun vanhaan kunnon liftaamiseen.

Autoilijoiden näkökulmasta merkittävää on, että kyytiläinen on siisti ja kunnon ihminen. Olin pukeutunut herraskaisesti, musta pitkä kirkkotakki, musta leveälierinen kirkkohattu ja jalassa mustat kiiltonahkakengät. Mukana vielä kyytiä pyytämässä vaaletta, siistin näköinen opaskoira – kaiken kaikkiaan näkövammaisen liftariraukka nolla-asteen kelissä, joka vielä tunti tunnilta oli pakastumaan päin. Pitäisi kyytiä lohjeta.

Ensimmäinen täppi järjestyikin pian, mutta ei ollut enempää kuin sivukylän kohdalle kymmenkunta kilometriä. Seuraavaa kyytiä odoteltiin sitten pitkään ja hartaasti. Ehkä opaskoiran kanssa kulkeva mies oli liikaa autoilijoille, joista jokunen hiljensi kyllä ja jatkoi matkaansa.

Kiiltonahkakengät olivat äärettömän ohutta nahkaa ja kaikkea muuta kuin lämpimät. Äänekosken tilaisuudessa joku täti oli ojentanut papille tervehdyksen. Paketti oli pehmeä, ja arvelin tietäväni sen sisällön. Sen verran monia kaulaliinoja, villasukkia ja tumppuja olin vuosien aikana saanut ystävällisiltä ihmisiltä.

Revin paketin auki, ja ihan totta, taas oli tullut pari

hyviä villasukkia.

Ne eivät tietenkään mahtuneet tiukkoihin kirkkokenkiin, mutta mieleen tuli lapsuudesta muistikuva, miten äiti oli pukeutunut minulle reilut villasukat kenkien päälle lämmittämään. Näin pujotin juuri saamani sukat lakeerikenkienverhoksi, ja jalkojen jäätyminen sai terveellisen stopin.

Aluksi olin odotellut paikallani, kunnes vilun takia oli ollut pakko lähteä kävelemään. Koirakin oli reipastunut päästyään liikkeelle.

Pakkasen kiristyessä hän oli alkanut nostella käpäliään siihen malliin, että paikallaolo saisi riittää.

Oli taas eräs näistä vähälumisista talvista. Tie oli kuivan oloinen ja aurausvalli tuskin erottuva. Tuuli oli sitäkin purevampi ja tunkeutui vähitellen luihin ja ytimiin. Kun kokeilin kädellä koira, hänkin tutisi vilusta lavoista hännän tyveen. Kylmyys sai koirasta otteen niin, että kohta minua oli opastamassa kolmijalkakoira, joka yritti kaatua joka välissä, kun kolmella jalalla kävely ei oikein ottanut onnistuakseen.

Olin näyttänyt peukaloa kaikille lännen suuntaan meneville autoille, jotka yksi toisensa jälkeen olivat jatkaneet matkaa.

Arvelin, että autoilijoita hämää Kyyjärven läheisyys. Siellä tiet jakaantuvat valtateihin 13 ja 16 eli Kokkolaa ja Vaasaan. Autoilijat eivät voineet tietää, kumpaan suuntaan olin menossa.

Käveleminen oli kiusallista, sillä liikuttiin Keski-Suomen ylänkömailla, ja tiessä oli pitkiä ylä- ja alamäkiä. Oli selvää, että keskellä mäkeä autoilijat eivät mielellään pysähtyneet. Parasta oli yrittää hakeutua mäkiin laelle.

Pelastajaksi tuli linja-auto, joka oli menossa Vaasaan. Minulla ei ollut hajuakaan pysäkeistä. Tämän auton kuljettaja oli jokin aika sitten tullut toisella bussilla Vaasan suunnasta ja nähnyt koiramiehen töpöttelevän ”damaskeissa” vastaan. Tietenkään en erottanut äänestä busseja ja muita autoja, vaan näytin reippaasti peukukua kaikille. Uteliaisuuttaan hän oli pysähtynyt ja nyt poimi meidät kyytiin, vaikka kohdalla ei ollutkaan pysäkkiä.

Kyyjärven matkahuollossa sain kuumaa kahvia sisälleni. Tuli tuntu, että elämä voittaa.

”Vanha pappi”

NINNISTÄ ONNIIN

Teksti: Marianne Tenhami

Kuvat: Malla Kinnunen ja Sonja Luola

Opaskoiran vaihtaminen on käyttäjälleen henkisesti rankka prosessi, olipa kysymys ensimmäisen koiran vaihtamisesta toiseen tai vaikka viidennen opaskoiran tulosta valjaisiin. Toisaalta tämä on myös mielenkiintoista, koska kaikki koirapersoonat ovat erilaisia.

Vanhassa iskelmässä lauletaan "Ei aina käy niin kuin haaveillaan". Tämä piti paikkansa opaskoirani vaihtuessa rakkaasta, lempeästä Pekosta villiin ja omapäiseen, mutta herttaiseen, ystävälliseen ja nuoresta iästään huolimatta hienosti opastavaan Onniin. Edellisessä Opaskoiravuosikirjassa kerroin, miten opaskoira Pekon piti jäädä eläkkeelle vuoden 2020 syksyllä ja yhteistyökurssin uuden oppaan kanssa alkaa Pekon eläköidyttä. Toisinpä kävi.

Ihan tavallinen torstai

"Kunpa voisin pitää sinut syksyyn asti", ajattelin monesti yhdeksän vuotta ja viisi kuukautta minua opastaneen Pekon luotsatessa minua konkariopaskoiran varmuudella metrossa, busseissa, liukupor- taissa, kauppakeskusten ja keskustan vilinässä sekä lenkkipoluilla. Poissa oli nuoruuden hötkyily ja epävarmuus. Tilalle oli tullut konkariopaskoiran ammat- taito ja rauhallisuus: Pekko tiesi tarkasti mitä teki. Koronakevällä, kun kaikki paikat olivat kiinni, poi- ka tylsistyi ainasiin rantalenkkeihimme ja lähti oma- aloitteisesti opastamaan minua metrolle, bussille ja uimahalliin haluten ilmiselvästi jotain muutakin toi- mintaa rantareittien lisäksi. Niillä riittikin väkeä, kun ihmiset muun tekemisen puutteessa halusivat lenk-

Marianne ja Pekko.

keillä ja liikkua luonnossa. Jos joku tuli liian lähelle, käänsin koronaa peläten pääni pois vastaantulijasta. Pekko tarkkana vanhana herrana oppi väistämään siihen suuntaan, johon käänsin pääni eli pois vas- taantulijasta. Niin se teki viimeisenä työpäivänään- kin, torstaina 23.4.2020.

Vaan enpä mitenkään aavistanut, että tuo torstai oli Pekon viimeinen työpäivä. Sisäelinvauriot kun ei- vät tunnu koiralle välttämättä kipuna. Syyttäessä- ni itseäni ja miettiessäni, miten olisin voinut enna- koida kaiken tulevan Näkövammaisten liiton Opas- koirakoulun koordinaattori Kirsi Vass lohdutti minua sanoen, että vaikka olisin vienyt Pekon eläinlääkä- riin edellisenä päivänä, ei hänkään olisi välttämät- tä huomannut mitään koska ei hänelläkään ole rönt- genkatsetta. Niinpä siis lenkkeilimme Pekon kans- sa kaksi pitkää lenkkiä ja kävimme kaupassa. Töitä ei koronasta johtuen ollut, joten minulla oli onnek- si paljon aikaa rapsutella vanhaa, ihanaa Pekko-her- ra. Illalla kävimme normaalisti iltajaloittelulla. Puoli

tuntia kotiutumisestamme Pekko alkoi oksentaa rajusti: kun yhdet oksennukset olin saanut siivottua, heti tulivat toiset, kolmannet, neljännet... Koira alkoi myös vuorotellen läähättää ja haukkoa henkeään. Soitin taksin, jolla kuskasin Pekon salamavauhtia Viikkiin Yliopistolliseen eläinsairaalaan. Odottaessamme taksia Pekko lyyhistyi pihallemme ja ystävällinen taksinkuljettaja auttoi minua nostamaan sen farmariauton takatilaan. Autoja rakastava Pekko pääsi viimeiselle matkalleen suosikkiliikennevälineensä kyydissä. Perillä se ei jaksanut enää kävellä, vaan se piti viedä sisään pyörillä varustetulla pöydällä. Olin Pekon kanssa Viikissä yöllä kaksi tuntia. Sitä ei voitu ultrata, koska sen vatsa oli täynnä kaasua. Aamulla, tultuani kotiin minulle soitettiin ja kerrottiin, että kaasu oli vähentynyt ja Pekko jo nosteli päätään. Kaksi ja puoli tuntia tämän jälkeen sain

uuden soiton: Pekko ei vastannut saamiinsa hoitoihin, maksa, haima, munuaiset ja perna olivat vaurioituneet, eikä keuhkoja enää voitu ultrata koska koira alkoi haukkoa henkeään. Minulta pyydettiin lupaa Pekon lopettamiseen. Tietysti annoin luvan rakkaan oppaani siirtämisestä Sateenkaarisillalle ja olin sanomassa, että lupa pitäisi myös pyytää Opaskoira-koululta. Pidemmälle en ehtinyt.

”Nyt on lopetettava. Tämä koira on kuolemaisillaan”, eläinlääkäri totesi. Parin minuutin kuluttua hän soitti uudestaan kertoen Pekon siirtyneen Sateenkaarisillalle perjantaina 24.4.2020 klo 10.35. Onni oli, ettei Pekko joutunut kärsimään kauan. Tietysti se kärsi alkaessaan oksentaa, haukkoessaan henkeään ja läähättäessään, mutta eläinsairaalassa se sai heti kipuja pahoinvoinnineläkeä. Silti tuo Pekon äkillinen romahtaminen sattuu minuun vieläkin todella paljon ja mietin mitä olisin voinut tehdä toisin, vaikka Pekon seuraaja Onni on tuossa vieressä tuhise-massa. Kiitos rakas Pekko yhteisistä vuosista. Koimme yhdessä niin paljon.

Hienoa opastusta, ratkaistavia ongelmia

Olin valinnut seuraavan opaskoirani tuottajatahon jo edellisen vuoden marraskuussa, jolloin Pekko oli vielä täysillä töissä. Onneksi näin, koska Pekon äkillisen kuoleman ja yhteistyökurssin alkamisen välillä seuraavan oppaani Onnin kanssa oli vain kaksi viikkoa, mikä on hyvin lyhyt aika odottaa opaskoira. Nuo kaksi viikkoa olivat kuitenkin tuskaa. Liikkumistaidonohjaaja Sanna Törrönen tuli nopeasti palauttamaan minut liikkumisen saloihin valkoisella kepillä, mutta silti liikkumspiirini supistui vain kauppa- ja metroreitteihin. Avustajani kävi minua lenkittämässä rantateillä, mutta ei ihmisoppaan kanssa kulkeminen ole ollenkaan sama asia kuin valjaissa reippaasti kulkeva opaskoira, jonka kanssa voit lähteä lenkille milloin haluat, etkä ole riippuvainen kenenkään ihmisen aikatauluista. Vihdoin koitti perjantai 8.5., jolloin yhteistyökurssini Onnin ja sen kouluttajan Opaskoirapalvelu Nouhaun Minna Leppälän kanssa alkoi. Minna oli käynyt esittelemässä minulle Onnia ja sen veljeä Pekon kuolemaa seuraavalla viikolla. Jo silloin huomasin, miten taitava opas Onni oli vuoden ja viiden kuukauden iästään huolimatta. Käsityseni Onnin hienosta opastamisesta vain vahvistui yhteistyökurssilla ja sen jälkeen, mutta ei elämä pelkää onnea Onnin kanssa ole ollut. Onni on tätä kirjoittaessani vuoden ja yhdeksän kuukauden ikäinen ja vaikka opastus sujuu edelleen mallikkaasti, muita yllättäviä ongelmia on tullut.

Onni on nimestään huolimatta iso, melko urosmainen narttu, joten voimaa työllä piisaa. Kerran yhteistyökurssilla se riuhtaisi minut maahan lähtiesään kadulla lentävän lehden perään. Pentuna se on

Marianne ja Onni. Kuva: Sonja Luola.

Opaskoira Onni.

saanut leikkiä lasten kanssa, mikä näkyi aluksi vaikeutena vastustaa lapsia. Kolme kertaa se riuhtaisi itsensä minulta irti ja juoksi valjaineen, remmeineen iloisesti häntä heiluen lasten sekaan. Nyt lapset ohitetaan jo rauhallisemmin, mutta pitää niitä vieläkin vilkuilla. Myös toiset koirat ja linnut olivat aluksi vastustamattomia. Vieläkin Onnilla on vaikeaa, jos joku tuo tieteen tahtoen koiransa lähelle meitä. Teimme yhteistyökurssin aikana kouluttajan kanssa treenejä, joissa hän toi häiriökoiran hyvin lähelle meitä, vieläpä Onnin puolelle ja jäi seisomaan siihen hipihilljaa, kuten ihmiset valitettavan usein tekevät. Tämä oli todella hyödyllistä, koska harvassa ovat ne ihanat koiranulkoiluttajat, jotka ohittavat opaskoirakon reippaasti koirankäyttäjän eli näkövammaisen ihmisen puolelta.

Työskentelyyni koirahierojana ja toimittajana Onnin tulo elämäni on niin ikään vaikuttanut. Tyttö kun ei voi sietää sitä, että teen lehtijuttujen haastatteluja puhelimesta ja hieron toista koiraa. Lehtijuttujen haastatteluja tehdessäni se tulee häiritsemään hyvin äänekkäästi, eikä koira-asiakkaitakaan jätetä rauhaan. Ensimmäisen koira-asiakkaan luona se syöksyi minun ja hierottavan koiran väliin, vaikka koira-asiakas murisi sille. Kun häirikkö laitettiin koiraportin taakse, se rikkoi kaulapannassaan olevan kellonsa.

Kellosta puheen ollen on todella hyvä, että Onnilla sellainen on. Luoksetulossakin on nimittäin ollut ongelmia, mutta kouluttajapa ehdollisti Onnin viidestä, pyöreästä metallinpalasesta nauhasta tehtyyn helistimeen. Jos Onni ei tule luokseni, helistän helistintä ja silloin tyttöltä saattavat korvat löytyä. Helistintä käytän niin ikään napsimisongelman kitkemiseksi: kun Onni yrittää napsia jotain maasta tai lattialta, helistän helistintä ja tyttö unohtaa haluamansa herkun. Onni pysyy paikoillaan melko mukavasti valjaat päällä, mutta ilman valjaita paikallaskäskyn noudattaminen on todella vaikeaa varsinkin, kun lähdän johonkin kauemmas. Tämän Onni osoitti harjoitellessamme paikallaanoloa metroasemalla: se oli nätisti paikallaan ilman valjaita, kunnes kouluttaja ja minä lähdimme liukuportaisiin. Se syöksähti peräämme liukuportaisiin ja matkusti niillä yksin, opaskoiran tavoin rauhallisesti paikallaan seisten alas ja takaisin ylös. Oli kouluttajalla ja minulla naurussa pidättelemistä. Elämä Onni-tytön kanssa ei todellakaan ole tylsää. Noloja tilanteitakin Onni on aiheuttanut. Se rakasti syödä omiaan ja toisten koirien ulosteita. Hajuhaitat olivatkin melkoiset. Lisäksi meillä oli erimielisyyksiä, tehdäänkö kakat jaloittelu-paikoille vai sinne minne sattui huvittamaan. Niinpä Onnille tuli vahinkokakkoja jalkakäytävälle ja lenkipoluille ja täällä nirppanokkien asuinalueella saim-

me monta kertaa vihaisia katseita. Onnille on sietämätöntä, jos jätän sen jonnekin ja lähdän pois. Näin muun muassa jättäessäni sen uimahallilla kassahenkilökunnan valvontaan. Korvamme ovat olleet monesti koetuksella Onnin huutaessa suoraa huutoa, haukuessa kimeästi, korkealta ja kovaa ja yrittäessä hypätä tiskin yli perääni. Nyt olemmekin harjoittelemassa paikallaanoloa ilman valjaita niin, että kaatoan sen näkyvistä, mutta palaan aina takaisin keuhmaan tyttöä.

Miksi sitten haluan jatkaa yhteistyötäni tämän välillä hermoille käyvän tytön kanssa? Tähän on todella helppo vastata: Onni on niin hyvä ja tunnollinen opaskoira luotsatessaan minua työ-, harrastus-, asiointi ja lenkkireiteillä täällä kotikaupunginosassamme sekä eri paikoissa Helsingissä ja Espoossa. Se rakastaa liukuportaita ja vie minut tarkasti metroon, bussiin ja raitiovaunuun, eivätkä aukeat paikatkaan tuota nuorelle koiralle päänvaivaa. Monesti näiden neljän kuukauden aikana olen ihailnut Onnin oppaan taitoja ja ihmeteltyt, mihin se vielä vuosien aikana yl-

tääkään. Onni oli myös todellinen onni Pekon äkillisen kuoleman jälkeen. Se kutsuu minua leikkiin tuoden lelujaan ja ollen oma herttainen, iloinen, ystävällinen itsensä vieden ajatukseni pois Pekosta ja surusta. Ongelmista huolimatta haluan tietää, mihin yhteistyö tämän tytön kanssa meidät vie.

- Onnikin on jo monitaituri! Taitavissa hyppysissä! Kuvassa Marianne ja Ninni. Kuva: Sini Merikallio

Pekon kanssa vaeltamassa. Kuva: Heidi Savolainen

AJANKOHTAISTA

Surullinen tarina

Toimittajan palstalla mainitsemani rēzekneläinen sokea opaskoiranhakijarouva on toiminut todella esimerkillisesti anoessaan ensimmäistä opaskoiraansa. Hän oli ottanut selvää opaskoiratoiminnasta ulkomailla ja niiden perusteella hän laati tämän vuoden maaliskuussa opaskoirahakemuksen Latvian sosiaaliministeriölle. Hakemuksessaan hän totesi opaskoiran muualla länsimaissa maksavan reilusti yli kymmentuhatta euroa, jollaisen summan maksamiseen ei latvialaisella sokealla ole mitään mahdollisuuksia. Länsimaissa on keskimäärin kahdella prosentilla näkövammaisista opaskoira, kun taas Latvian Näkövammais- ja Palvelukoirayhdistyksellä tavoitteena on päästä aluksi yhden prosentin käyttöasteeseen. Hakemushetkellä Latviassa oli käytössä viisitoista opaskoira ja kaksi avustajakoira. Muistelen, että Latvian kokonaistarve olisi 70-80 koira (toim. huom.).

Sosiaaliministeriö vastasi nopeasti hakemukseen perustellen valtion ensisijaisesti kustantamaa sokeiden peruskuntoutusta, kuten liikkumistaito valkoisen kepin avulla ja muut elämän perustaidot näkövammaisille. Ministeriössä katsottiin opaskoiratoiminnan olevan samalla lailla perusteltua ja siten kustannettavaa toimintaa. Siellä oli huomattu myös opaskoiran sosiaalinen merkitys sokealle ja sitä suuremmalla syyllä valtion tulisi osallistua sen kustannuksiin. Toistaiseksi valtio ei kuitenkaan kustannuksiin osallistu. Rēzeknen rouvalle ei koira myönnetty.

Ministeriön vastauksessa kerrottiin lisäksi, että opaskoira korvaavien toimintojen rahoituksesta on keskusteltu. Näitä ovat: ihmisopas sokean välttämättömiin liikkumistarpeisiin, sokeille maksuton julkinen liikenne ja muu kuljetuspalvelu.

Rēzeknen rouva saa pian Latvian Palvelukoirayhdistyksen kautta talkoilla koulutetun opaskoiran. Ehkä tämä opaskoira-asia joskus vielä iloksi muuttuu tulevien koiranhakijoiden kohdalla...

Koonnut: Juha Herttuainen

Valkoisissa valjaissa

Latvian Palvelukoirayhdistyksellä on ollut ilo ottaa vastaan kaikille yhdistyksen kautta luovutetuille opaskoirille uudet valjaat. Eräs yhteistyökumppani kustansi tämän todella hyödyllisen lahjoituksen. Koirat olivat joutuneet kulkemaan risaisissa muilta oppailta jääneissä valjaissa ja nyt opastaminen uusissa valkoisissa valjaissa on yhtä juhlaa!

Uusi valjasmalli on allekirjoittaneen vuosikymmeniä jatkuneen suunnittelutyön tulosta. "Pyörää ei tarvitse keksiä uudelleen"-periaatteella 1930-luvun valjaiden perusrakenne on pysynyt samana. Valjaat on varustettu punaisen ristin merkeillä ja heijastimilla. Väriltään ne ovat valkoiset. Valjaskaareen on sijoitettu heiluva heijastin ja heijastava TEODOS-logo. Valjaiden selkärempin päälle infotelineeksi on asennettu antennijalka, jossa on pysyvää opaskoirainfoa ja lyhyessä autoantennimastossa paikka tilapäisille varainhankintailmoituksille, mainoksille ja muille ajankohtaisille ilmoituksille. Vielä on suunnitelmassa laittaa valjaisiin lisäosa, joka mahdollistaa koiran helpomman jaloittelun.

Punaisen ristin käyttöön opaskoiran tunnuksena on lupa Latvian Punaiselta Ristiltä. Heijastavana se näkyy hyvin koiran valjaiden sivuilla esimerkiksi autojen valoissa, kun suojatietä ylitetään. Punainen Risti on alun perinkin ollut muun toimintansa ohessa sokeita tukeva järjestö ja Suomessakin se rahoitti koko sotasokeiden opaskoiratoiminnan sen ensimmäiset kymmenen vuotta. Eurooppalainen autoilija nähdessään punaisen ristin koiran varusteissa tietää sen olevan opaskoira. Punainen risti on opaskoiran tunnus edelleen monessa maassa.

Valkoiset valjaat on myös ollut maailmalla perinteisesti opaskoiran tunnus. Vaalimme siis perinteitä tässäkin asiassa.

"Monta niksä ja vempainta koirien hyväksi on tullut keksittyä. Vempaimia ei tullut toteutettua, kun huomattiin tekijän peukalon olevan keskellä kämmentä..."

OPASKOIRAN JOULU RY – TOIMINTAKERTOMUS VUODELTA 2019

Vuosi 2019 oli yhdistyksen seitsemäs toimintavuosi. Hallituksessa ovat toimineet: **Sirpa Tenhami** puheenjohtajana 18.2.2019 asti, **Juha Herttuainen** jäsenenä 11.3. asti ja sen jälkeen puheenjohtajana, **Rauno Kinnunen** jäsenenä 6.5. asti sekä **Taina Ansela** jäsenenä 6.5. alkaen. Toiminnantarkastajana toimi **Erkki Virtanen**.

Hallitus kokoontui tilikauden aikana kaksi kertaa. Vuoden lopussa yhdistyksessä oli seitsemän jäsentä. Jäsenmaksuja ei peritty.

Yhdistyksen taloudenhoitajana toimi Sirpa Tenhami 18.2.2019 asti. **Aleksanteri Herttuainen** jatkoi Sirpan työtä rahastonhoitajana 11.3.2019 alkaen. Mediatuotteiden ulkoasusta vastasi Rauno Kinnunen.

Yhdistyksen varainhankintatuotteena julkaiseman Opaskoiran Joulu 2019 -kirjan toimitti Juha Herttuainen. Sen ilmoitusmyynnin suoritti PrintMix Oy ja irtolumeromyynnin Aleksanteri Herttuainen.

Yhdistys tuki talkootyönä ja tarvikehankinnoilla Viron Tarttoon sijoittuvan opaskoirakoulun rakentamista. Lisäksi tuettiin Latvian palvelukoira-yhdistyksen opaskoirien ruokinta/eläinlääkintärahastoa, opaskoiramaaottelua Latvia-Viro-Suomi ja muutamia pienempiä tapahtumia, joissa oli opaskoirankäyttäjiä mukana. Yhdistyksen toimesta välitettiin Baltian näkövammaisille Suomessa käytöstä poistettuja valkoisia keppejä, lukutelevisioita ja muita käytökelpoisia näkövammaisten apuvälineitä sekä sokkonuorisolle hyväkuntoisia käytettyjä ulkoiluvaatteita ja kenkiä.

Yhdistyksen tulos osoittaa tappiota 1078,53 euroa.

Toimintaa vuonna 2020

Koronakauden aikana toiminta on jäänyt melko vähäiseksi. Vuosikokous sentään onnistuttiin pitämään – sekin virtuaalisesti. Yhdistyksen hallituksen kokoonpano seuraavaan vuosikokoukseen saakka on seuraava. Juha Herttuainen (pj), Taina Ansela ja **Tiina Ihalainen** (jäsenet) sekä **Katja Arvonen** ja **Merja Helander** (varajäsenet).

Ylimääräisenä vuosikokouksen asiakohtana oli yhdistyksen sääntömuutosesitys. Olennaisia muutostarpeita vanhoihin sääntöihin on suunniteltu: Yhdis-

Yhdistys panostaa entistä enemmän myös terapiakoira-työhön.

tyksen toiminta-alueeksi määriteltiin Suomi ja Baltian maat; selvennettiin sanamuotoja yhdistyksen tarkoitusta ja sen toteuttamista käsittelevissä pykälissä sekä laajennettiin tuettavia tahoja kaikkiin vammaiskoiraryhmiin; puheenjohtajan toimikaudeksi kaksi vuotta, samoin hallituksen kokoonpanoksi puheenjohtajan lisäksi kaksi henkilöä aina kahdeksi ja kaksi varahenkilöä yhdeksi vuodeksi; sekä varsinaisten kokousten äänestyksissä voi kokousedustajalla olla enintään yksi valtakirjaääni. Sääntömuutosesitys hyväksyttiin ja annettiin sen toimeenpanoon liittyvät asiat hallitukselle tehtäväksi.

Yhdistys jatkaa toimintaansa entiseen malliin. Opaskoiran Joulu 2020 -kirja on työn alla ja kotisivujen sisältöä uudistetaan pikkuhiljaa. Jäsenhankintakampanja järjestettäneen myös kohtapuoliin.

Kiitämme yhteistyökumppaneitamme, omia ja vieraita, erinomaisesta yhteistyöstä!

Opaskoiran Joulu ry, hallitus

Liekö tässä jo Peesi-lehti (Opaskoirayhdistyksen Valjaissa-lehden edeltäjä) suunnitelmassa? Ipanat vastaisivat: "Joo", kuten muihinkin tiedusteluihin tuohon aikaan.

Ryhmäkuva palvelukoiraireililtä Līgatnessa Kuva: Valters Poļakovs.

SERVISA SŪŅU BIETRĪBA TEODORS – Tilikertomūs 2019

Yhdistyksen toiminta vilkastui hieman edellisestä vastaavasta kaudesta. Yhdistyksen puheenjohtajana toimi **Aleksjs Volkovs** ja muina hallituksen jäseninä **Velga Zēgnere** ja **Zaiga Kļaviņa**. Käyttöön luovutettujen opaskoirien käyttöönottokatselmukset ja vuotuiset taidontarkistukset suoritettiin Suomen Palveluskoiraliiton ylituomari **Allan Aula**.

Zaigan Koirakoulu kasvatti ja tuotti yhdistyksen tarpeita varten koiria.

Yhdistyksen toimisto sijaitsee Riian Juglassa, osoitteessa Braila iela 5, Riika, LV-1024 Latvia. Internet: www.teodors.org.

Yhdistyksen tulot vuonna 2019 olivat yhteensä **23592,18** euroa. (vuonna 2018 – 9766,66 euroa). Ne koostuivat yleislahjoituksista koti- ja ulkomaalaisilta yksityishenkilöiltä ja muilta yhteistyötahoilta sekä opaskoiratyöhön liittyvistä kampanjoista ja projekteista. Eräältä latvialaiselta yhteistyötaholta saatiin lahjoitus, jolla voitiin kustantaa uudet valjaat kaikille Latvian opas- ja avustajajaterapiakoirille.

Lisäksi saatiin tuloja jäsenmaksuista ja erikseen opaskoirien ruokinta- ja lääkintärahoon osoitetuista lahjoituksista. Saimme eri tahoilta tukea myös opaskoirien täydennyskoulutusleirien järjestämi-

seen Tallinnassa ja Līgatnessa. Riian kaupunginhallitukselta saimme tukea syyskuussa 2019 avattun eri paikoissa edelleen kiertävän koira-aiheisen valokuvanäyttelyn toteuttamiseen ja yhdistyksen toimintokuluihin.

Yhdistyksen menot vuonna 2019 olivat yhteensä **14487,78** euroa (vuonna 2018 10223,55 euroa).

Opas- ja avustajakoiria käytössä 31.12.2019 14
Opaskoiran käyttövuorokausia v. 2019 n. 4400
Opaskoiran käyttökustannus (vapaaehtoistyön arvo mukaanlaskettuna) n. 5 euroa/vrk.

Menot jakautuivat aikaisempien vuosien tapaan tassisesti tulopuolella mainittuihin kohteisiin. Yhdistyksen tilikertomukseen voi tutustua tarkemmin osoitteessa: www.teodors.org.

Suuri kiitos kaikille lahjoittajille, toimintamme tukeutuu lahjoituksiinne! KIITOS!

Servisa Sūņu Bietrība TEODORS
(Latvian Palveluskoirayhdistys)

SokkoTaito Oy

valmistaa ja myy näkövammaisten käsitöitä: koreja, harjoja, kynttilöitä, koiran ja kissan leluja, koivulöyly-pusseja ja monenlaisia miniatyyrituotteita, kuten mattopiiska-avaimenperiä.

SokkoTaito Oy välittää myös Opaskoiran Joulu ry:n valmistamia koirakelloja. Koirakello on muokattu koiran kaulapantaan ripustettavaksi, kun koira lasketaan vapaaksi. Kellon kilinästä opaskoirankäyttäjä tietää, missä hänen koiransa liikkuu. Koirakello sopii "turvavälineeksi" myös kelle tahansa luontoliikkujalle, kellon kilinä pitää karhut ja sudet loitolla.

Kellojen myynnillä tuetaan Baltian opaskoiratoimintaa.

Tuotteisiin voi tutustua nettiosoitteessa:
<http://www.sokkotaito.fi/>

Tue Latvian opaskoiratyötä?

Servisa Suņū Biedriba TEODORS (Latvian palvelukoirayhdistys) tarvitsee tukea toimintansa ylläpitämiseen. Vuonna 2013 perustetun yhdistyksen toiminta on ollut vapaaehtoistyön ja vähäisten lahjoitusten varassa. Utteran työn tuloksena yhdistys on toiminta-aikanaan voinut luovuttaa sokeiden käyttöön 17 opaskoiraa ja liikuntavammaisille kaksi avustajakoira, mikä on huomattava saavutus vapaaehtoisvoimin toteutettuna. Näin ei kuitenkaan voida jatkaa kauan.

Lisätietoja yhdistyksen kotisivuilta: www.teodors.org/lahjoitukset

Zaigan Koirakoulu

Koirien koulutusta ja täysihoitoa Latviassa Riian lähellä Koulutamme myös opas- ja avustajakoiria sekä tuemme terapiakoira-toimintaa

Zaigan Koirakoulu: Apiņu iela 14, Carnikava, LV-2163

Zaiga Kļaviņa: +371 2946 2975, zaigak@inbox.lv

Juha Herttuainen (tiedustelut suomeksi): +359 40 353 1979, juha@opaskoiranjoulu.fi

Voimme huolehtia koirasi hyvinvoinnista esimerkiksi lomamatkasi aikana

Viktors Sergejevs, opaskoira Neiran onnellinen isäntä, pitää kämmenillään Neiran vastasyntyntä pentua.

ZAIGAN KOIRAKOULULLA MYYNNISSÄ LABRADORINNOUTAJAN PENTUJA!

Pentujen emä on Neira-niminen opaskoira ja isä juuri opaskoiraksi koulutettu punainen Romeo. Neiran kahdeksan pentua syntyivät 27. syyskuuta ja ne ovat luovutusikäisiä seitsenviikkoisina. Noin puolet pentueesta myydään, sillä vähäisten resurssiemme puitteissa emme pysty kaikkia kasvattamaan ja kouluttamaan palvelukoiriksi.

Tiedustelut:

Zaiga Kļaviņa: +371 2946 2975, zaigak@inbox.fi

Juha Herttuainen (suomeksi): +358 40 353 1979,
juha@opaskoiranjoulu.fi

ZAIGAN KOIRAKOULUN KOIRIA

Zaigan koirakoulun oppilaskuntaa vuonna 2018.

Neira

Scarlett

Panda

Lily

Redi

Sarjakuvan tekijä Sari Hyvönen

Seuraavan sivun Ottis-sarjakuvan tekijä kertoo itsestään näin: "Olen 35-vuotias syntymästä asti vaikeasti näkövammaisen nainen Joensuusta. Aloitin kuvataiteen harrastamisen 4-vuotiaana piirtämällä ruutuvihkoihin sarjakuvatyylisiä tarinoita perheeni kahden kissan Saaran ja Elmerin kuvitelluista seikkailuista. Vuosien varrella kehitin taitojani itsenäisesti ja opetustakin sain vain peruskoulun sekä lukion kuvitustunneilla. Aihealueet ovat vaihdelleet maisemakuvista goottikauhun. Olen maalannut vesi- ja öljyväreillä mutta piirtäminen on suosikkitekniikkani. Käytän työkennellessäni apuvälineinä lukutelevisiota ja suuren lasia. Opaskoiriin maailmaan olen päässyt tutustumaan äitini oppaiden Jetan, Olivian ja Custin kautta. Ottis-pentu teki ensiesiintymisensä vuonna 2015 kuvittamassani lastenkirjassa Ottis – Tuleva opaskoira".

Punainen labradorinnoutaja

Dambo

Lumbini

OTTIS

Osa 2

Näytetään paperi tuolle kissalle. Ne osaavat lukea ihmisten kirjoitusta.

Ai osaavat vai? Miksi ne eivät kerro sitä ihmisille?

Huuh. Koirat

SAARULIINU
JOULUOPASTUSKISOJEN VIRALLINEN MASKOTTI

Emme tietenkään kerro! Te menitte aikunaa n paljastamaan heille, että osaotte jäljittää, johdatta rosvoja, opastaa... Ja teillä pitää kiirettä. Me kissat taas...

Terve vaan sinullekin, maskotti. Kerro mitä tässä lukee.

Se on jokin "kiltteysraportti" sinusta, Ottis...

Joku vakoilee minua?! JOULUNA?! Ne ovat ne takapihan siilit, arna hipsimässä epäilyttävästi.

On halmaa metsäkeittä
on vilinää
vähän melskettä

Ottis!...

Tai jettuli, on saanut kuulla että olen harjoitellut opastusta ahkerasti ja pelkää häviötä-

TUOLLA SE ALIKÄYTVÄN PEIKKO ON! SAARRETAAN SE!

HEI STOP TYKKÄÄNÄNI! TÄMÄ ON VIRALLINEN MASKOTTIN KELUUA JA VAIN KISSAT - ARGH!!!

MAUUUUUU!

Populan pillit
pöyhäiset pillit
on leikit
jättäneet...

?? TUMMA

Hyvää työtä, hurttat, nyt ollaan kaukana kisa-alueesta metsän reunassa!

Se katsoi jonnekin!

Hei Albert, haistatko tuon? Se on tuttua, jotain joulun liittyvää

Aina aattana isäntä laittaa kanttilan heilotte ja sitten tuoksuu.

Alkää menkö sinne metsään, siellä on vain vanha laho riihi! - Vaikka tuoksu on kyllä hyvä, myönnän!

Joulu on taas
joulu on taas...

?!?!?!?

Seska

Jatkuu...

Kiitämme ilmoittajia!

Opaskoiran Joulu ry

A	Aada ja Aatos Oy Pilvipuro 16 02480 Kirkkonummi Puh. 0400 253 096	Abaton Oy Töröntie 3 82600 Tohmajärvi Puh. 040 522 8008	AC & Heating System Oy Polttolaitoksenkatu 1 20380 Turku Puh. 0400 839 705	Aiken Kennel Teerisuontie 97 B 73670 Luikonlahti Puh. 040 538 9937	AJ Eurolämpö Oy Koivupuistontie 6 D 01510 Vantaa Puh. 040 487 3330
AK-Kivi Kiviveistämöntie 39 28760 Pori Puh. 02 648 6075 www.ak-kivi.fi	Alajärven Apteekki Keskuskatu 14 62900 Alajärvi Puh. 06 5571 084	Alfons Pizza Vuorimiehenkatu 35 00150 Helsinki Puh. 09 626 707	Apteekki Ideapark Ideaparkinkatu 4 37570 Lempäälä Puh. 029 090 8030	Arctic Drilling Company Oy LTD Teollisuustie 26 B 96320 Rovaniemi Puh. 040 069 5587	Ari Siivonen Tmi Myllymäentie 32 16730 Kutajärvi Puh. 0400 840 340
Arjan Tilipalvelut Ky Kutalantie 2 13210 Hämeenlinna Puh. 040 547 5990	Arkkitehtitoimisto AR-Vastamäki Oy Satakunnankatu 13 B 33100 Tampere Puh. 020 728 8336	Arkkitehtitoimisto Hyvärinen & Co Oy	Asianajotoimisto Elo & Meriläinen Oy Iskoskuja 3 C 134 01600 Vantaa Puh. 09 504 2245	Asianajotoimisto Jaana Mäkelä Kuulantie 5 c 1 63300 Alavus Puh. 040 507 3710	Asianajotoimisto Jukka Hokkanen Ky Keuruuntie 11 B 14 42700 Keuruu Puh. 040 724 0787
Autoilija Esko Hakanpää Katve 10 32800 Kokemäki Puh. 0400 226 322	Autoliike Pertti Kuokkanen Paimiontie 408 21530 Paimio Puh. 02 470 2406	Axe-Tech Oy Lyytikänkatu 19 29200 Harjavalta Puh. 050 555 4731	B	BioKymppi Oy Puhoksentie 15 82500 Kitee Puh. 040 548 6701	Björklund Båtslip Kb Iniö
Bokföring & Revision Söderberg Oy Kauppiaankatu 17 10300 Karjaa Puh. 019 230 633	Bothnia Service Oy Ab Tehtaankatu 1-13 68600 Pietarsaari Puh. 050 463 6760	C	Camtek Oy Vapaalantie 23 A 01650 Vantaa Puh. 0400 306 276	Candor Oy Hiojankuja 3 02780 Espoo Puh. 0400 447 663	Christine Hart-Merimaa Kaukomaantie 19 28330 Pori Puh. 0500 599 087
CMH-Koti Oy Vanrikki Stoolin katu 2 a 1 00100 Helsinki Puh. 010 3262 404	D	Dosmar Oy Kylvöpolku 6 00680 Helsinki Puh. 09 887 0230	E	Econosto Oy Lukkosalmentie 1, Kuopio Puh. 017 262 3555 www.econosto.fi	Ehox Tuote Oy Lavamäentie 275 21310 Vahto Puh. 020 763 9430
Ekoiisännät Ky Rullakatu 18 C 15900 Lahti Puh. 050 558 4891	Ei Trotters Ky Ravikuja 44 17200 Vääksy Puh. 050 595 3808	Eläinkauppa Vipeltäjät Oy Helsingintie 44 04430 Järvenpää Puh. 040 128 3841	Eläinklinikka Tassupaikka Oy Kyytintie 10 33960 Pirkkala Puh. 040 653 9545	Eläinlääkäri Anne-Mari Sjölund Kentäntie 2 26510 Rauma Puh. 040 180 9840	Eläinlääkäri Christel Boy Maununtie 76 07190 Pornainen Puh. 040 572 5511
Eläinlääkäri Elina Rintala Jaakonkuja 13 60800 Ilmajoki Puh. 0400 362 232	Eläinlääkäri Jutta Ahtiainen Turku www.juttaahtiainen.fi	Eläinlääkäri Kari Volanto Alavus Puh. 0400 369 250	Eläinlääkäri Lea Jaakkola Läviantie 1558 38720 Vihteljärvi Puh. 0400 126 213	Eläinlääkäri Meelis Reimaa Hietalantie 48 A 91100 Ii Puh. 0500 318 168	Eläinlääkäri Pirkko Rautjoki Lehtorannantie 1 80400 Ylämylly Puh. 0400 760 193
Eläinlääkäri Sari Sievänen Kainuuntie 99, Kuhmo Puh. 0400 293 411	Eläinlääkäri Smolander Anitta Vasarakuja 15 67100 Kokkola Puh. 044 730 7980	Eläinpalvelu Aesa Bra Kauppakatu 8 43100 Saarijärvi Puh. 040 743 8784	Emport Tikinmaantie 66 37630 Valkeakoski Puh. 040 5271 790	Eristys-Toimi Oy Riimukatu 2 20380 Turku Puh. 0400 533 824	Espoon Lattiapinnoite Oy Juvan Teollisuuskatu 21b 02920 Espoo Puh. 040 042 9642
Espoon Veneosa Oy Mehiläisenpolku 4 B 02770 Espoo Puh. 0400 554 505	Espoonladen Lukko ja Lasi Oy Tiillimäentie 3 02330 Espoo Puh. 09 819 0830	Etelä-Hämeen Eläinlaitola Tassutie 1 13720 Parola Puh. 045 555 8878	Euromaski Oy Niemeläntie 4 C 20780 Kaarina Puh. 0500 253 553	Evotaksi Oy Raisio Puh. 044 528 6097	Experant Oy Asevarikontie 1 70800 Kuopio Puh. 020 187 6047
F	Finnerster Coatings Oy Mestarinkatu 3 15800 Lahti Puh. 040 767 2119	Fixu Ville Oy Pyyköventie 1 03300 Otalampi Puh. 040 562 8749	FM Tulkki Natalia von Fersen Tähtitorninkatu 22 E 92 00100 Helsinki Puh. 0400 429 178	Focusplan Oy Pitkämaenkatu 6 20250 Turku Puh. 010 424 0400	Forest Strömberg Oy Askolinintie 59 07700 Koskenkylän saha Puh. 0400 714 095
Fysioterapeutti Anne Salonen-Juupaluoma Lopentie 15-17 11100 Riihimäki Puh. 040 568 2424	Fysioterapeutti Tiina Huupli-Rooke Anttilantie 21 A 05840 Hyvinkää Puh. 040 553 7039	G	GeoUnion Oy Kornetintie 4 B 00380 Helsinki Puh. 0400 411 644	GoodFix Oy Teuvo Pakkalan tie 7 00400 Helsinki Puh. 040 505 0077	H
varattu	Hacklin Bulk Boys Oy LTD Hietasentie 14 48200 Kotka Puh. 05 2268 120	Haikaran Laulupuu Salitunkatu 10 24100 Salo Puh. 050 414 0419	Hammaslääkäri Auli Reijonen Oy Hämeenkatu 1 as 1 15110 Lahti Puh. 03 751 2122	Hammaslääkäri Maija Silanterä Keskustie 1 As 5 21420 Lieto Puh. 02 4871 686	Hannu Alkkimäki
Hansafood Oy Veckjärventie 1 06150 Porvoo Puh. 040 822 5441	Harjavallan apteekki www.harjavallanapteekki.fi	Hattulan kunta Myllytie 33 13720 Parola Puh. 050 574 5616	Hautauspalvelu J. Ilmavallta Ky Hämeenkatu 34 15140 Lahti Puh. 03 782 3972	Hautauspalvelut Alenius Oy Osmonkuja 1 as 11 33500 Tampere Puh. 050 913 9551	Hautauspalvelu A. Perttala Ky Aninkaistenkatu 6 20100 Turku Puh. 02 231 1884
Helge Jansson & Co Oy Kauppakatu 4 B 08100 Lohja Puh. 019 3577 01	Helsingin Talosiirto Oy Viinikankaari 2 A 01530 Vantaa Puh. 040 089 6196	Hieroja Merja Hyvönen Kauppakatu 17 B 22 80100 Joensuu Puh. 050 597 2771 http://hierontahyvonen.fi/	Histec Oy Patteritie 4 14200 Turenki www.maalaamohistec.com	Hoivakoti Anna ja Aapeli Oy Mutamaantie 18 99800 Ivalo Puh. 050 414 6884	Hoivasavo Jorma Sonninen Nerkkoonnientie 141 73100 Lapinlahti Puh. 0400 965 194
Hoivayksikkö Honkakoti Oy Rekivaarantie 57 82200 Hammassahti Puh. 044 358 7859	Honka Hieronta Tmi Karviantie 134 38950 Honkajoki Puh. 0400 763 141	HoviRuoka Oy Kanervistonatie 1 45200 Kouvola Puh. 020 796 9352	Hämeen Telecos Oy 33101 Tampere Puh. 050 5580 404	I	Ilkka Pönniä Tmi Eekintie 7 05400 Jokela Puh. 0400 642 830

Kiitämme ilmoittajia!

Opaskoiran Joulu ry

varattu	Ilomantsin Betonituote Kautto Oy Mustalammentie 6 A 82900 Ilomantsi Puh. 040 595 9191	Immuno Diagnostic Oy Kaivokatu 16 13100 Hämeenlinna Puh. 03 615 370	Independent Express Finland Oy Rahtitie 2 01530 Vantaa Puh. 0400 221 422	Infraplan Oy Kիրրinpolku 4 40270 Palokka Puh. 014 633 811	Innotek Oy Rantalantie 11 81720 Lieksa Puh. 010 633 8000
Insinööri-toimisto Jorma Heikkinen Oy Ketjutie 8 90560 Oulu Puh. 040 5640 777	Insinööri-toimisto LeVIA Oy Apilakatu 13 20740 Turku Puh. 040 730 2095	Insinööri-toimisto Matti Pitkälä Oy Kielotie 5 01300 Vantaa Puh. 010 832 2200	ITA Nordic Oy Tyvittie 2 56510 Puntala Puh. 020 155 1400 www.itanordic.fi	Ivalon Apteekki Ivalontie 10 99800 Inari Puh. 010 2817 215	J
J-Trading Oy Ab Kuriiritie 15 01510 Vantaa	Jannen ja Karin Kuljetus Oy Hallitie 6 99800 Ivalo Puh. 0400 397 865	Jennin Herkkupalvelu Oy Heinoontie 345 38210 Sastamala Puh. 044 308 1654	Jiitee Työt Oy Vestrantie 2 B 01750 Vantaa Puh. 044 320 8505	JMR-Comp Oy Mataratie 4 C 01350 Vantaa Puh. 0400 514 191	Järvenpään seurakunta
K	K-Market Eno Niskantie 21 81200 Eno Puh. 013 761 310	K-Market Kaunismäki Asemakatu 2 04620 Mäntsälä Puh. 019 688 3700	K-Market Vyryläisenmäki Hiiskanaukeantie 16 20660 Littoinen Puh. 020 700 5920	K-Supermarket Torpparinmäki Helsinki	Kaarinan Eläinlääkäriasema Oy Kieskatu 4 20780 Kaarina Puh. 040 545 0862 www.kaarinanell.fi
Kaarinanseudun Hautaustoimisto Oy Puntarikatu 1 20780 Kaarina Puh. 02 243 2779	Kaivonporaus Harri Peltomaa Oy Laaveentie 77 29900 Merikarvia Puh. 040 550 7424	Kalvola-Trans Oy <i>asennus- ja maanrakennustyöt</i> Ramstellintie 11 14500 Iittala Puh. 040 538 4063	Kangasniemen Fysica Ky Otto Mannisentie 1-3 51200 Kangasniemi Puh. 020 792 0460	varattu	Karkkilan Eläintarvike Mäntylankatu 1 03600 Karkkila Puh. 09 565 3767
Kauhajoen KA-Huolto Oy Rahikkatie 110 61850 Kauhajoki Puh. 06 231 5900	KB Bokföringsbyrå Esse Tilitoimisto Oy Ab Mästarvägen 30 06150 Borgå Puh. 019 546 457	Kebab Punjab Kirkkokatu 10 33200 Tampere Puh. 03 222 0091	Kesair Ilmanvaihtokoneet www.kesair.fi	Keski-Lahden seurakunta Kirkkokatu 5 Lahti Puh. 044 719 1406	KH Treasury Solutions Oy Ratavallintie 8 C 30 02760 Espoo Puh. 040 069 77 96
Kiinni-Heinonen Oy Kurikantie 287 61840 Kauhajoki as Puh. 040 900 1457	Kiinteistö Oy Marttiinin Vanha Puukko 96200 Rovaniemi Puh. 040 511 2916	Kiinteistö- ja mökkihuolto Timo Pekkarinen Hakalantie 100 43900 Kinnula Puh. 040 743 8112	Kiinteistötoimisto TaloMaa Oy Tuohikorpi 19 B, Pirkkala Puh. 050 062 1330 www.taloomaa.fi	Kirjavalan Konetyö Oy	varattu
Kiveistäjä Levander Oy Pihlajamäentie 32 A 00710 Helsinki Puh. 0400 969 495	KL-Sähkö Ky Kulotie 4 45200 Kouvola Puh. 0400 253 706	KNF-Laboratoriot Oy Pohjoinen Hesperiankatu 17 A Helsinki Puh. 010 346 5540 www.knf.fi	Koiviston Auto Oy Metsäpietilänkatu 3 15800 Lahti Puh. 03 583 11	Kokkomäen Konepalvelu Oy Kuusikkolantie 16 83100 Liperi Puh. 050 502 0725	Konecranes Finland Oy Puh. 020 42711
Konehuolto A. Uotila Urheilutie 34 31400 Somero Puh. 040 053 4066	Konetyö Hilkska Oy Vanha Viipurintie 459 54260 Lappeenranta Puh. 040 553 9165	Koneurakointi Tommi Saalasti Käkikuja 67 49240 Purola Puh. 0400 153 712	Kontinent Transport Finland Oy Kiteentie 16 04410 Järvenpää Puh. 040 046 3303	Kontiolahden Tilitoimisto Oy Keskuskatu 21 81100 Kontiolahti Puh. 013 731 530	Korpisalli Oy Sällintie 226 22910 Pihlajavesi Puh. 050 358 3084
Kotiapu Tarja Hupanen Iittala Puh. 040 861 5505	Kotipalvelu Ihana Paloheinäntie 38 00670 Helsinki Puh. 041 441 0991	KP Tili ja Konsultointi Ky Laiduntie 5 01900 Nurmijärvi Puh. 040 825 2127	Kruununhaan Apteekki Liisankatu 21 00170 Helsinki Puh. 09 6120 760 kruununhaanapteekki.fi	Kuljetus J. Koskela Oy Joulutähdenpolku 12 96900 Rovaniemi Puh. 040 531 1677	Kuljetus Jonne Rajala Oy Ojakylläntie 407 91100 Ii Puh. 040 963 4155
Kuljetus Simo Iitti ky Kulmatie 10 as 2 19600 Hartola Puh. 040 728 6849	Kuljetus-Paakkari Ky Kauniaistentie 14 16300 Orimattila Puh. 040 827 4483	Kuljetusliike Pro Bull Oy Ylistörmä 1 B 15 02210 Vantaa Puh. 050 305 0470	Kuljetusliike Timo Tuominen Tmi Miemolantie 13 36720 Aitoo Puh. 0400 234 005	Kuljetusliike V. Mönkkönen Oy Runonlajulantie 57 B 00420 Helsinki Puh. 09 563 2713	Kuljetuspalvelu Noutajat Ky Siltatie 6 21290 Ruskon Puh. 040 738 1022 www.kuljetuspalvelunoutajat.fi
Kuljetuspalvelut.com	Kuomiokoski Oy Pohjallistie 1 52780 Kuomiokoski Puh. 015 5415 1100	Kursulainen Oy Kursuntie 40 98600 Kursu Puh. 016 861 234	Kuusankosken Ykkösapteekki Kauppakatu 3 45700 Kuusankoski Puh. 05 742 9200	Kyröteknikka Oy Sahatie 15 21800 Kyrö Puh. 0500 780 112	Käsityö-Kaisa Ky Hämeenkatu 3 A 20500 Turku Puh. 02 233 3937
L	L-O Backman Kb	Lakeuden Hydro Oy Seinäjoki Puh. 06 4125 100 www.lakeudunhydro.com	Lakiasiaintoimisto Tero-Ala-Mieto Arkadiankatu 19 D 00100 Helsinki Puh. 040 568 0667	Lapin Varaosapalvelu Oy Alakorkalontie 10 96300 Rovaniemi Puh. 040 514 1234	Lappeenrannan Ravitalli Raviradantie 13 53850 Lappeenranta Puh. 050 5340 728
Lappeenrannan Työterveys Puhakankatu 9-11 b 53600 Lappeenranta Puh. 010 8355 000	Lapväärtin Apteekki Lapväärtintie 729 64300 Lapväärtti Puh. 06 222 1110	Laskentatieto Oy Irja Hirsinummi Yliopistonkatu 33 G 122 20100 Turku Puh. 044 540 1142	Leanti Oy Ikävalonkuja 3 55100 Imatra Puh. 040 7670 894	Lemmikkipalvelu Turrimurri	Light & Garden Suurniityntie 29 48600 Kotka Puh. 050 592 8164
varattu	LKV Marina Nikula Ky Airinkatu 10 55100 Imatra Puh. 050 5726 163	varattu	Louhinta Laaksonen Oy Kuusjoki Puh. 0400 122 856	varattu	Luontotieto Carex Tmi Klippiatie 9 A 3 90540 Oulu Puh. 044 531 1238
LVI Top Oy Teerisuonkuja 1 C 00700 Helsinki Puh. 020 741 6440	LVI-Eristys Murto Oy Unkarinkatu 20 20750 Turku Puh. 02 276 2424	Lännen Sähkö ja Tele Oy Keskuskatu 21 23800 Laitila Puh. 044 702 3800	Länsi-Kalkkuna Oy Säkylläntie 120 27800 Säkylä Puh. 010 570 5000	M	Maalaustyö T.Kuitunen Oy Metsä-Pekkalantie 11 15160 Lahti Puh. 0400 492 885

Kiitämme ilmoittajia!

Opaskoiran Joulu ry

Maaningan Apteekki Maaningantie 43 71750 Maaninka Puh. 020 735 3111	Maansiirto Perala Oy Vaskiontie 358 24800 Halikko Puh. 044 0321 451	Malmin seurakunta Kunnantie 1 00700 Helsinki Puh. 09 234 04411	Mann Lines Oy Konttikatu 16 20200 Turku Puh. 02 275 0000	Maria Katramo Tmi Rionkatu 7 B 35 00220 Helsinki Puh. 044 337 1498	Markku Virtanen Tmi Kellaripellonkuja 6 C 17 00850 Helsinki Puh. 040 769 3256
Martinlaakson Huolto Oy Kukintie 3 01620 Vantaa Puh. 09 878 05220	Marttinen Tero Tapani Vaimosniementie 185 51200 Kangasniemi Puh. 040 765 2674	Maskun Apteekki Keskuskaari 1 21250 Masku Puh. 02 432 0151	Matka-Jortikka Tmi Härkitie 1 27710 Koyliö Puh. 0400 225 250	Mavor Oy Kuormatie 3 03100 Nummela Puh. 040 040 9808	Mediplast Fenno Oy Äyritie 12 B 01510 Vantaa Puh. 040 500 2330
Meerin Grilli Oy Lansiranta 20 95430 Tornio Puh. 045 146 7334	Merenkulun Turvallisuuskoulutuskeskus Meriturva Rajapartiokaari 6 Lohja Puh. 029 533 2320	Merle Consulting Oy Vallhallankatu 11 A 12 00250 Helsinki Puh. 040 070 8472	Metallisorvaamo A. Pakarinen Oy Pikitie 6 15560 Nastola Puh. 03 780 7750	Metallisorvaamo Veijalainen Oy	Metallituote Lahtinen Honkalehdontie 1 43700 Kyyjärvi Puh. 0400 564 958
Metallityö J. Annala Oy Rapinkorventie 15 37150 Nokia Puh. 010 832 4300	Metallityö Valimäki Oy Pikkukorventie 14 37150 Nokia Puh. 040 554 6068	Metallivalmiste A. Laaksonen Oy Pumppaamontie 32 05800 Hyvinkää Puh. 010 397 0300	Metsäkiinteistövalitys Ulla Käkelä LKV Kansakatu 3 C LH5 Rovaniemi Puh. 040 735 1360 www.ullakakela.fi	Mikkelin Nostajat Oy Timpurinkatu 6-8 50150 Mikkeli Puh. 040 532 9153	Mitapo Oy Sukkavartaankatu 6 A 5 33100 Tampere Puh. 040 155 9325
Mittarikorjaamo Palanta Oy Kytömaankatu 5 33720 Tampere Puh. 03 317 8455	Mukavaa loppuvuotta!	Moision kaivin tmi Moisiontie 10 36120 Suinula Puh. 0400626518	MRT. Turunen Tmi Toyrkatu 14 A 27 15140 Lahti Puh. 040 560 5512	MSP-Kuljetus Oy Ahteentaantie 421 21140 Rymättylä Puh. 040 777 2779	MTB-Siivospalvelu Oy Westendinte 1 B 02160 Espoo Puh. 09 424 350 00
Mukavaa Syksyä!	varattu	Makelan Peruna Oy Palomäentie 13 68150 Hillilä Puh. 06 876 325	N	Nastolan Forest Huolto Oy Asetie 1 15550 Nastola Puh. 020 746 6791	NDT Kotka Oy Suurniitynkatu 4 48600 Kotka Puh. 040 504 7355
Nesco Oy Teollisuustie 8 16300 Orimattila Puh. 040 776 5527	Neste K Hennala Hennalankatu 309 15700 Lahti Puh. 03 734 9705	Nordic Law Oy Erottajankatu 5 A 6 00130 Helsinki Puh. 09 682 9340	Nosto-Elonen Oy Kairakatu 24 26100 Rauma Puh. 02 822 8158	Nostolava-auto Jalo & Jalo Oy Hitsarinkatu 4 20360 Turku Puh. 02 238 1555	Novaconta Hämeenkatu 11 D 2.krs 15110 Lahti Puh. 050 522 1212
Nurmen Sora Oy Metsäkuja 3 21380 Aura Puh. 0400 122 024	Nätinnummen Isännöinti Oy Kreetankatu 4 20320 Turku Puh. 0400 829 008	O	OD Säätoasentajat Oy Kirkkotori 10 37800 Toijala Puh. 040 022 9989	Offcode Oy Valtatie 67 90500 Oulu Puh. 050 387 6632	Omasall Oy Teollisuuskatu 24 11100 Riihimäki Puh. 045 2270 300
Onnea Juhlavuonna!	Onnea Opaskoirille!	Onnea Opaskoirille!	Orimattilan Kivi Oy Vesijärvenkatu 10 15100 Lahti Puh. 03 752 28150	Ortomat Herpola Oy Artukaistentie 15 20240 Turku Puh. 040 5855 150	Osamyyni KS Marintie 5 44500 Viitasaari Puh. 0400 641 745
Outin Kiropraktiikka Karnaistenkatu 40 08100 Lohja outinkiropraktiikka.fi	P	Pedersöre Skogsentreprenad Ab Nåpevägen 394 66900 Nykarleby Puh. 050 308 8041	Peltityö E Tolonen Oy Varastokatu 5 87100 Kajaani Puh. 040 546 4633	Peroba Oy Laturinkuja 10 02600 Espoo Puh. 040 350 3075	Perspectum Messeniuksenkatu 10 A 3 00250 Helsinki Puh. 050 338 5675
Pirkanmaan Lattia-Asennus Oy Takamaantie 2 D 16 33960 Pirkkala Puh. 040 741 2635	Polartherm Oy Polarintie 1 29100 Luvia Puh. 040 060 5356	Porin Vanhustenkotiyhdistys ry Annankatu 8, 28100 Pori puh. 02 621 2400	Probitas Oy Kauppakeskus Viiri 01800 Klaukkala Puh. 040 840 4858	Puidenhoitajien Oy www.puidenhoitajat.fi	Punkaharjun Apteekki Kauppatie 18 58500 Punkaharju Puh. 040 710 6626
Putkitaito Oy Kärpänkuja 9 04230 Kerava Puh. 0400 455 689	Puvepapan Kennel Kuurilantie 388 37770 Tarttila Puh. 040 584 3612	R	Raimo Perälä Oy Vanhatie 165 62900 Alajärvi Puh. 040 554 2953	R-tilipalvelu Oy Tuomiokirkonkatu 36 A 33100 Tampere Puh. 0500 464 851	Rakenne Lesti Oy Linnavuorentie 19 00950 Helsinki Puh. 040 532 0741
Rakennus M. Järvinen Oy Palkotie 6 28600 Pori Puh. 050 546 9284	Rakennus Tuomark Koljolanatie 1068 52700 Mantymäki Puh. 050 590 7323	Rakennus Vera Oy Hämeenhuhdantie 466 31470 Somerniemi Puh. 044 2134 965	Rakennuskonsultointi Treuthardt Oy Pitäjänmäentie 15 00370 Helsinki Puh. 09 737 205	Rakennuspalvelu Lahtinen Petri Oy Ruorikuja 4 D 18 02320 Espoo Puh. 040 518 3631	Rakennuspalvelut Jari Holm Oy Grevnäsiintie 13 02400 Kirkkonummi Puh. 040 077 6071
Rakentajapalvelu Aho Oy Vanha Turuntie 571 03150 Huhmari Puh. 050 599 1110	Rakentajat Piippo & Pakarinen Oy Kauppamäki 3 02780 Espoo Puh. 040 044 9041	Rallizoom Tuomientie 13 05830 Hyvinkää Puh. 0400 643 085	Rannan Teollisuuskuono Oy Rajamäentie 3 41310 Leppävesi Puh. 010 820 2104	Rautarakenne Lehtinen Oy Vesalantie 19 33960 Pirkkala Puh. 03 379 1559	RemonttiReka Soittajankuja 12 41400 Lievevuore Puh. 040 536 5637
Rengasliike Esspart Essevägen 312 68820 Esse Puh. 040 703 9164	RH-Talli Oy	Ri-Plan Oy Käsityöläiskatu 4 45100 Kouvola Puh. 010 440 5186	RMR Oy Merirakenne Pansiontie 48 20240 Turku Puh. 0400 743 584	Roquette Nordica Oy Ahventie 4 A 20 02170 Espoo Puh. 0400 508 607	Rovaniemen seurakunta Rauhankatu 70 96101 Rovaniemi Puh. 016 335 511
S	Saimaan Hakesiirto Oy Multapakantie 22 56100 Ruokolampi Puh. 0400 748 485	Sajato Oy Rullakuja 12 01450 Vantaa Puh. 040 544 3940	Salon Akvaarioliike Oy Vilhonkatu 11-13 24240 Salo Puh. 02 731 6950	Salon Eläintuhaus Kemiöntie 896 25610 Ylönkylä Puh. 045 211 8685	Saskian Kennel Kotisuontie 12 A 16350 Niinikoski Puh. 050 359 4426

Kiitämme ilmoittajia!

Opaskoiran Joulu ry

Satoplast Oy	Satateräs Oy Meijeritie 1 29810 Siikainen Puh. 02 550 1200	Sauli Tauriainen Ky Koulutie 14 93100 Pudasjärvi Puh. 040 740 3728	Savisillan Eläinklinikka Koskitanhua 16 84100 Ylivieska Puh. 08 428 811	Savonlinnan 3. Linnanportin apteekki Nojanmaantie 15 57210 Savonlinna Puh. 015 476 0393	Scanria Oy Kotkankallionkatu 11 A 70600 Kuopio Puh. 040 848 8969
Seinäjoen PK-myynti Oy Rengastie 32 60120 Seinäjoki Puh. 06 421 7100	Seinäjoen Puutarha Oy Sepu Bullerintie 60 60200 Seinäjoki Puh. 0400 761 594	Shell Somero Joensuuntie 3 31400 Somero Puh. 02 748 5821	Siivospalvelu Luuttu ja Harja Onkijärventie 62 36120 Suinula Puh. 0400 787 520	Sisustusarkkitehtitoimisto dSign Oy Kalevankatu 31 A 10 00100 Helsinki Puh. 020 795 9690	SMR Autohuolto Turjamaantie 41 72300 Vesanto Puh. 0400 212 549
SolarBiox Oy Pohjantie 6 F 02100 Espoo Puh. 040 721 1486	Someron Vahinkovarasto Oy Leppätie 5 31400 Somero Puh. 050 564 1361	Sorvikivi Oy Hallitie 1 54800 Savitaipale Puh. 05 416 0479	ST Group Oy Nesteentie 38 21200 Raisio Puh. 050 325 0902	Stokvis Tapes Oy Tehtaantie 1 03100 Nummela Puh. 020 7199 940	STS-Team Oy Pähkinämäentie 231 as 10 04300 Tuusula Puh. 0400 100 710
Studio Antti E Oy Lemminkäisenkatu 1 15210 Lahti Puh. 040 547 3577	varattu	Suomen Elintarviketyöläisten liitto SEL	varattu	Suomen Jotar Oy Karikontie 9 43500 Karstula Puh. 040 723 2639	Suomen Kaivosaneeraus Oy Vanhanluostarintie 17 21250 Masku Puh. 044 091 9118
Suomen Teollisuustyökälät Oy Hallimestarinkatu 21 20780 Kaarina Puh. 020 730 3000	Sysmän Kolarikorjaamo Auvinen Oy Rankontie 17 19700 Sysmä Puh. 0500 921 656	Sähkö- ja Kylmähuolto Korhonen Oy Nimettömäntie 199 74470 Paloinen Puh. 0400 273 431	Sähköasennus Jouko Kujala Oy Tyynelehtie 11 31500 Koski TL Puh. 0400 730 956	Sähköasennus Metsärinta Oy Räätäli Bäckströmin kuja 17 02400 Kirkkonummi Puh. 0400 803 918	Sähköasennusliike E. Tuominen Oy Itäviitta 3 B 26 02330 Espoo Puh. 0500 877 377
Sähköinsinööri-toimisto Seppo Räsänen Oy Tammelantie 8 03600 Karkkila Puh. 0500 408 029	Sähköliike SähköWaasa Oy Vasaratie 19 65350 Vaasa Puh. 050 575 2277 www.sähköwaasa.fi	T	Taksi Jari Kirjonen Aatalankatu 6 70500 Kuopio Puh. 040 067 1204	Taksipalvelu JK & Son Oy Vantaa Puh. 045 205 7015	Taloco Oy Terminaalitie 6 90400 Oulu Puh. 0400 687 499
Tampereen Ajopelit Oy Autovarikonkatu 15 33840 Tampere Puh. 040 584 9277	Taxi Pasi Lamminen Suokalliontie 10 28220 Pori Puh. 0400 228 192	Te-Ro Oy Ruusasholmantie 5 68660 Pietarsaari Puh. 040 845 9946	Terapiaa Hyvään Arkeen Puh. 044 2100 211 www.lyhytterapia.net	Teräshelmi Oy Valtainenkuja 26 30100 Forssa Puh. 040 551 5148	Tilipalvelu Sillantaka Manneheimintie 12 B 00100 Helsinki puh. 040 575 6932
Tilipiste Minna Siivonen	Tilipym Oy Nokkamäentie 170 32700 Huittinen Puh. 040 545 3757	Tilirinki Hanhikintie 10 62100 Lapua Puh. 040 752 7432	Tilitoimisto Mira Kukkola Erkontie 13 16300 Orimattila Puh. 040 535 6130 www.tilitoimistomirakukkola.fi	Tilitoimisto Pertti Kulju Järviluomantie 1 Alavus Puh. 0400 587 752	Tilitoimisto Raija Hallila Lomatie 2 A 36600 Pälkäne Puh. 040 570 4220
Tilitoimisto Satu Wähä Luotomaenkatu 8 95420 Tornio Puh. 041 5474 700	Tilivirta Oy Aniankatu 5 15210 Lahti Puh. 03 734 6376	Timanttitoraus TH Oy Marjamäentie 8 06400 Porvoo Puh. 0400 663 509	Timon Metsätöy Tmi Taimitie 14 92140 Pattijoki Puh. 050 306 9900	TJM-Putkitekniikka Oy Korpiniementie 3 34710 Vaskivesi Puh. 044 352 3853	Markku Holoppa Tmi Paltamontie 7 A 89200 Puolanka Puh. 0400 190 615
TP Tasapaino Oy Vantaa www.tasapaino.fi	Trafikant Leif From Ylikenttie 37 07310 Sannainen Puh. 0400 120 172	Trend Optic Finland Oy Bulevardi 13 00120 Helsinki Puh. 09 612 1060	Tuohitili Oy Tuohikengäntie 252 03300 Otalampi Puh. 050 5922 388	varattu	Tuusulan Hammaslääkäriasema Oy Hyryläntie 9 04300 Tuusula Puh. 09 273 2770
Tähkäpään Tila Oy Tähkäpääntie 34 Kaarina Puh. 040 502 7557	U	U&K Isokivijärvi Korpilahdentie 110 39340 Karhe Puh. 040 520 1928	Uudenkaarlepyyn apteekki Sollefteägatan 8 66900 Nykarleby Puh. 06 722 0009	Uudenkaupungin 1. Apteekki Alinenkatu 28 23500 Uusikaupunki Puh. 02 842 6200	Uudenmaan Raivaus Oy Rödje-Frantsintie 2 08890 Helsinki Puh. 040 577 7617
Uuduo Ky Kotirannankatu 6 15300 Lahti Puh. 044 542 3542	Uutelax Oy Kuortaneentie 1116 62160 Karhunkylä Puh. 050 529 9521	V	V-M Viio Ky Ahokankaantie 84 90910 Kontio Puh. 0400 388 657	Varsinais-Suomen Huoltopalvelu Kallastenmutka 2 21210 Raisio Puh. 0400 524 709	Veljekset Kokkonen Ky Lamminkyläntie 38 81720 Lieksa Puh. 013 523 501
Veljekset Rahikainen Oy Nuijamiestenkatu 51 50130 Mikkeli Puh. 044 300 0447	Verna Oy Hulaudentie 135 37500 Lempäälä Puh. 03 374 9741 www.verna.fi	Vesilahden ev.lut seurakunta	Viinijärven Monitori Viinijärventie 19 83400 Viinijärvi Puh. 040 530 8209	Viinitalo Melkko Oy Asentajankatu 1 15520 Lahti Puh. 03 872 9700 www.kotiviini.fi	Virkkalan Omena-Apteekki Virkkalanatie 8 08700 Lohja Puh. 019 341 183
Voiteluasennus Havumäki Oy Perttolantie 3 17410 Viitaila Puh. 044 049 4435	W	Wilille Oy Kajaaninlinnantie 4 E 00900 Helsinki Puh. 050 588 2095	Y	Ykkösmuovi Oy Kustaantie 2 25410 Suomusjärvi Puh. 027 382650	

Kiitos ilmoittajille!

Hyvää joulua
ja onnellista uutta vuotta
kaikille lukijoille
ja ilmoittajille

Opaskoiran joulu ry

Hymyilevien silmien puolesta

- Kosteuttava ja voiteleva hoito kuivasilmäisyyteen¹
- Sopii piilolinssien käyttäjille!²

Valmistettu Suomessa!

Katso lisää www.hyprosan.fi

Hyprosan®
(3,2 mg/ml hypromellos. eye drops)

Tutustu myös muihin Santenin silmävalmisteisiin: www.silmälääke.fi

HYPROSAN® 3,2 mg/ml -silmätipat, liuos. **Vaikuttava aine:** hypromelloosi **Käyttöaiheet:** Luonnollisten kyynelten korvike kuivan silmän oireiden, mukaan lukien keratoconjunctivitis sicca, hoitoon aikuisille. **Annostus ja antotapa:** Yksi tippa silmään kolme kertaa vuorokaudessa tai tarvittaessa. **Pediatriset potilaat:** Hyprosan-silmätippojen turvallisuutta ja tehoa lasten ja alle 18-vuotiaiden nuorten hoidossa ei ole varmistettu. **Antotapa:** Hyprosan tulee tiputtaa silmään vasta kun on kulunut vähintään viisi minuuttia muiden silmään annosteltavien lääkkeiden annosta. **Vasta-aiheet:** Yliherkkyys vaikuttavalle aineelle tai apuaineille. **Varoitukset ja käyttöön liittyvät varoitukset:** Hyprosan-silmätipat eivät sisällä säilytysainetta, joten niitä voi käyttää yhtä aikaa piilolinssien kanssa. **Yhteisvaikutukset muiden lääkevalmisteiden kanssa sekä muut yhteisvaikutukset:** Yhteisvaikutustutkimuksia ei ole tehty. **Raskaus:** Hyprosan-silmätippoja voidaan käyttää raskauden aikana. **Imetys:** Hyprosan-silmätippoja voidaan käyttää imetyksen aikana. **Hedelmällisyys:** Ei vaikutusta. **Vaikutus ajokykyyn ja koneiden käyttökykyyn:** Vähäinen vaikutus ajokykyyn ja koneiden käyttökykyyn, koska ne voivat aiheuttaa ohimenevää näön sumentumista silmään tiputtamisen jälkeen. **Haittavaikutukset:** Melko harvinainen: Paikallinen kirvely, silmäkipu ja näön sumentuminen. **Pakkaukset ja hinnat:** (VMH 08/2020) 10 ml 13,12 € ja 3x10 ml 35,19 €. Apteekista ilman reseptiä. Tutustu pakkauksessa olevaan käyttöohjeeseen. Oireiden pitkittyessä ja diagnoosin varmistamiseksi käänny lääkärin puoleen. 31.08.2020

1. Hyprosan pakkaukseloste 2. Hyprosan valmisteyhteenveto